gezelschapskring van Jan Geense

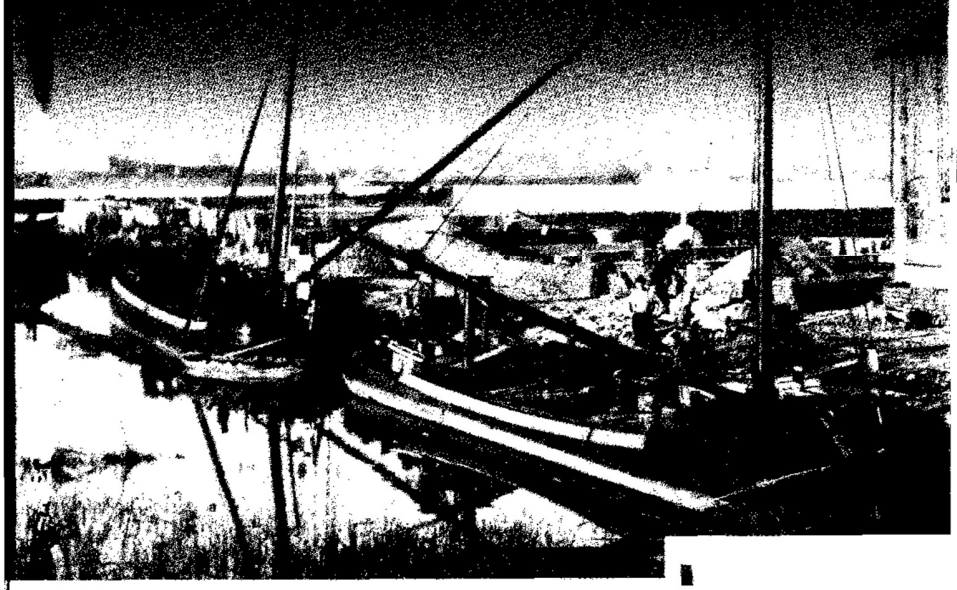

De schipp
Leven, brieven en
van de Eben-Haëzer

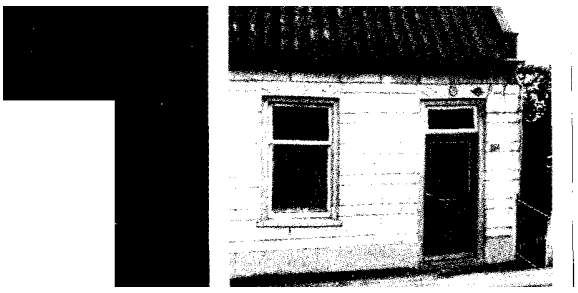

jan Geense (1848-1933)
Ach Heere, leer mij
dat Uw armoede mijn rijkdom is;
dan zal het minste groot zijn
wat wij arme zondaren hebben mogen.

J. Mastenbroek

J. Mastenbroek
J. Mastenbroek
De schipper
van de
Eben-Haëzer
Leven, brieven en
gezelschapskring van Jan Geense

TEKSTSERVICE VERMEULEN - METEREN

Uit erkentelijkheid en waardering opgedragen aan mevrouw J. Hoek-Noorland te Alblasserdam, die als jong meisje met haar ouders een aantal jaren achtereen de zondagse leessamenkomsten bij Jan Geense bijwoonde. Zij heeft, als een van de zeer weinige nog in leven zijnde personen die de schipper van de Eben-Haëzer gekend hebben, mij veel informatie willen verstrekken en voortdurend met diep respect gesproken over het in hem verheerlijkte, heldere en zakelijke werk des Heeren en zijn zeer nauwgezette levenswandel.
J. Mastenbroek

© 2007 - Tekstservice Vermeulen

Verlengde Bredestraat 47, 4194 RV Meteren Telefoon 0345 — 58 16 35
www.tekstservicevermeulen.nl
ISBN 978 90 78164 04 3 NUR 680

Omslagillustraties:
Scheepswerf van gebr. Stam te Nieuw-Lekkerland en de winkel/woning van Jan Geense.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopieën, microfilm of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Inhoud
Ten geleide
Verantwoording 7
Door God gezocht en gevonden 9
De schellen van de ogen gevallen 14
De weg naar het huwelijk 19
Gesproken en bestendig gemaakt 23
Door God samengebracht 29
Schipper naast God 32
Een trouw knechtje 39
Gebedsverhoringen 44
Water tot aan de lippen 50
Zijn brood zeker, zijn water gewis 53
Gezinsleven 57
Belevenissen in Babel 63
Een schrijvende schipper 72
Preeklezen te Nieuw-Lekkerland 80
Een wonderlijke ontmoeting 91
Zijn kerkelijk standpunt 96
Mens en preeklezer Geense 101
Aangeland in de begeerde haven 108
Enkele brieven en brieffragmenten 121
Geraadpleegde literatuur 128

Ten geleide
We hebben dit boek met veel genoegen en ook nog wel met indrukken gelezen. Terwijl we aan het lezen waren, kwam er zo in de zin onzer gedachten wat er staat aangetekend in Ps. 105 vers 3 berijmd: 'Vergeet Zijn grote daden niet, vertelt Zijn wonderen met vliet.' Onberijmd kunnen we lezen: 'Gedenkt Zijner wonderen die Hij gedaan heeft, Zijner wondertekenen en der oordelen Zijns monds.' Ik weet wel dat een ieder altijd leest of hoort voor zichzelf. De een zal meer bepaald worden bij het ene en een ander weer bij iets anders. Mij viel op, en het trok mijn aandacht, dat dit geschrift niet gaat over de wonderen en wondertekenen die Jan Geense gedaan heeft, maar die de Gód van Jan Geense en van al Zijn volk gedaan heeft. We lezen in Gods Woord van vele wonderen. Het allergrootste wonder dat ooit geschied is, kunnen we lezen in Gal. 4:4 en 5: 'Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijn Zoon uitgezonden, geworden uit een vrouw, geworden onder de wet; opdat Hij degenen die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden.' Dit wonder is eenmalig, en uit God, door God, tot God. Uit dit wonder is voortvloeiende dat het mogelijk geworden is, dat God op grond van recht de uitverkoren zondaar zalig maakt in een weg van wedergeboorte en waarachtige bekering. Het leven van Gods volk begint met een wonder, het blijft in de doorleving een wonder, en het eindigt in een eeuwig wonder. Christus Jezus is niet alleen de Verwerver der zaligheid maar ook de Toepasser. Verder doet God ook wonderen voor het aardse en tijdelijke leven Zijner beminden. Van deze nu hier genoemde

wonderen kunnen we in dit boek lezen.
Ik mag het voorrecht hebben dat ik, toen ik nog jong was, omgang had met kinderen Gods die Geense niet alleen goed gekend hadden maar ook met hem geleefd hadden. Die mensen vertelden mij dat hij een man was die met bewustheid voor zichzelf met een drie-enig God verzoend was, en dus statelijk een bevestigd christen. Standelijk verkeerde hij de meeste tijd laag aan de grond. Hoewel bewuste genade bezittende, voelde Geense zich toch meer aangetrokken tot mensen met een 'natte bekommering' dan tot hen die een 'droge verzekering' uitleefden.
Dat hij een lage legering mocht bezitten, kunt u in dit boek lezen. Ik herinner me nog dat daarover gesproken werd door degenen die hem gekend

hadden. Zo vertelde Frans de Bruin uit Hoornaar me hoe hij samen met Pieter Mellegers uit Sliedrecht eens op bezoek ging bij Jan Geense. Toen ze daar kwamen en voor de deur van de kamer stonden, hoorden ze dat Geense juist bezig was met de schriftlezing na het eten. Uit eerbied wachtten ze voor de gesloten deur en hoorden ook zijn dankgebed aan. Hij klaagde zich aan voor de hoge God en noemde zichzelf 'Jan Bedrog'. Toen Geense had geëindigd, traden ze binnen en ze mochten een aangenaam gesprek hebben; God prijzende en zichzelf verfoeiende.
Ook het volgende weet ik uit overlevering. Geense verkeerde op zekere tijd in staatsvertwijfeling. Van benauwdheid kroop hij in de kelder. Hij kon het daar echter niet uithouden en liep de dijk op. Even later zag hij daar langs die dijk een jongen zitten. Het trok zijn aandacht dat die jongen weende. Geense liep naar hem toe en vroeg waarom die jongen zo weende. Die jongen antwoordde: 'Geense, ik ben God kwijt.' Waarop Geense zei: 'Dan ben je gelukkiger dan ik.' Moeten we nu naar dergelijke gestalten staan? Neen, want er staat in 2 Petrus 3:18: 'Maar wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.' Die gestalten worden echter wel op de weg van Gods ware volk gevonden. Ik acht ze gelukkig die met David in Ps. 119:36 uit 's harten grond mogen getuigen: 'Geen meerder goed, Heer', Gij mij geven meugt, dan dat Gij mij vernedert en maakt kleine.' Ik zou hier nog wel meer over willen schrijven, maar we moeten het niet te lang maken. Ik eindig dit Ten geleide met de bede dat het de Heere moge behagen het lezen van dit boek te zegenen tot de eer van Zijn Naam en het heil der zielen.
Geldermalsen, 3 oktober 2007,
J.B. Philibert

Verantwoording
In Hábakuk 3:2b staat: `Uw werk, o HEERE, behoud dat in het leven in het midden der jaren, maak het bekend in het midden der jaren.' Daarbij noteerden de kanttekenaren: `Maak door Uw Woord en predikatie, dat Uw volk dat wete en versta, en doe het metterdaad blijken onder de heidenen, dat Gij U over Uw volk ontfermt.' Aan deze woorden moesten wij denken toen het verzoek van de uitgever ons bereikte om een levensschets te schrijven over Jan Geense (1848-1933).
Een boekje schrijven over iemand die meer dan anderhalve eeuw geleden werd geboren? En over wie dan ook nog zo'n kleine 75 jaar al een levensbeschrijving bestaat? Dat lijkt op het eerste gezicht een overbodige actie. Toch werd het plan opgevat en uitgevoerd. Het resultaat is een eenvoudige beschrijving van het leven van een eenvoudige man. Ootmoedig, lage gedachten van zichzelf, hoge gedachten van zijn Schepper en Formeerder. Een man met haast profetische gaven, die de nauwe, verborgen omgang met de Heere kende en die over die omgang niet kon zwijgen, omdat de liefde mededeelzaam is.

De lezer zal in dit boekje bekende en onbekende feiten aantreffen. Eerder vermelde gegevens werden opnieuw beschreven, in de context van die tijd geplaatst en vooral ook aangevuld aan de hand van nagelaten, tot dusver grotendeels onbekend gebleven brieven. Ook werden er persoonlijke mededelingen in verwerkt, die ons van verschillende kanten werden aangereikt. Daarbij is een woord van erkentelijkheid op zijn plaats. In de eerste plaats aan de heer A. Verschoor te Nieuw-Lekkerland, die de uitgever de brieven overhandigde die Geense schreef aan zijn vriend Cornelis Stam. Ook stelde hij een groot aantal foto's beschikbaar. Veel bijzonderheden vernamen we van mevrouw J. Hoek-Noorland uit Alblasserdam. Met een bijzondere precisie wist zij zich, ondanks haar gevorderde leeftijd, voorvallen voor de geest te halen. Tot haar negende jaar ging zij op zondag met haar ouders naar het huisje van Geense, waar voor een aantal bezoekers een predikatie werd gelezen. Na de preek vertelde Geense op jaloersmakende wijze uit zijn leven en die geschiedenissen bleven al die jaren onuitwisbaar in haar geheugen. We zeggen mevrouw Hoek bijzonder veel dank!

Een woord van dank is eveneens terecht aan het adres van mevrouw C. Verkaik-Haringsma uit Den Haag. Van haar ontvingen we ook een aantal bijzonderheden over het leven van haar overgrootvader.

De heer G. Janse van de historische vereniging te Nieuw-Lekkerland was geen moeite teveel om foto's en ander materiaal beschikbaar te stellen. De heer J.P. Sinke uit Krabbendijke, kenner van de kleine kerkgeschiedenis bij uitstek en mevrouw A.E.M. Kuiper-Timmerman, werkzaam bij de gemeente Reimerswaal, zeggen we eveneens vriendelijk dank voor de door hen verleende medewerking. Ook bedanken wij de heer Chr. Meerkerk uit Nieuw- Lekkerland voor het beschikbaar stellen van de predikantenlijst van de hervormde gemeente aldaar, en de heer J. van Dam uit Alblasserdam, die toestemming gaf om uit door hem geschreven boeken te citeren en die ons tevens nog aanvullende informatie verschafte. We hadden op 28 september 2007 een aangenaam en langdurig telefoongesprek, niet vermoedende dat hij enkele uren later niet meer in het land der levenden gevonden zou worden. Gaarne betrekken wij in ons dankwoord dr. H. Florijn te Scherpenzeel voor het verstrekken van enkele tot nu toe ongepubliceerde gegevens, alsmede mevrouw Astrid van der Meer van de gemeente Nieuw-Lekkerland, en mevrouw J. Kranendonk-Gijssen te Nunspeet. De heer A. Verhoeff uit Alblasserdam en mevrouw C. Mudde uit Lekkerkerk bedanken wij voor het beschikbaar stellen van foto's.

Een woord van bijzondere erkentelijkheid aan ouderling J.B. Philibert van de Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland te Geldermalsen is zeker op zijn plaats. Spontaan kwam het in onze gedachten op om hem te vragen om dit boek van een Ten geleide te voorzien. Even spontaan kwam zijn positieve reactie. Hij heeft zich uit verbondenheid aan het werk des Heeren, dat in het leven van Geense zo helder openbaar mocht komen, op stichtelijke wijze van deze taak gekweten. Zelfs wist hij nog enkele treffende voorvallen daarin te vermelden.

Ten slotte. Het is een levensverhaal geworden over een zondige Adams- zoon, nochtans één uit de grote wolk der getuigen die wij rondom ons hebben liggende. De genade die hem ten deel gevallen is, vrij en soeverein, is nog te verkrijgen. Om niet. Dat dit boekje zou mogen opwekken en aansporen om de God van Geense te zoeken, is mijn enige bedoeling bij het samenstellen en schrijven geweest.

Gouda, oktober 2007 J. Mastenbroek

Het was in een arme tijd, toen Jan Jacob Geense en Josina Pekaar elkaar op donderdag 30 december 1847 in Yerseke het jawoord gaven. Ze waren even oud, 21 jaar. Jan Jacob was van eenvoudige komaf; vader Jan was een beurtschippertje. Diens vader, ook een Jan, was smidsbaas in Sint Philipsland. Met een beetje goede wil kon je hem nog tot de middenstanders rekenen. Met de moeder van Jan Jacob, Susanna Margaretha de Gruson, was het in maatschappelijk opzicht anders gesteld. Zoals haar naam al doet vermoeden, was zij afkomstig uit een van oorsprong Frans geslacht. Haar vader, Jan Jacob de Gruson, was chirurgijn, heel- en vroedmeester in Sint Maartensdijk. Iets meer dan rechtuit, zei men vroeger wel. Moeder GeensePekaar had bekeerde ouders, Philippus Pekaar en Maria Zoutewelle, en was dus bij de waarheid opgevoed. Dat genade geen erfgoed is, bleek in haar leven helaas maar al te duidelijk. Zij verloochende haar opvoeding en had met het tere leven met God, zoals haar ouders dat mochten beoefenen, niets op.
Het huwelijk van Jan Jacob en Josina werd precies vier maanden na hun trouwdag gezegend met de geboorte van een zoon, die naar zijn grootvader van vaders kant Jan werd genoemd. De toen 22-jarige vader Geense stapte op 1 mei 1848 het gemeentehuis van Yerseke binnen om zijn zoon aan te geven, die op 30 april met de middagklok van één uur geboren was. Burgemeester J. Willemsen behandelde zulke zaken hoogst persoonlijk en trad dan op als ambtenaar van de burgerlijke stand. Twee getuigen plaatsten net als de jonge vader en de burgemeester eveneens hun handtekening onderaan de acte: de 43-jarige broodbakker van Yerseke, Cornelis van Oosten, en de 44-jarige schoenmaker Pieter Nieuwenhuize. Ze behoorden niet tot de familie van Geense; hun namen komen in veel geboorteakten voor. Kennelijk verdienden ze er op die manier een grijpstuivertje bij en waren hun winkeltjes niet zo drukbeklant.
Jan werd gedoopt in de Nederlandse Hervormde kerk, waar toen ds. Willem Vervoorn predikant was. Vervoorn werd te Delft geboren en was predikant in Spijk, verhuisde in 1816 naar Sint-Philipsland en vertrok in 1820 naar Domburg. Hij was gekomen van Kats, deed in Yerseke op 18 oktober 1829 intrede en overleed aldaar als weduwnaar op 31 juli 1850, 65 jaar oud.
10 Door u = c en gevonden
Leden-den - -- _._.-=!-;-- - -,___3e *_naad_-
- ,~.. nd h
r, t u ~3ns+1~:+- f f Z
y e a.suzmy -.L - A.f`-. 1 , ",
1). 1 rca Su de t Oer 5;a d e da- _•= c _'7:--. , i'e,crr.,e G,,
•
Cl n p7aïSg: t n be ce r ✓. -tot -
,,.c2r':1d le .~-L-_. ., dea elk aj.kc /
sa:~r!3n=_pn,; :2..."..,, Li.... _tiCe je t_.ush ë `~ na , ie d_...ft s l r:, .7-.
/ . 1 da+ , ...r ~, . Ic.... nl _w.aen. deze. , - --r.... ~r_'l!Y. S,jr,
z,.u,.. .. _ ._7 - r_~.`.., --. — .,---•__... as_ 4_ .. a:, ..v.~-- drrr .:.d eU d'

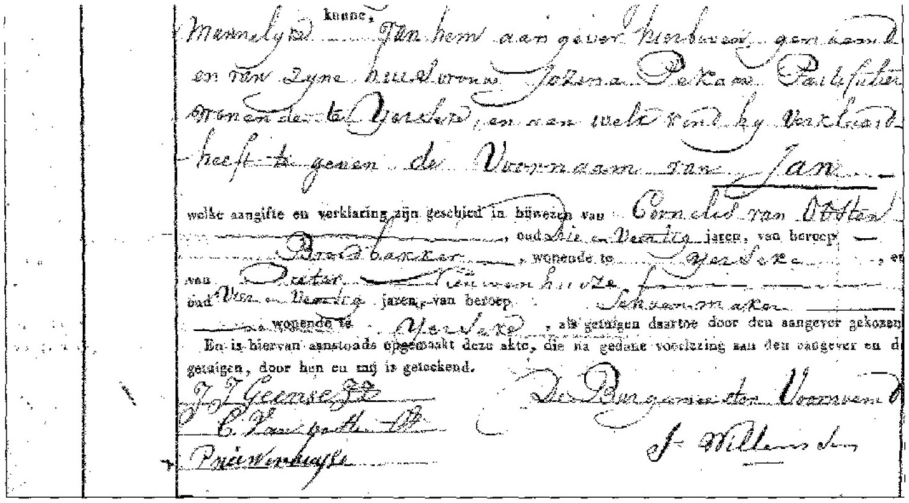

Ce tè
;!r:c-i`'.c b r, c~: ... ~.; ~. _.. "•>. ~' t`'r.ï:..
_• r c< L:. — i_rc . 711.
•
r..• ie.hie,..r asnswsas c[i~e":r.•rd.r ;een alte, •r.•,, _r:i: nr. .0 .:_eine; dan e.. . •_:e.:m -
-
d4 ur ,u.r..a:y i! «_r:~`-' 11~
yr ~•• ._.- '?.... ~. ;.. r_ -!" . _... L![Y_..
•

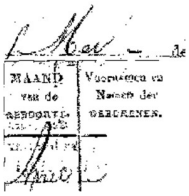

Geboorteakte van Jan Geense.
Tijdens zijn verblijf in Sint-Philipsland ontstond een gezelschap, waar Pieter van Dijke, later de bekende predikant, tot bekering kwam.
Als klein kind verhuisde Jan Geense met zijn ouders van Yerseke uit hun eenvoudige woning `wijk nommer 30' naar Waarde, waar vader Geense net als de grootvader beurtschipper was, varende tussen Waarde en Rotterdam v.v.. Het gezin Geense woonde daar in het zogenaamde `schippershuis' aan de Havenstraat. Hoe het kerkelijk met hen gesteld was? Jan moest van zijn ouders op zondag naar de Hervormde kerk. Maar daar had hij bepaald geen behoefte aan. Hij deed alsof, trok zijn kleren aan, ging de huisdeur uit en de kerkdeur in - en verdween weer na een paar minuten. Dan kon hij toch zeggen dat hij naar de kerk was geweest, voor het geval zijn ouders ernaar zouden vragen. Maar zulke vragen kwamen er meestal niet. Het kerkelijke leven stond in huize Geense op een laag pitje. Zodra Jan de kerkdeur weer zacht achter zich dichttrok, was de volgende deur die hij opende die van het café. Daar vermaakte hij zich met z'n vrienden. Of hij koos voor een andere, even geliefde besteding van de zondag: de eendenjacht. Hij had een roeibootje en daarmee voer hij naar de Waardse schorren, waar vaak grote koppels eenden te vinden waren. Dat hij niet alleen de Dag des

Heeren daarmee gruwelijk ontheiligde, deerde hem allerminst. Dat hij ook de burgerlijke wet overtrad kon hem al helemaal niets schelen. Stropen - want dat wás de eendenjacht - was diefstal. Hij was erdoor gegrepen, het bezorgde hem spanning en ontspanning. Spanning, om

niet betrapt te worden door de veldwachter, ontspanning omdat
hij Gods dag als enige De Nederlandse Hervormde Kerk te Yerseke,
vrije dag zag waarop waarin Jan werd gedoopt.
hij kon doen en laten
wat hij wilde... niet wat Gód van hem vroeg.
Op een van de zondagen was hij met zijn vrienden naar Hansweert gegaan. Daar had hij zijn vertier gevonden, gedronken en gezongen. Géén Psalmen Davids, maar wereldse liedjes. Hij had een lange, dunne twijg van een boom getrokken, waaraan hij vijfentwintig droge haringen had geprikt. Die hing hij om zijn hals en in een kroeg ruilde hij deze ketting voor thee en suiker. En dat alles op de Dag des Heeren, op die Dag van heilige rust, waarvan de catechismus vermaant om op die dag naarstiglijk tot de gemeente Gods te komen. Jan moest er niet aan denken.
Jagen en vissen, herbergbezoek en drinken, dat was zijn lust en zijn leven. En als zijn geweten hem soms aansprak, duwde hij die waarschuwende stem vanbinnen weg. Hij was immers maar één keer jong? Zo gebeurde het dat hij op een zondag zijn geweer pakte en met zijn kruit en hagel in de roeiboot stapte, richting de schorren. Al snel zag hij de eenden. Zo onhoorbaar mogelijk naderde hij ze tot hij er een onder schotbereik kreeg. Hij legde aan, schoot... het beest bleef zitten waar het zat. Opnieuw laadde Jan zijn geweer, opnieuw schoot hij, opnieuw bleef de eend zitten alsof er niets aan de hand was. Jan gaf het niet op. Hij laadde voor de derde keer zijn geweer. Meteen knalde het schot, maar ook nu weer met hetzelfde resultaat: de eend vloog niet op. Hij raakte hem niet, en dat terwijl Jan een goed

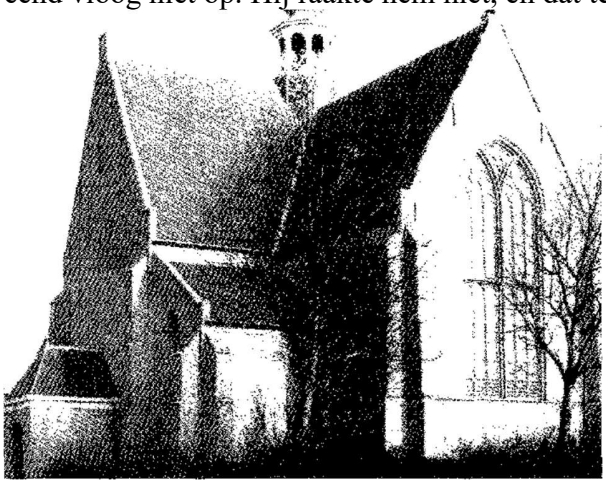

schutter was. Het bleef bij deze drie pogingen. Jan kreeg het benauwd en voelde vanbinnen dat hij het ongenoegen Gods op zijn hals had gehaald. Hij werd bang, durfde niet verdergaan met schieten en stropen. Hij stapte in de boot en roeide terug met het vaste voornemen om voortaan niet meer op die manier Gods dag te ontheiligen. De Heere had gesproken, maar Jan wilde die stem toen nog niet gehoorzaam zijn, ook al heeft hij de zondagse jacht opgegeven. En de indrukken vervaagden spoedig. Maar de Heere had méér pijlen op Zijn Goddelijke boog.
Jan voelde soms diep in zijn hart dat hij in zonden en in ongerechtigheden geboren was en dat zijn zonden hem tot een voorwerp van Gods toorn hadden gemaakt, reeds van het uur van zijn ontvang'nis af. Om Jan op zijn plek te brengen gebruikte de Heere het sterven van zijn broer Philip. Stil stond hij aan het ziekbed, dat spoedig een sterfbed zou worden. Toen het leven eruit was, bepaalde de Heere hem erbij dat ook hij eens de weg van alle vlees zou moeten gaan. Ook hij zou eenmaal gedagvaard worden voor Gods geduchte rechterstoel. En dan? Een

grote angst greep hem aan, hij vond benauwdheid en droefenis. Het was alsof de dood naast hem stond. Hij zal toen nog onbekend zijn geweest met de woorden van het bekende gedicht van Robert Murray Mc'Cheyne:
Mijn ziele, doorziet gij uw lot?
Hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God?
Maar de zaak waar het in deze regels om draaide, bleef niet verborgen voor hem. Hij zag dat hij de zonden als water had ingedronken.
Later zou Geense zelf op een eerlijke wijze over zijn leven naar het goeddunken van zijn eigen hart schrijven: Als de zwijnen slobberde ik het vuil van de zonde op, hoe vuiler, hoe lekkerder'. Dat zag hij echter pas achteraf. In deze vergelijking met de zwijnen zal hij zich naderhand ook zeker hebben herkend in de gelijkenis van de verloren zoon, die begeerde zijn buik te vullen met de draf die de zwijnen kregen. Zoals deze verloren zoon, zou ook Geense een weg naar de Vader leren kennen.
Tegen alle vermaningen in die de Heere hem gaf. Maar het ogenblik zou voor hem aanbreken dat dit briesend paard eindelijk moest sneven. Hij zag zijn droeve gescheidenheid van God en Zijn dienst. Toen was het Gods tijd om de ogen van Geense te openen voor het heilloze van zijn weg en voor zijn gescheiden staat voor God. Hij leerde zijn zonden met hete tranen bewenen en de Heere wilde horen naar het geroep van deze in eigen oog ellendige en verdoemelijke zondaar. De brug naar al zijn wereldse vermaak was opgehaald; hij stond met een heilig en rechtvaardig God in rekening en die schuld stond open. Wat hem voorheen een vermaak was, werd hem tot diepe droefheid. Geense ging naar God zoeken, omdat God naar hèm

Jan zocht op zondag zijn vermaak in Hansweert.

zocht. Geense mocht God vinden, omdat God hèm gevonden had. Gods verborgen omgang kon niet langer verborgen blijven, maar kwam openbaar in het leven van deze jonge man, die de zonden als water had ingedronken en zich, als hij niet staande was gehouden, hollend haastte naar zijn eeuwig verderf.

De schellen van de ogen gevallen

Voortaan kon men Geense in de kerk vinden in plaats van in de kroeg. Er brak een tijd in zijn leven aan dat hij niet één kerkdienst meer oversloeg. De waarheid trok, ook al plaatste die hem er geheel buiten. Hij had er veel voor over om de zuivere bediening van Gods Woord te horen verklaren - wat in de Hervormde gemeente te Yerseke niet mogelijk was. Daar kreeg hij geen voedsel voor zijn door de Heere hongerig gemaakte ziel, maar hij ontving daar stenen voor brood. Als in de omtrek ds. Pieter van Dijke te beluisteren was, of ds. Daniël Bakker, kon men hem daar aantreffen. Eerstgenoemde preekte met enige regelmaat in het naburige Krabbendijke en Geense miste niet. Maar de vrede, waarnaar zijn ziel haakte, vond hij er toen nog niet. `Rust noch vrede werd gevonden, om mijn zonden.' Want dáárvan was Geense diep

overtuigd: hij was zelf de oorzaak van zijn treurige staat en niemand anders. Het was niet alleen inwendig in eigen oog niet goed gesteld met hem, ook uitwendig was aan hem te zien dat er een grote verandering in zijn leven had plaatsgevonden. Zijn omgeving vreesde dat hij een dodelijke ziekte onder de leden had. De zielensmart kwam naar buiten openbaar. Er brak een tijd aan van reformeren. Als naar de gewoonte van die tijd droeg hij twee zilveren oorringen. Die legde hij af, maar de gaatjes bleven zijn hele leven zichtbaar. Zijn kleding, waarin hij zo kon opgaan, kon hem ook al niet langer bekoren. Zelf zou hij er later over schrijven dat zijn `gepoetste schoenen en mooie kleren veranderden in zak en as. Berouw en boetvaardig wenen waren nu mijn kleding'. Het was een andere Jan Geense die door Waarde liep. Het onderzoek van Gods Woord en het lezen van stichtelijke lectuur kwam in plaats van wereldse boeken. Wat niet door de beugel kon, moest eraan. Een boek om goochelkunsten te kunnen leren, verbrandde hij.
De Heere werkte door in het leven van Jan Geense. Hij kon getuigen van Godsbemoeienissen in zijn leven en er waren tijden dat hij dacht al aardig gevorderd te zijn op de weg naar de hemel, niet beseffende dat hij nog met een openstaande schuld over de aarde ging. Hij kreeg met het Goddelijk recht van doen, toen hij eens met het schip in Dordrecht lag. Zelf schreef hij

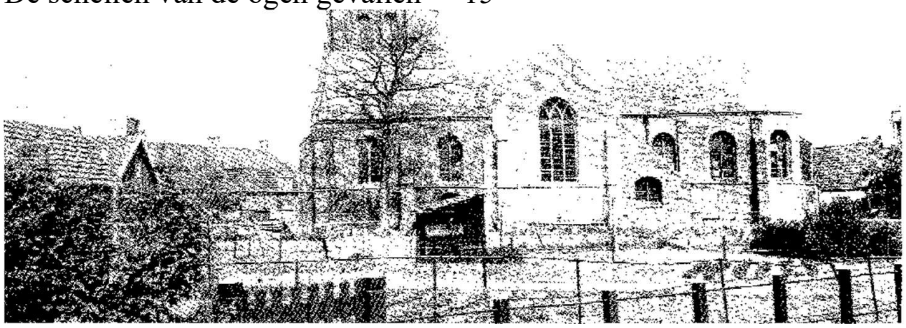

De Nederlandse Hervormde Kerk te Waarde.

er later, toen hij 57 jaar was, dit over: `Te Dordrecht dan lagen wij aan de Vuilpoort tussen vele Zeeuwse beurtschippers in. Daar moesten wij ons goed ontvangen. Met de kop van het schip lagen wij tegen de wal en de loopgang over steven voor de ontvangst van de boodschappen. De een bracht touw; de ander vijf pond tabak of een kistje suiker; of een kar kalk of ijzer. Al deze en andere boodschappen werden aan boord gebracht voor de winkeliers en burgers te Waarde. Wij bleven te Dordt tot de volgende morgen. Weldra riep de tijd om te rusten en begaven wij ons te bed, hopend de volgende dag te doen, wat de dag medebracht. Ik had voor mijn ziel niet anders geleerd, dan wat ik hiervoor heb medegedeeld. 0, wat was dat een dag, die toen aanbrak. 's Morgens, bij het openen mijner ogen, verscheen de eerste Persoon in het Goddelijk Wezen mij, voldoening eisend naar Zijn recht. Nog nooit had ik recht gezien dat mijn schuld nog openstond. Hoe vreselijk was mij dit gezicht. Toen kwamen deze woorden mij voor: "Komt dan, en laat ons te zamen richten, zegt de HEERE." 0, hoe klaar zag ik, dat God van Zijn recht niet kan afstaan. Dat recht moet voldaan worden, door onszelf of door een ander. Zelf kunnen wij niet betalen, zelfs niet één kwadrantpenning. Ik riep maar: "Nu is het eeuwig verloren", en... ik had gedacht, dat ik behouden was!'
`Er was geen uitstel. Ik zag mij tussen al die schepen in en zei: "Daar zal de stad nog van gewagen." Ik wilde de touwen losmaken en het schip op stroom duwen, zeggende: "Heere, doe wat goed is in Uw ogen." Mijn vader

Het gebeurde in 1892 dat Geense een reis had aangenomen zonder daarvoor de Heere om

wijsheid te vragen. Kennelijk was hij gewend om de Heere in zulke tijdelijke zaken te kennen, wetende dat het waarheid is: 'Zonder Mij kunt gij niets doen.' Maar hij verzaakte zijn plicht en maakte een te lage vrachtbesomming voor een partij bomen. Dat bracht hem in de benauwdheid. Hij schreef vanuit Dordrecht aan zijn geestelijke vriend Cornelis Stam het volgende: 'De bomen van Eindhoven hebben mijn hart geheel verwoest. Niet de bomen, maar mijn hebberigheid. (...) Nu is alles op niets uitgelopen. Ik lig hier nog en mocht ik nu eens ophouden om met mijn vlees en bloed en begeerlijkheid raad te plegen. ik ben enkel vlees en bloed vanbinnen en vanbuiten; vanbinnen het ergste. Och, dat alles nog eens ondergebracht mocht worden.'
en ons knechtje (Philip Pekaar, een neefje) gingen beiden aan wal, zodat ik alleen overbleef. Ik heb het schip toen voor anker gegooid en ben toen in het ruim gaan liggen. Daar riep de Heere mij om met mij, arme stofworm, te onderhandelen. En daar heb ik gelegen en gekropen tot de middag, gelijk een worm. Ik dacht niet anders dan vertreden te worden. Hoe dichter de Heere bij kwam met Zijn vlekkeloze majesteit en heilige tegenwoordigheid, hoe meer ik begon te beven. Het werd middag en ik zat te beven voor die grote Rechter van het heelal. Toen plaatste de Heere mij in het paradijs in Adam, in wien ik gerekend was en om wiens zonden ik der verdoemenis was onderworpen. Ja, mijn gehele leven was vol blinkende zonden en getuigde tegen mij tot op dit ogenblik toe. Ook kreeg ik klaar te zien dat ik niet anders had gedaan en gepoogd dan om mijzelf met God te verzoenen. Alles wat ik had, viel als grond onder mijn voeten weg, want geen mens zal door zijn werken gerechtvaardigd worden voor God. Vervloekt is een iegelijk die niet blijft in hetgeen geschreven is in het boek der wet dat hij het doe. God kan Zijn heiligheid niet om onzentwil verloochenen. En dat wil de ziel ook niet. Zij keurt Gods rechtvaardig vonnis goed en krijgt Gods deugden lief boven eigen zaligheid. Althans, dat was mijn laatste woordje, arme stofworm die ik ben, dat ik liever verloren ging, dan dat Gods deugden zouden worden geschonden. Door de deugden Gods kreeg ik de deugden Gods lief, niet wetende hoe het vonnis vallen zou. Geen mens weet het die het niet geleerd heeft van de hemel, God lief te hebben in het gezicht van het eeuwig oordeel des doods. Maar o, in het onverwachte, als een licht nooit om uit te spreken, openbaarde de Heere Zichzelf aan mijn ziel in de tussenkomende Borg, met zulk een allesverlichtende kennis in mijn hart, die mij als een wolk overschaduwde. De Heere nam al mijn erf- en dadelijke zon-

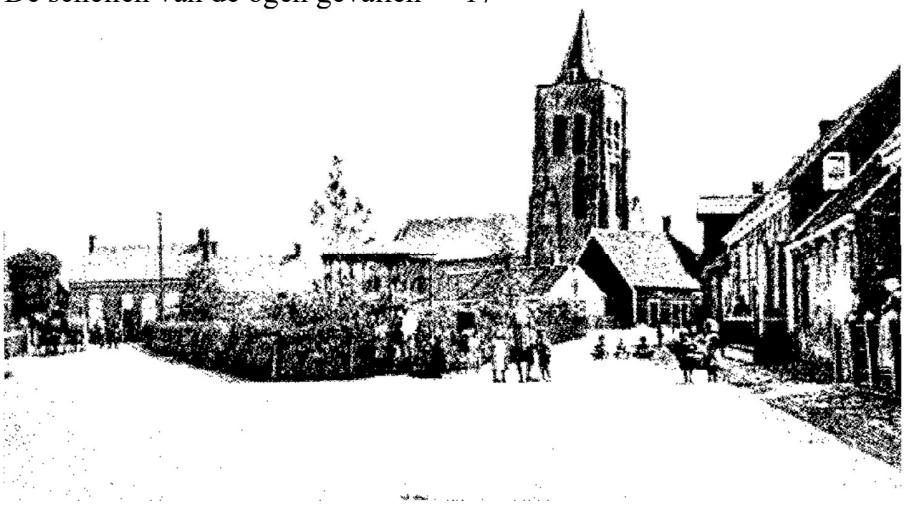

Waarde, waar Jan was ingeschreven tot hij zich in 1904 in Nieuw-Lekkerland vestigde.
den van mijn ziel weg, alsof ik nog nooit één zonde gedaan had. Hij zag mij aan in het

eeuwige Lam, in genade en gunst. Hij plaatste mij uit de dood in het leven, en schonk Zijn vrede in mijn hart en nam mij op om in het heiligdom te komen door die levende en verse weg in het bloed des Lams. 0, die uitstorting van die eeuwige liefde Gods doortintelde het hart. Hier is het nu dat de liefde Gods alle vrees verdreef. Het lieve getuigenis bevestigde de weldaden aan mijn hart, dat zeide: "Maar gij hebt de aanneming tot kinderen, door Welken wij roepen Abba, Vader." 0, toen zeide ik: "Mijn lieve Vader. Hoe zijt Gij mijn Vader geworden." En de Heere leidde mij in de stille eeuwigheid, dat Hij gedachten des vredes over mij gehad heeft en niet des kwaads. Hij gaf mij snoer en staf en zegelring en beloofde mij, dat Hij mij zou leiden naar Zijn raad. De blijdschap en de vrede die ik daar kreeg, kan ik nooit in woorden uitspreken. Het was of van mijn ogen eensklaps de schellen wegvielen. Door de verlichting van mijn ziel en mijn verstand zag ik alles anders dan tevoren. Nu was alles dat in de rondte was Gods schepping, waarin des Heeren heerlijkheid blonk. Het was of alles mij toelachte, zelfs de dieren des velds. Het groene loof stak blijde de kop omhoog. Hoe menigmaal ben ik van blijdschap opgesprongen in de God van volkomen heil en zaligheid. Die kussen van Gods mond; ik was hemelsgezind gedurende lange tijd. Ik zei: "Heere, nu zal ik nooit meer twijfelen, nu mijn berg door Uw goedgunstigheid is vastgezet." Maar ach, de mens weet niet van hoedanige geest hij is.'

18 De schellen van de ogen gevallen

Er waren ogenblikken in het leven van Geense, dat hij begeerde te sterven. Hij schreef: 'De Heere weet een stofworm ook wel van zijn kwalen van zelfverhoging te genezen. Bleef onze ziel maar in die vernedering bij God gelegerd, de duivel kon dan in de ziel niet komen; de poorten zijn voor hem gesloten. Kwam hij mij dan aanvallen, dan zeide ik vrijmoedig: "Vraag dat aan jezus, voor Wiens rekening ik ben. lk heb in dezen met mijn leven niet te rekenen." Dan kon hij door die poort van mijn ziel niet komen. 0, wat een gelukzalig leven is het ln dien zielentoestand te verkeren. Op die berg zou je graag tabernakeltjes maken. Maar o nee, ik ben er niet gebleven. Maar gedurende die tijd dat het God behaagde om mij nabij Hem te doen zijn, ging ik met de Heere om als een kind met zijn vader. Ik begeerde te mogen sterven, om maar bij de Heere te mogen komen.'

Het ouderlijk gezin Geense kende veel verdrietelijkheden. In die tijd was de kindersterfte hoog. Verscheidene malen moesten de ouders de onnatuurlijke weg gaan om een kind naar het graf te brengen. En Jan, als de oudste, stond een aantal keren met zijn bedroefde ouders aan het open graf van een broertje of zusje op de begraafplaats te Waarde of Yerseke. We troffen de volgende gegevens inzake het overlijden van een uit hun gezin aan:

Philippus Geense, 11 juli 1855, drie jaar;
Adriaan Geense, 18 juli 1855, elf maanden;
Jakoba Geense, 11 juni 1862, elf maanden;
Een levenloos geboren meisje, 5 maart 1864;
Filippus Geense, 21 mei 1866, acht jaar;
Suzanna Margaretha Geense, 3 december 1885, 34 jaar.

Er waren ook blijde gebeurtenissen, toen vier zusters en een broer van Jan tot een huwelijk kwamen:

Maria Geense (18) trouwde 8 oktober 1868 met Cornelis de Waard (28); Adriana Geense (17) trouwde 9 april 1874 met Ferdinandus de Kok (23); Fransina Geense (18) trouwde 11 april 1878 met Jacob Jan Schot (23); Cornelis Geense (23) trouwde 26 maart 1881 met Laurina van Fraassen (24); Jakoba Geense (19) trouwde op 6 april 1882 met Willem Beije (21).

Voor zover kon worden nagegaan volgden na de geboorte van Jan Geense nog elf kinderen.

19

De weg

naar het huwelijk
De Heere liet Zich in het leven van Jan Geense niet onbetuigd. Zou Hij, Die het geroep van de jonge raven hoort, niet merken op de stem van het gebed van een van Zijn kinderen? Het was op een zondag dat Geense met het schip van zijn vader aan de Zeedijk in Wemeldinge lag om stenen en puin te lossen. Geense was alleen aan boord; zijn vader was thuis aan de wal. Hij zat in het achteronder, verslagen vanwege zijn zonden en afmakingen, te wenen. Maar op dat ogenblik daalde de Heere af met Zijn onbegrepen liefde, waardoor hij zich geheel van harte aan de God van alle genade mocht overgeven. Hij deed er een eed op om voortaan met zijn hele hart de Heere te dienen en lief te hebben. Hart en hand bood hij de Heere aan, niet uit zichzelf, maar uit de wederliefde tot Hem Die betoonde van hem af te weten. Dat gebeurde toen hij een jaar of zeventien was. Hij meende het, om voortaan de zonde te mijden en te vlieden en zelfs de rok te haten die van het vlees besmet is. Alles wat in en van de wereld was, alle zonden en de lusten van het vlees, zou hij verachten. Alles in hem brandde van liefde tot de Heere, Die hem opgezocht had. Hij liet geen zondige daden en zelfs geen verkeerde gedachten meer toe. Hij kon het in de zonden niet langer meer uithouden, maar begeerde niet anders dan voortaan heilig voor God te leven. De wereld had zijn glans voor hem verloren en hij trachtte al zijn vermakingen te vinden in God en Zijn zalige dienst. Hij kon er niet over zwijgen en vermaande ook zijn ouders vanwege hun ontheiligen van Gods Dag. Geense kreeg, als al Gods kinderen, niet alleen wederliefde tot de Heere, maar ook liefde tot Gods inzettingen, tot Zijn Naam, Zijn eer en Zijn Dag. Het deed hem veel verdriet te moeten merken dat zijn ouders op die Dag hun werk deden. Hij kon niet laten om hen met liefde te vermanen en hen te wijzen op het zondige van hun uitleving. Die waren daar bepaald niet ontvankelijk voor; zij waren de vermaningen van hun zoon meer dan zat. Het gebeurde wel toen hij nog niet getrouwd was en hij zondagavond uit de kerk of het gezelschap thuis kwam, dat hij de ouderlijke deur voor hem gesloten vond.
In die omstandigheden verlangde hij naar een huwelijk. Later schreef hij over die zaak: `Toen kreeg ik van de Heere een vrouw te begeren. Ik mag

zeggen, dat ik met bidden en smeken alles van de Heere verkregen heb. Zo mocht ik dan van de Heere een vrouw vragen. Ik kwam achter Hem aan; Zijn raad en voorzienigheid is ondoorgrondelijk. Nu woonde tussen de kade en het dorp Waarde een boertje, wiens dochter Maria ik telkens tegenkwam als ik naar het dorp ging. Zij was een dochter van Pieter van Noorden en Pieternella Joppe. Later is mij gebleken, dat zij haar hart op mij gezet had, eer ik daarvan iets wist. Haar ouders echter merkten dat aan haar en waren er zeer op tegen. Voor de natuur was aan mij ook niet veel begeerlijks. Ik was te fijn en bovendien dachten velen dat ik een kwaal had, of dat ik krankzinnig zou worden.'
Het ging allemaal niet van een leien dakje. Men dacht dat als Geense in militaire dienst zou moeten, hij wel wat zou opknappen en dat hij zijn vroomheid daar wel kwijt zou raken, temidden tussen veelal vloekers en spotters met God en Zijn dienst, de dienst die Geense juist zo dierbaar was geworden. Geense moest voor de loting komen. Niet zonder een krachtig gebed of de Heere dat lot wilde besturen, zodat hij niet in dienst zou hoeven. Dat gebed werd verhoord, hij trok het hoogste nummer en hoefde dus niet te dienen. Toen de ouders van Maria dat hoorden, zochten zij een mogelijkheid dat Geense en hun dochter elkaar niet meer zouden kunnen ontmoeten. Zij zochten een adres in een andere plaats, waar Maria moest gaan dienen. Maar ook hierin kwam zo duidelijk uit dat God regeert en dat Hij Zijn almacht zou tonen. Boven de mens, die wikt, staat God, Die beschikt. Ook al ging het door een onbegrepen weg van dood en verdriet. De Heere had hem Maria als vrouw beloofd en niet één van Gods beloften zal onvervuld blijven.

Maria vertrok naar een andere plaats en haar ouders dachten dat de omgang met Jan Geense daardoor wel zou gaan tanen en ten slotte op niets zou uitlopen. Maar de Heere belachte hun raad. Het zou allemaal heel anders lopen dan zij dachten.
De moeder van Maria had een broer, Jan Joppe. Die was bezet met onrust over zijn staat voor de eeuwigheid. Deze Jan logeerde enige tijd bij zijn zuster en zwager en hij had de gewoonte om 's nachts naar de kade te gaan en met Jan Geense te spreken over het ene nodige. Zijn zielentoestand woog hem zwaar. Toch gingen hun gesprekken ook wel over tijdelijke zaken. Hij zag Geense als een goede raadgever en vroeg hem ook advies met betrekking tot een nieuwe werkkring. Deze Jan Joppe had in zijn nog jonge leven hard gewerkt en hij had inmiddels al een aardig spaarpotje, zodat hij niet het hele jaar door meer hoefde te werken. Nu kon hij zich verhuren. Bij een roomse boer kon hij terecht en wel zodanig, dat hij dan op 30 november van dat jaar nog dertig gulden zou overhouden. Wat Geense daarvan vond,

De haven van Wemeldinge, waar Jan lag om puin te lossen.
zo vroeg hij. Diens antwoord viel hem tegen; Geense raadde het hem met klem af en wees hem erop dat hij wel eens een tweede Judas zou kunnen worden, die Jezus voor dertig zilverlingen had verraden. In zo'n rooms gezin, waarin hij dan zou worden opgenomen, zou hij de dienst des Heeren gemakkelijk kunnen verloochenen en in dat geval zou hij zijn verdiende geld dubbel en dwars verliezen. Daar zou de Heere het op kunnen laten uitlopen. Maar Jan Joppe luisterde niet naar de stem van zijn vermaner, die het toch zo goed met hem bedoelde. Hij ging zich verhuren, tegen het advies van Geense in. Die geloofde vast, dat de Heere hem in zijn advies wijsheid had geschonken. Jan Joppe vertrok, maar niet voor lang. Na slechts een paar dagen kreeg hij bij die boer zo'n keelpijn, dat hij het niet langer kon uithouden. Er zat niets anders voor hem op, dan weer terug te gaan naar zijn zus en zwager. Jan Geense passeerde elke dag het boeren- hoefje van Van Noorden waar Joppe weer teruggekeerd was en waar hij ziek op bed lag. Aankloppen durfde hij niet, wetende dat hij beslist niet welkom was. Kennelijk verlangde Jan Joppe toch naar Geense, want het gebeurde dat Van Noorden eens op Geense toeliep en hem vroeg zijn zieke zwager te bezoeken. Dat viel mee voor Geense, die nu toch werd uitgenodigd om binnen te komen. Joppe lag op bed en het was meteen te merken dat hij er ernstig aan toe was. Geense behandelde hem eerlijk en liet hem meteen weten dat hij nu zijn gespaarde geld voor een deel aan de dokter kon uitgeven. Ongetwijfeld werd hij vermaand om toch niet te hechten aan het aardse slijk. Geense wist dat Joppe bijzonder gierig was en hij zal niet nagelaten hebben om deze zieke erop te wijzen dat geldgierigheid de wortel van alle

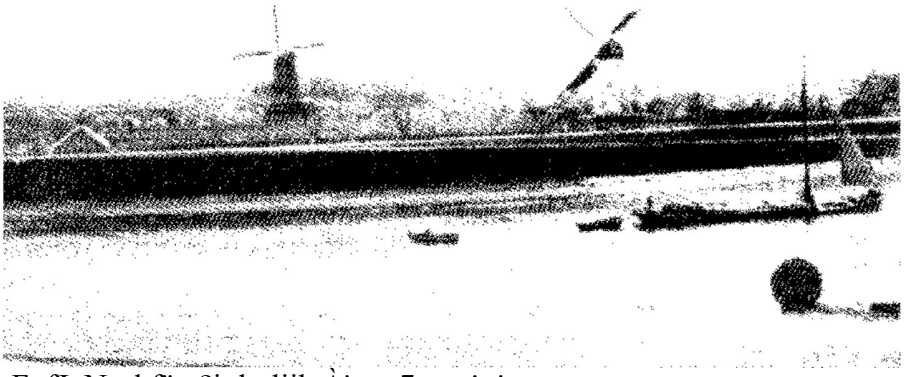

tF~fJ~N~rkf" s?i~l ~liilyÀ'yr,, 7t ~ a!r,' ,;

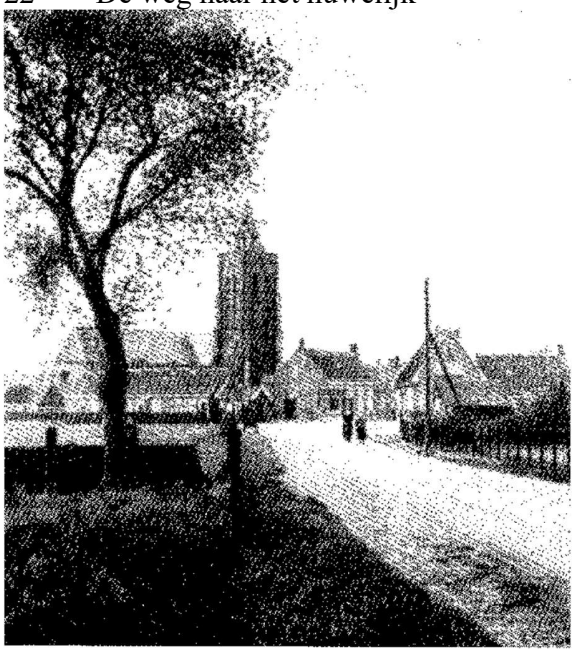

Waarde, waar Jan grote geestelijke zaken mocht leren.
kwaad is. Maar Geense had ook nog een andere boodschap. Hij wees zijn zieke vriend erop dat het de Heere had behaagd om hem nog niet op te roepen, maar hem nog in het land der levenden te laten. Zijn leven was nog gespaard, de aarde droeg hem nog en de hemel welfde zich nog boven hem. Maar Geen- se had een nog rijker woord voor hem, namelijk dat hij geloven mocht dat Joppe niet aan de ziekte zou bezwijken.

Handschrift Jan Geense.

Het ware geloof wordt altijd beproefd. Bij elke belofte die uit het hemelhof afdaalt, is de veelweter uit de afgrond er doorgaans snel bij om twijfel in het hart te zaaien. Maar Geense

mocht weten van Wie het geloof in deze zaak afkomstig was, namelijk van Hem Die gezegd heeft: `Zou ik het zeggen en niet doen, spreken en niet bestendig maken?' En toch leek het erop dat Jan Joppe er niet bovenop zou komen. Zijn ziekte nam toe, de koorts eveneens. Inmiddels was komen vast te staan dat hij tyfus had, een ziekte die vaak de dood ten gevolge had. Geense droeg zijn ernstig zieke vriend voortdurend op aan de troon der genade. Hij kon hem niet loslaten en de Heere bevestigde zijn geloof in de almacht Gods ten aanzien van deze ziekte.
Joppe was niet de enige die met deze gevaarlijke ziekte besmet was. Ook zijn zus Pieternella bij wie hij in huis was, Maria's moeder dus, kreeg deze ziekte, evenals Maria's broer Pieter, een jongen van zestien jaar. Voor beiden kreeg Geense geen belofte en beiden zijn aan deze ziekte bezweken. Kort voor hun heengaan was er niemand bereid om hen te verzorgen, gelet op het gevaar van besmetting. Het zal wat geweest zijn voor Pieter van Noorden om Geense te vragen 's nachts bij de zieken te waken. Hij had speciaal zijn dochter de deur uitgedaan om haar uit de buurt van Geense te houden, en nu zag hij geen andere mogelijkheid dan om dezelfde Geense een gunst te vragen. Deze bewilligde daarin en stelde zich beschikbaar om in de nachtelijke uren op de zieken te passen, maar niet zonder eerst de hoge goedkeuring des Heeren daarover te hebben gevraagd.
Wat kwam het in het leven van Geense toch steeds weer uit dat hij niets zonder de Heere durfde wagen, zoals een kind alles aan zijn vader vraagt. Ook deze keer boog hij zijn knieën en smeekte de Heere om een Goddelijk antwoord. Immers, de besmettelijke ziekte zou ook hem kunnen treffen. En dan? Zo jong nog en dan misschien sterven aan de tyfus? `Ik verkeerde toen nog in een lieve geloofsvereniging en zoete omgang met de Heere. De verzoenende kracht van Christus' bloed was in mijn hart en het delen in 's Vaders liefde en gunst gaf mij een vereniging met Gods wil. Ik had er niets op tegen om te gaan waken; ik mocht zeggen: "Heere, mag ik blijven leven, het is goed, en mag ik niet, het is ook goed. De liefde Gods die in mijn hart

was, dreef de vrees buiten—, schreef Geense er later over. Trouw nam hij de zware taak op zich en in de woning van Van Noorden kreeg hij de vrijmoedigheid om van alle mensen af te zien en zijn knieën voor God te buigen. Vijandschap maakte plaats voor beslag vanwege de oordelen in dit huis met stervende mensen.
De dokter stond machteloos, beseffende dat zijn medische wetenschap ten enenmale tekort zou schieten en dat tegen deze ziekte geen kruid gewassen is. Toch gaf hij nog enkele medicijnen, maar daarbij vloekte hij. Daarover klaagde Jan Joppe tegen Geense, die hem zei dat vervloekte medicijnen niet zouden baten. Hij moest ze niet langer innemen, anders zou hij zeker aan de ziekte bezwijken. `Voor vervloekte middelen kan ik niet tot God bidden', zei Geense. Er werd een andere arts geroepen, dokter Adriaan de Broekert, de huisarts van het dorp. Tegen hem zei Geense dat hij geloofde dat Jan Joppe niet zou sterven. De reactie van deze huisarts kwam erop neer, dat Geense daar geen verstand van had, dat het meer een wens van hem was omdat hij zo op Jan gesteld was en dat tegen deze ziekte niets zou helpen.
`Maar ik zag geen Jan en geen dokter en geen mensen, doch ik zag door het dierbaar geloof alleen de Almachtige, Die rijk is in barmhartigheden. Ik zei dat Hij het doen zou. Nu, dat was voor de dokter en de oude baas Van Noorden en voor allen onmogelijk. Maar God heeft Zijn wonderen grootgemaakt en Zich om Zichzelf verheerlijkt door het Lam', zou Geense ervan schrijven.
Van Noorden zag zich wel voor een groot probleem geplaatst. Hij had 's nachts de hulp van Geense, maar overdag was deze met zijn schip weg en andere hulp was niet beschikbaar. Begrijpelijk, gelet op het besmettingsgevaar. Bijkomende zorg was het vee, dat ook de nodige

aandacht moest krijgen. Er bleef voor Van Noorden geen andere weg over dan om zijn dochter Maria terug te halen. Hoe ondoorzoekelijk zijn Gods wegen! Hij en zijn vrouw hadden er alles aan gedaan om Maria weg te krijgen en nu moesten zij haar weer laten thuis komen. Toen zij op een dag met haar huishoudelijk werk bezig was, zag Geense haar staan en voelde op dat moment in zijn hart dat zij zijn vrouw zou worden. Hij werd er als Adam bij bepaald, toen hij Eva uit zijn rib mocht ontvangen. Hij hield deze gedachte evenwel voor zichzelf. `Hebt gij geloof, houdt het voor uzelven bij God'. Hij mocht zich verlaten op Gods voorzienig beleid. En de uitkomst zou niet falen.
In het boerderijtje van Van Noorden lag Jan Joppe in de ene bedstede, in de andere vrouw Van Noorden, en zoon Pieter lag op een door de gemeente verstrekt soort veldbed. Stil zat Geense bij de dodelijk zieke mensen. Ook Jan Joppe ging zienderogen achteruit. De ziekte had hem zo bezet, dat

De Dorpsstraat te Waarde.

ieder dacht dat zijn levenseinde nabij was. Maar Geense wist beter. Hij zou niet sterven, maar leven. Die wetenschap had hij niet ten aanzien van Maria's broer Pieter. Geense zag hem lijden, zag de koorts zijn gezicht tekenen, zag de uitgebluste ogen, de wanhoop nabij. Geense voelde een diep medelijden met deze jongen en hij vroeg een teken aan de Heere. Als Pieter niet zou genezen, of dan de klok in de kamer plotseling zou stilstaan. Toen Geense naar de klok keek, stond deze ineens stil en toen wist hij het bij God vandaan: Pieter zou niet herstellen. Geense zag de dood als het ware de kamer binnenkomen.
De volgende ochtend vertelde hij dat aan Van Noorden. Die kon het niet geloven; hij had gemerkt dat het met Pieter juist weer wat beter leek te gaan. Maar dat was schijn. Pieter overleed op 6 december 1869; zijn moeder was twee weken eerder, op 25 november aan de ziekte bezweken. En met Jan Joppe ging het ook steeds minder. Hij was al drie maanden ziek, kreeg geen medicijnen meer en kon ook niets meer eten of drinken. Met een in water gedoopt veertje werden zijn lippen vochtig gemaakt - dat was alles. Het was voor allen zichtbaar: hij was terminaal. Maar daar stond de belofte tegenover, dat hij door deze ziekte de dood niet zien zou en zou genezen.
Geense kwam kort daarna weer van zijn schip af en ging naar de boerderij van Van Noorden. Daar stonden de huisgenoten en nog enkele mensen huilend voor de bedstede waarin Jan lag. Van Noorden vertelde het aangrijpende gebeuren aan Geense, dat Jan zojuist gestorven was en vroeg aan Geense of die het aan de familie wilde gaan vertellen. Geense was

verslagen. Waar was nu de belofte en haar vervulling? Het liep op de dood uit! Maria bracht hem naar de deur in diepe smart. Haar moeder gestorven, haar broer, en nu oom Jan. Geense keek haar indringend aan en sprak toen een profetisch woord: `Huil maar niet zo, want Jan zal leven.' Maar zodra hij die woorden had gesproken, kreeg hij te zien dat hij ook maar een mens was. Hij keek te laag, naar zichzelf, en niet omhoog, naar de God des hemels, Die Zijn beloften vervult, dwars door het totaal onmogelijke heen. Daaruit zien we duidelijk dat ook Gods begenadigde, nabij Hem levende volk op de zeef van het ongeloof kan komen. Geense ging niet eerst naar de familie om het droeve nieuws te vertellen, maar vluchtte naar een van zijn bidvertrekjes, het vooronder van zijn boot. Daar viel hij op zijn knieën en hij stortte zijn hart uit voor Gods alwetend, almachtig aangezicht. Maar het gebed ging niet hoger dan de planken boven hem. Er kwam geen antwoord. Het leek een verloren zaak. Hij ging naar de waterkant om afscheid van God te nemen, zó lag hij onder de stokebranden van het ongeloof, dat de overhand over hem scheen te hebben.
Geense deed wat Van Noorden hem gevraagd had en ging de familie langs. Wat zal hem dat toch moeilijk zijn gevallen! Het was inmiddels al nacht geworden, toen hij de ronde deed op het dorp. Maar het was niet alleen nacht in de natuur, ook nacht in zijn hart. Een Egyptische duisternis was over hem gekomen en hij liep als een radeloos mens door de verlaten straten van het nachtelijk Waarde. Wat hem toen overkwam? Daarover laten wij hem zelf aan het woord: `Toen verscheen de Heere als een Licht boven alle lichten; ik werd omringd met Zijn lieve tegenwoordigheid en deze woorden kwamen met kracht in mijn hart: "Heb Ik u niet gezegd dat, zo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zien zult?" Het was of de almacht Gods in mijn hart was. Ik zonk in het niet daarover, dat God Zich door zo een liet verbidden.' De familieleden die Geense het droevige bericht had gebracht, gingen met hem mee naar, zoals men dacht, het sterfhuis. Allen bedroefd en diep onder de indruk van de majesteit van de dood, die in de kring van de familie gekomen was. Maar met Geense was het anders gesteld. Hij twijfelde niet meer aan de almacht Gods. Als het geloof in beoefening is, moet alle twijfel wijken. Geense wist dat door deze omstandigheden Gods Naam zou worden grootgemaakt. Hij sprak geloofstaal, toen hij zei: Al snijden ze het lichaam van Jan nu in vier stukken en legden in elke hoek van de kamer een stuk, dan nog zal hij leven, want God heeft het beloofd!' Even later stonden de familieleden in tranen naast de huisgenoten voor de bedstede. Geense stond wat achteraan, wachtende op de grote daden Gods. Toen vond het wonder plaats: Jan Joppe sloeg de ogen weer op. Zouden Gods beloftenissen immer haar vervulling missen? Hij herstelde, tegen alle verwachting in en het was alsof hij als de jongeling van Naïn uit de dood herrezen was,

opgewekt door de krachtige hand des Heeren. Het ware geloof doet bergen verzetten!
In het eenvoudige boerderijtje van Pieter van Noorden was een Godswonder gebeurd. Helaas liet dat voor zover bekend geen zaligmakende vruchten na. Weldra nam het gewone leven weer zijn aanvang en de indrukken vervaagden. Wel waren er de twee lege plaatsen die een stille prediking waren van het Godswoord dat wij hier geen blijvende stad hebben en dat de bloem afvalt en het gras verdort. Maar deze prediking werd niet ter harte genomen.
Vaker nog dan in het ouderlijke gezin van Jan Geense sloop de dood de vensters van de boerderij van Van Noorden binnen.
kindersterfte hoog, nog veel groter dan in zoals blijkt uit de volgende gegevens van
In gezin van Van Noorden was de het ouderlijke gezin van Geense, overlijden:
Pieter van Noorden, Logier van Noorden, Logier van Noorden, Maatje van Noorden, Logier van Noorden, Pieter van Noorden, Pieter van Noorden, Geertruid van Noorden, Pieter van Noorden, Geertrui van Noorden, Maria van Noorden,

Adriana van Noorden,
15 januari 1850, elf maanden; 3 mei 1851, drie maanden;
5 mei 1854, twee jaar;
2 november 1854, vier maanden;
5 november 1857, negen maanden; 25 maart 1861, negen maanden;
10 maart 1866, vier maanden; 23 november 1866, vijf dagen;
6 december 1869, 16 jaar;
8 februari 1872, drie jaar;
14 januari 1879, 31 jaar
(de echtgenote van Jan Geense);
9 juli 1882, 32 jaar.
De hierboven als laatste genoemde dochter Adriana en haar zus Neeltje (overleden 14 oktober 1919 op de leeftijd van 60 jaar) overleefden hun vader, die dus elf (!) maal aan het graf van een van zijn kinderen stond. Dat wil zeggen, kinderen uit zijn eerste huwelijk. Want nadat zijn vrouw Pieternella aan de tyfus was bezweken toen ze nog maar 44 jaar was, trouwde Adriaan van Noorden opnieuw. Op één dag na was hij een jaar weduwnaar geweest. In alle vorige akten wordt zijn beroep aangeduid als arbeider, landbouwer of landman. Zijn vrouw stond als arbeidster, landbouwster of zelfs als landvrouw aangeduid - een bewijs dat ook zij hard meewerkte in het bedrijfje van haar man. Maar bij het aangaan van zijn tweede huwelijk is Adriaan van Noorden niet langer boer, maar `vrachtenaar'. Hij was toen 52 jaar en wellicht had hij zijn boerenbedrijfje aan de kant gedaan.

Jannetje Roggeband, zijn bruid was aanmerkelijk jonger. Op haar trouwdag was ze 31 jaar en weduwe van Marinus van de Vrede. Ook in haar nog betrekkelijk jonge leven was de heerschappij en de majesteit van de dood tussen haar en haar eerste man in gaan staan. Ze maakte op donderdag 24 november 1870 met haar man de gang naar het gemeentehuis om hun huwelijk te laten sluiten. Maar samen zouden ze ook verscheidene malen de weg naar de begraafplaats moeten afleggen om daar een kind achter te laten. Voor zover kon worden achterhaald, zijn alle kinderen die uit hun tweede huwelijk werden geboren, op jonge leeftijd weggenomen. De beide ouders moesten opnieuw ervaren dat het uitnemendste van dit leven moeite en verdriet is. Uit hun gezin werden de volgende kinderen weggenomen:
Paulina van Noorden, 26 juli 1874, drie maanden;
Abraham van Noorden, 31 augustus 1876, twee maanden;
Een levenloos geboren zoontje, 5 mei 1880;
Logier van Noorden, 16 juni 1880, negen jaar;
Adriaan van Noorden, 20 juli 1880, twintig maanden.
Vader Pieter van Noorden heeft de geboorte van zijn levenloos ter wereld gekomen zoontje en het sterven van Logier en Adriaan niet meer meegemaakt; hij overleed op 5 april 1880 in zijn woonplaats Waarde, oud 62 jaar. Het zal zijn weduwe bijzonder zwaar gevallen zijn, dat zij binnen drie en een halve maand zowel haar man als haar twee zoontjes en een levenloos geboren kindje naar het graf moest brengen.
De dood maait ook dier kind'ren leven af
Zij volgen hen, als schapen, naar het graf
Zo hebben de kinderen van Korach al gezongen in Psalm 49 en de waarheid van die woorden

werd maar al te zeer bevestigd in de beide huwelijken van Pieter van Noorden, die zijn vrouw en in totaal dertien kinderen moest afstaan aan het graf. Niets wijst er echter op, dat zijn hart deze roepstemmen heeft verstaan. Geense merkte ergens in zijn levensverhaal op dat als Gods daden niet tot vernedering leiden, wij eronder zullen verharden. Zelfs de bitterste tegenspoed kan een mens nog meer doen verbitteren. Het is te vrezen, dat dit met Pieter van Noorden het geval was. Geense schreef: `Gelukzalig is hij, die hier zijn Rechter om genade leert bidden en te voet vallen, voor die is hope van redding.' Het zal aan de welgemeende, ernstige vermaningen van Jan Geense tot zijn schoonvader gesproken, niet gelegen hebben. Jan heeft zich voortdurend van die man vrijgemaakt.

z

Na het overlijden van haar moeder en broer keerde Maria door al deze omstandigheden weer in de ouderlijke woning terug, waar zij een deel van de taken van haar moeder op zich nam. Zij zorgde als oudste dochter zo goed mogelijk voor het gezin. En - omdat zij weer bij haar vader woonde in haar ouderlijke woning, kon ze Jan Geense weer ontmoeten. Gods wegen zijn ondoorgrondelijk, onnaspeurlijk en wonderlijk! Geense vertelde haar in die tijd nog niet dat zij hem van Godswege was beloofd als zijn vrouw, tot de gelegenheid daar was dat hij het haar openbaarde. Hij vroeg haar ten huwelijk. Toen liet zij hem weten wat ook in haar hart leefde. Dat zij er al langere tijd naar verlangde om hem te zien, zijn stem te horen en bij hem te zijn. Dat zij allerlei pogingen deed om hem te ontmoeten. Als zij bijvoorbeeld water moest halen en hem niet zag, liet zij de kan of emmer weer leeglopen zodat ze opnieuw water moest gaan halen - in de hoop hem dan wvél te zien.

Geense verbond echter wel een voorwaarde aan hun omgang met elkaar. Zij zou hem volgen en dat betekende dat zij van haar wereldse vriendinnen afscheid zou nemen. Met hen ging zij op zondag uit en niet naar Gods huis, niet naar de prediking die Geense zo lief en onmisbaar was geworden. Dat beloofde ze. Méér dan dat - ook dat ze bereid was om niet langer naar het goeddunken van haar hart te leven, maar dat zij naar alle geboden Gods zou wandelen, hoewel zij dat uit zichzelf nooit zou kunnen. Maar in uitwendige zin heeft zij zich aan deze afspraak met haar aanstaande man gehouden. Met hem kon zij haar knieën buigen en de God des hemels aanroepen voor alle geestelijke en tijdelijke noden. In haar latere leven zou het grote wonder openbaar komen van het heerlijke genadewerk Gods dat ook haar deelachtig werd, vanuit het verkiezend welbehagen des Heeren. En dat van eeuwigheid.

Dit alles was niet naar de zin van haar vader. Zoals dat in die tijd gebruikelijk was, ging Geense hem toestemming vragen voor hun huwelijk. Hij was er zeker niet verguld mee vanwege de godsdienstige opvattingen van zijn aanstaande schoonzoon, maar wilde het toch niet blokkeren. Hij gaf zijn toestemming, zij het niet van harte. Middellijkerwijs had hij Geense anders

Jan kwam regelmatig in Ellewoutsdijk om suikerbieten te laden.

leren kennen, toen hij met gevaar voor eigen leven de wacht waakte tijdens de besmettelijke ziekte. Zo moesten alle dingen medewerken ten goede. Ook Geenses ouders waren niet echt blij toen hij hen eveneens toestemming vroeg om met Maria te trouwen, maar ook zij wilden hun toestemming niet weigeren.
Op 7 april 1870 werd Maria van Noorden uit Waarde zijn vrouw. Wethouder P. Koster ondertekende de huwelijksakte in het gemeentehuis van Waarde. Vier mannen waren als getuigen aanwezig: Geenses neef Izak Kaan (37), Laurus Zwartepoorte (72), arbeider Pieter Zandijk (33) en Lucas van de Vreede (31). Opvallend is dat allen, ook de ouders van Geense en de vader van Maria van Noorden, alsmede de getuigen, de schrijfkunst machtig waren. Ongetwijfeld was er veel belangstelling bij hun huwelijk; zo dikwijls kwam het niet voor dat er een bruidspaar was. In Waarde waren er in 1870 niet meer dan zes stellen die in het huwelijk traden.
Hun huwelijk werd in Krabbendijke kerkelijk bevestigd door een van de ouderlingen van de Ledeboeriaanse gemeente aldaar. Het voornemen van Geense om eerst Gods zegen over hun huwelijk in de kerk te vragen en hun huwelijk pas daarna voor de burgerlijke overheid te laten sluiten, kon niet doorgaan. Daarvoor werd geen toestemming gegeven. Ongetwijfeld had Geense graag ds. Van Dijke het huwelijk kerkelijk laten bevestigen. Dat een van God geleerde ouderling dit heeft gedaan, stond de huwelijkszegen niet in de weg. Toen Geense met zijn vrouw na de huwelijksbevestiging in de kerk bij zijn ouders kwam, was hij meer vervuld van het geestelijk huwelijk dan met het aardse, tijdelijke huwelijk. Hij sprak met de bruiloftsgasten
+e •♦

Geense had veel op met ds. Van Dijke. Hij had een bijzondere betrekking op deze leraar. Later schreef hij in een brief het volgende over de band die de Heere had gelegd tussen hem en de predikant: 'O, ik heb dikwijls naar dien leraar verlangd. Als het dan zondag was, dan wilde ik wel, dat het zondag bleef. Toen was het nog alles zoet; bitter kwam later. Ik had de liefde Gods gesmaakt, toen ik onder het recht was gekomen en dat was toen levendig in mijn ziel. Gods Geest getuigde van de vergeving in het bloed van Christus. Ik riep dikwijls: "Heere, zend Uw lieve knecht eens weer." Op den preekstoel hoorde ik hem zeggen, dat hij naar Krabbendijke komen moest, omdat er daar zijn, die aan den troon der genade bedelen. Ik heb dat in mijn binnenkamer gevoeld, zei hij. Wat was dat aangenaam'.
meer over dat huwelijk tussen Christus en Zijn bruidskerk. Dat viel bij sommigen verkeerd; die zeiden dat ze net zo goed naar de kerk konden gaan dan naar zo'n bruiloft, waar bij Geense geen plaats was voor een uitwendig feestelijk gebeuren.

Geense kwam in de omstandigheden dat hij een eigen scheepje kon kopen. Dat gebeurde in een wonderlijke weg. Toen het God had behaagd om zijn ogen te openen en hem te overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel, deed het hem veel verdriet dat hij op Gods Dag moest varen met het schip van zijn vader. Aan de ene kant wilde hij de opdracht van zijn vader niet weigeren, maar aan de andere kant wilde hij ook niet tegen Gods gebod ingaan. Dat werd een spanningsveld voor hem. Hij betreurde het dat zijn vader er niet om gaf om zondags te varen en zodoende zijn brood te verdienen.
Het was op een zondag dat hij met zijn vader van Wemeldinge naar Rotterdam voer. Werken aan boord - nee. Dat was hem onmogelijk geworden. Maar de Heere zorgde ervoor dat hij geen vinger hoefde uit te steken. In plaats van het roer te bedienen, klemde hij het tussen zijn knieën in en zonder het roer te bewegen, dreef het scheepje naar Rotterdam. Daar kwam geen

mensenhand aan te pas.
Vader Geense deed veel zelf. Het was een scheepje zonder motor, geheel afhankelijk van de wind. Als het zeil moest worden overgezet, deed vader Geense dat zelf, bang als hij was dal Jan zou gaan bidden of een stukje uit Gods Woord voorlezen. Want daar moest hij niets van hebben. Dan maar zelf aanpakken, terwijl hij zag dat Jan roerloos bij het roer zat, zonder ook maar een hand uit te steken. Dat zou voor Jan allemaal anders worden als hij zelf een schip kon kopen. Niet alleen zijn vader, maar ook zijn moeder, broers en zusters hadden er geen moeite mee om op zondag de handen uit de mouwen te steken. Jan was de enige die zijn vader vermaande om Gods Dag te ontzien. Jan was de enige uit het gezin voor wie de zondagsarbeid ondraaglijk werd.
Als zijn vader een vracht had aangenomen en uit Zeeland naar Rotterdam moest varen, gebeurde dat ook op vrijdag en zaterdag. Jan wist heel goed, dat het schip niet voor de zondag aan de Rotterdamse kade zou kunnen afmeren. Het werd zijn oprechte begeerte om van die slaafse arbeid verlost te worden en om de zondag op een gepaste wijze door te brengen met kerkgang, bidden en lezen. Hij kon het niet langer meer met zijn geweten in overeenstemming brengen en ook al zou hij brodeloos worden, hij vroeg in een krachtig gebed of de Heere hem van dat zondagswerk wilde ontslaan.
fat -
Por
IY

Jan voer naar Rotterdam zonder het roer te bedienen.
Zijn stil verdriet over die arbeid, waarop geen zegen kon rusten, bracht hem vaak in het verborgene om de Heere te smeken een weg te openen om zelf een schip te kopen.
Toen hij die begeerte weer eens voor Gods alwetendheid neerlegde, kreeg hij te geloven dat het `hoogaarsje', dat in Waarde aan de kade lag, voor hem bestemd zou zijn. De huidige eigenaar, een oom van hem, zou door de Heere worden weggenomen zodat hij in diens plaats de volgende eigenaar zou worden. Toen Geense dat overdacht, viel het hem moeilijk. Was dit van God of kwam het uit zijn boze hart voort? Was het in strijd met het tiende gebod: `Gij zult niet begeren'? Het maakte hem benauwd, maar uit al die benauwdheden riep hij tot de Heere, Die met gunstig oren zijn geroep wou horen. Hij kende zichzelf en wist dat hij als Asaf een groot beest bij God was.
Even nadat hij deze overdenkingen in zijn hart had gehad, voer hij met het schip van zijn vader weg. Voor het zover was, kwam hij die oom nog tegen, een grote, sterke man, een boom van een kerel. En zou nu zo iemand spoedig worden weggenomen uit dit tijdelijke leven? Toch geloofde Jan Geense, dat hij die oom niet vaak meer zou zien. Dat kwam uit. Nóóit zou hij die man terugzien. Toen hun schip in Rotterdam afmeerde, lag daar een brief te wachten

waarin het sterven van deze oom al was vermeld. Opnieuw een bevestiging van wat Geense in zijn hart had gekregen. Hij hield dat wijselijk voor zichzelf en heeft daarover niet willen praten.
Naar alle waarschijnlijkheid werd heel kort na de begrafenis, die in Waarde

lk moest eens naar de scheepswerf om mijn schip te laten repareren. Daar ik aan alles gebrek had voor het tijdelijke, heb ik mijn schip, voor ik bij de werf was, ten anker gelegd, en in mijn roeiboot in het rietgewas enkele uren mij afgezonderd, om de Heere mijn noden bekend te maken.
Toen ik een dag op de werf gelegen had, ben ik 's avonds naar mijn oude vriend gegaan, waar vele vrienden samen waren. Mij werd opgelegd met gebed te eindigen. Toen ik weg was, zei een vriend dat hij in het gebed had opgemerkt dat ik gebrek had. Hij wilde er zeker van zijn en is met een paar vrienden naar mijn schip gegaan, en bij de werf op het schip gaan liggen. Toen ik mijn avondgebed deed, hoorde hij dat ik mijn nooddruft de Heere voordroeg. Hij ging naar huis en de vrienden hebben bij elkaar gebracht wat er in een huishouden nodig was en het op een kruiwagen aan boord gebracht. Toen was ik weer uit de nood.
plaatsvond, overlegd wat er met het nagelaten schip moest gebeuren. Dat was geen volledig eigendom, maar voor een deel van een geldschieter die het wilde verkopen. Vader Geense wilde het wel kopen, maar het geld voor de gehele koopsom ontbrak. Jan was rond middernacht nog niet naar het vooronder, maar zat nog aan boord, toen hij in het donker iemand aan zag komen lopen. Dat was de dorpsonderwijzer, die Jan meedeelde dat hij honderd gulden voor hem had. Waarom? Zijn vrouw had hem de opdracht gegeven om dat geld bij Jan te brengen. Jan wilde dat eerst niet accepteren, maar de meester bleef aandringen. Ten slotte nam hij het voor die tijd aanzienlijke bedrag aan. Hoewel het inmiddels al drie uur in de nacht was, liep hij naar zijn vader om hem deze honderd gulden te geven. Daardoor werd Geense senior in de gelegenheid gesteld om het scheepje te kopen. En Jan mocht ermee varen. Zijn schip werd zijn thuis, want in de ouderlijke woning zagen ze hem liever gaan dan komen. Hij had immers altijd wel wat op te merken als het ging om de zaken van Gods Koninkrijk. Naderhand kocht Jan het bootje van zijn vader voor 250 gulden. Er was onvoldoende geld voor, maar de Heere zegt in Zijn Woord dat Hem het zilver en het goud is en de beesten op duizend bergen. Hij is het, Die maar te spreken heeft en het is er, te gebieden en het staat er, en Die de dingen die niet zijn, roept alsof zij waren. Hij neigt het hart van koningen als waterbeken en gebiedt de rammen van Nebajóth dat zij Zijn volk dienen.
Zodoende werd Geense schipper-eigenaar van een scheepje. Varen kon hij, maar varen of enig ander werk op Gods Dag kon hij nfet. Hij verspeelde lie-
a,,

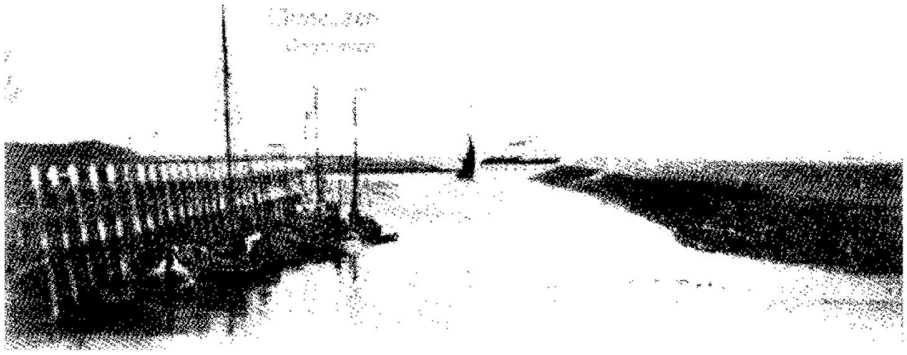

Jan overnachtte bij dichte mist in de haven van Terneuzen.

ver de gunst van mensen, ook al kostte hem dat vracht, dan de dierbare, zoete gunst en gemeenschap met zijn Koning, Die het gezegd heeft: `Dan zult gij geen werk doen.'
Zo gebeurde het eens, dat hij op het eind van de week de haven van Antwerpen binnenvoer met in het ruim veertig last gerst voor een Antwerpse brouwerij. Zaterdags hoorde hij van mensen van de maatschappij waarvoor hij vracht aan boord had, dat zijn schip de volgende dag gelost zou worden. Onmogelijk voor Geense. Hij weigerde en zei dat hij zoiets niet mocht doen, omdat het Gods Dag was. Dat was geen enkel bezwaar, zo werd hem gezegd. Hij hoefde er zelfs niets voor te doen, 't werd allemaal voor hem geregeld. De havenwerkers zouden zelf de luiken open leggen en na het lossen weer sluiten, zodat Geense zijn godsdienstplichten kon vervullen. Maar Geense ging niet overstag en bleef bij zijn weigering, bang om ook maar het minste tegen Gods wil en wet te doen. Daarop werden die mannen boos op hem. Of hij er nu zelf bij betrokken zou worden, of dat het lossen door walpersoneel zou gebeuren, Geense kon het niet toestaan dat er op zondag gelost zou worden. Hij kreeg vrijmoedigheid om dat te laten weten aan de mensen die deze boodschap hadden gebracht. De reactie was dat men daarmee geen rekening kon houden en dat deze eigenwijze schipper niets te vertellen had. Het lossen zou op zondag gewoon doorgaan. Geenses schip stond op de loslijst en de lading langer aan boord laten, zou de maatschappij geld kosten. Zondag lossen! Geense vluchtte in benauwdheid naar zijn bidvertrek, het vooronder in zijn scheepje, knielde neer en stortte zijn nood uit voor Gods Aangezicht. Daar ging het hem als de'dich-

ter van Psalm 62: hij stortte daar zijn ganse hart voor de Heere uit, God is een Toevlucht t' allen tijde. Hij mocht geloven wat in deze zelfde Psalm staat:
Hoe zeer dat mijn ziel is gekweld, In God wordt zij gerust gesteld; Want Hij is mijn Toevlucht alleine.
Hoe het de andere dag zou gaan, was voor hem verborgen. Maar één ding wist hij: de Heere zou betonen van hem af te weten. Het was niet langer zijn zaak, maar Gods zaak, omdat Gods eer eraan verbonden was. Hij kon niet één van Gods deugden schenden, en de deugd van Zijn heiligheid zou door het lossen van het schip dan ook niet geschonden mogen worden. Of er strijd op gevolgd is, weten we niet. Maar Geense had zijn zorgen in de handen gelegd van Hem, Die alle ding regeert en Die het kermen van Zijn ellendigen hoort. Hij kreeg geloof bij God vandaan dat de Heere voor hem zou zorgen en dat Hij zijn zaak zou rechten. `Wentel uwen weg op de Heere en vertrouwt op Hem, Hij zal het maken en Hij zal uw paden recht maken.'
De volgende ochtend, toen Geense wakker werd, was het opvallend stil in de haven. Geen geschreeuw, geen voetstappen, geen rumoer. Wat bleek? De Heere had een overvloedige regen van de hemel laten neerdalen en daarop vorst uit Zijn schatkameren voortgebracht. Het ijzelde, alles was spiegelglad, de loswal, de klinkerstenen en de dekken van de schepen. Het was onmogelijk om enig werk te doen. En dat in april! De Heere had gesproken en het voor Zijn kind op een wonderlijke wijze opgenomen. Op maandagochtend kwamen de mannen om te lossen. De weersgesteldheid van de zondag was ieder opgevallen. Men vroeg hem in welke God Geense geloofde, want het was zeer opmerkelijk wat er was gebeurd. En die maandag begon men zijn schip te lossen, terwijl alle ijzel was weggedooid en het mooi voorjaarsweer was geworden.
Het waren niet alleen Geense en de mannen van de haven die verwonderd stonden over wat er gebeurd was. Toen Geense niet zo lang daarna weer in Zeeland kwam en hij deze gebeurtenis vertelde, hoorde hij dat juist die zondag ds. Van Dijke in Zeeland had gepreekt. Ook dáár had het geijzeld, wat voor ds. Van Dijke aanleiding was om in zijn preek op te merken dat hij zeker geloofde dat dan een van Gods kinderen in nood was omdat het bijzonder onnatuurlijk

was dat het in die tijd van het jaar - het was eind april - nog zo hard gevroren had en dat daardoor de wegen zo glad geworden waren.

Wat is een schipper onderworpen Van 't ene volk tot and're volken Door het beroep hem opgeleid.
Van d' ene plaats tot d' and're wijd.
Door zware winden, nare stromen Ja, soms gehele nachten varen
Om zijn begeerte te bekomen. Soms voor de ene bank of plaat Dat soms geschiedt op dageraad. Dan zijn er kwade stranden, Waar hij soms ook moet landen...
En als zijn grote haast niet baat
Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat Dan soms zijn moed gaat mind'ren Dat doet mij nog veel meer kwaad.
Maar ach, als ik dan stil mag staan En zie hoe dwazen op rozen gaan, Dan moet hij aan zijn roertje zinken En zo de wegen Gods bedenken.
En zeg: de Heer' Zijn doen is recht Doch ik ben dwaas en krom en slecht En zeil ik weer zoals voorheen.
En ik toch nooit begrijpen zal Des Heeren weg is eng en smal Ach Heere, laat mij nooit verlegen Al ben ik bot en ongenegen.
U weet: ik ben vol zonden
Bij U, Die maar te spreken heeft Tot mijne ziele: leeft, ja leeft.
Och, als ik bij dat goede sta
Wat Uwe hand mij heeft gedaan En toen de nood op 't hoogste stond toen ik, o wonder, weder vond Verzoening voor mijn zonden
In 't bloed van Jezus' wonden.
Door een schipper of zwerver
Jan Geense

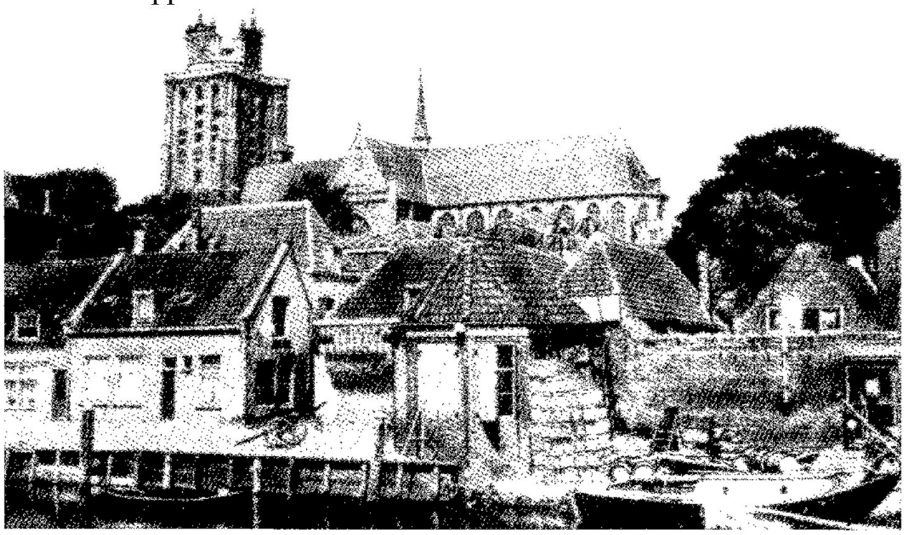

Ook Dordrecht was een bekende haven voor schipper Geense.
De Heere zorgde voor het geestelijke en tijdelijke welzijn van jan Geense. Het zou hem aan niets ontbreken! Ook niet toen een zware storm zijn scheepje had vernield. Hij kon er niet meer mee varen. Er was geen andere weg dan een nieuw schip te kopen. Hij had er een gezien, dat geschikt was. Alleen de prijs: duizend gulden. Die bezat hij niet. Het leek erop dat de weg afgesloten was, Toen gaf de Heere uitkomst. juist in die tijd, op 11 april 1883, werd de

Algemeene Vergaderlng van de Ledeboeriaanse gemeenten te Benthuizen gehouden. In het 'Notulenboek met afschriften Der Algemeenen Vergaderingen der Gereformeerde Kerk met de daaraan verbonden Gemeentens' over de periode 1883-1907 staat het volgende hierover genotuleerd: 'Art. 6. Krabbendijke door de laatste storm is het schip van jan Geerse(!) te Waarde vernield, en daar hij een ander schlp kan kopen, zoo zal men beproeven, het zelve op borgtogt voor de som van duizend Guide, en zoo niet, daarin door collectens in alle gemeentens te voorzien'. De borgtocht ging kennelijk niet door, wel het houden van collecten. Alleen al in de gemeente te Yerseke bracht deze collecte driehonderd gulden en 44 cent op. Zo droeg men elkanders noden en de Heere opende de harten tot milddadigheid.

Een trouw knechtje

Nog maar negen jaar was Dingenis Gijssen uit Kruiningen, toen zijn vader Marinus op zondag 13 augustus 1875 het tijdelijke met het eeuwige moest verwisselen. Moeder Margaretha Gijssen-Ko(o)le bleef verslagen achter. Was het om haar jongen uit de kost te hebben, of moest hij juist met werken op jonge leeftijd een steentje bijdragen aan het levensonderhoud van zijn moeder en haar gezin? Dat blijft een onbeantwoorde vraag, maar vast staat dat Dingenis op elfjarige leeftijd schippersknechtje werd aan boord bij Jan Geense.

Vader Marinus was 35 jaar toen hij overleed, in de kracht van zijn leven. Hij was een eenvoudige arbeider, die met hard werken de kost moest verdienen. En dat stond door zijn sterven stil. Hoe dan ook, Dingenis, die op 27 september 1866 in Kruiningen was geboren en die genoemd werd naar grootvader Dingenis Koole, stapte op zekere dag aan boord bij zijn nieuwe baas. Dingenis was van huis uit niet kerks. Gedoopt was hij wel - wie niet in die tijd? Maar de indruk bestaat dat het daarbij bleef.

Geense was blij met z'n hulpje. Hij besefte dat van een jongen van elf niet al te veel verwacht mocht worden. Soms verveelde hij zich aan boord, dan liep hij te stampen op de loopplank, van boord naar de wal en van de wal naar boord, een aantal malen achter elkaar. Geense zag dat de jongen zich verveelde en keek naar zijn speelse activiteiten. Dingenis moest immers z'n energie kwijt en als ze op de golven waren, was er maar weinig bewegingsruimte voor hem. Hij liet hem maar begaan. Maar plotseling viel het woord in zijn hart: `Deze is Mij een uitverkoren vat.' Hij zag hoe zijn knechtje doorging met stampen en dacht: `Jongen, stamp jij maar hoor, er komt voor jou wel een andere tijd.' Hij wist dat Dingenis niet godsdienstig, niet kerkelijk was. 0 zeker, hij zal ongetwijfeld met hem hebben gesproken over de dingen van de eeuwigheid. Zijn knechtje hebben gewezen op het ene nodige dat gekend moet worden, wil het wél zijn op weg naar de grote eeuwigheid. Ze konden het met elkaar goed vinden en Dingenis was een behulpzame jongen, die veel voor zijn baas over had. Niet alles - de zondagen waren voor hem best wel moeilijk. Hij mocht niets van z'n baas. Het enige dat hij mocht doen, was zijn baas naar de wal roeien als het schip ergens op stroom lag, zodat Geense naar de kerk kon gaan. Meegaan met hem, nee. Dat was teveel gevraagd. Dingenis zou dan wel op het schip passen. Er was

verder toch niemand aan boord, want de tijd dat Geense af en toe zijn gezin zou meenemen lag nog in het verschiet en was nog lang niet aangebroken. Zodra Geense aan wal stapte en uit het gezicht verdwenen was, draaide Dingenis met de roeiboot in het rond. Heerlijk vond hij dat - en op die manier had hij tenminste nog wat beweging. Als hij dan zo'n anderhalf uur met het bootje had gespeeld en rondjes gevaren, wist hij dat het zo ongeveer weer tijd was om naar de wal te roeien om de schipper op te halen. Als Jan dan aan kwam lopen, zei hij tegen Dingenis: `Wat ben je toch een trouw knechtje, dat je de hele tijd hier op me hebt gewacht!' Maar Dingenis dacht: `Je moest eens weten...'

Middellijkerwijs door de omgang met Geense werd het bij Dingenis onrustig vanbinnen. Hij zag dat zijn baas iets bezat, wat hij miste. Dat kinderlijke vertrouwen op de Heere, dat alles van zijn God te mogen verwachten, het maakte diepe indruk op hem. Hij zag dat, als het een paar dagen windstil was, zijn baas op de knieën ging en de Heere smeekte om een zachte bries. Hij zag ook dat Geense menigmaal verhoring kreeg. Kortom, het leven in de dagelijkse, directe nabijheid van Geense vervulde hem met een heilige jaloezie. Daarbij kwamen ook de gesprekken die ze samen hielden. Geense, die lange, breedgeschouderde man met zware wenkbrauwen en een rond schippersbaardje, die geen zilveren of gouden ringen meer in zijn oren had en die soms zo ernstig keek en op het eerste gezicht een wat stugge, norse indruk maakte, en daartegenover een jongen in zijn puberteit, opgevoed in de wereld, totaal tegenovergesteld... en toch waren ze op elkaar aangewezen. En het behaagde de Heere deze schippersknecht te bekeren. Daar, aan boord van Geenses schip, is het eeuwigheidswonder gebeurd. Daar zocht Dingenis de God des hemels, omdat diezelfde God eerst hém had opgezocht. Hij vroeg naar Zijn Schepper, zijn Maker en zijn Formeerder, omdat Deze van eeuwigheid naar hém had omgezien. Daar, in het vooronder, leerde Dingenis zijn knieën buigen en de zonden van zijn jonkheid te bewenen met hete tranen.
Het was al spoedig afgelopen met rondjes varen in de roeiboot op Gods dag. Als zijn baas ergens aan wal ging om een kerkdienst bij te wonen, ging Dingenis met hem mee. En soms ging hij zelfs alleen. Lagen ze ergens aan wal waar de zuivere waarheid niet kon worden beluisterd, dan bleef Geense liever met een oude schrijver in het roetje zitten. Dingenis ging in de tijd van zijn eerste overtuiging daarentegen toch graag naar de kerk. Hij miste de geoefende oren van Geense en was toen hij nog maar kort op de weg des levens was gebracht, al snel tevreden met wat hij hoorde.
Zo gebeurde het op een zondag dat Geense aan boord een preekje las en dat Dingenis naar de kerk ging. Toen hij uit de morgendienst weer aan

ryn
Dingenis Gijssen kreeg in zijn jeugd veel geestelijk onderwijs van jan Geense.
boord kwam, was hij nog vol van wat hij had gehoord. Hij vertelde het een en ander uit de preek en probeerde zo zijn baas over te halen om 's avonds met hem mee te gaan. Want hij was vast van plan om opnieuw naar die dominee te gaan luisteren. Geense wilde zijn knecht niet teleurstellen en overwon zijn bezwaren: hij zou met hem meegaan. Misschien vertrok hij wel met enige verwachting, in het afzien van de mens. Maar eenmaal in de kerk gekomen, viel het hem niet mee. De dominee begon aan het grote gebed en het viel Jan al snel op dat aan die woorden de ware ootmoed ontbrak. Hij kon de zuivere waarheid goed opluisteren en had scherpe, geoefende oren en een opmerkzaam hart. Het stelde hem teleur wat hij hoorde. Geense was altijd zo teer en ootmoedig in de binnenkamer, zo diep en steil afhankelijk in zijn naderen tot de aanspraakplaats van Gods heiligdom, wetende dat hij nietig en zondig stof en as was. En deze dominee sprak zonder de diepe eerbied tot de Allerhoogste, voor Wie Geense zo beefde vanwege de heiligheid des Heeren. De woorden van Jesaja: `Maar op dezen zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest en die voor Mijn Woord

beeft' waren, zo voelde Geense al direct, niet op deze arme prediker van toepassing. Het werd voor Jan al benauwder. Er kwam een stil gebed bij hem op, maar hij kwam zo sterk in de benauwdheid dat hij bad: `Och Heere, waar zijn we nou toch onder terechtgekomen? Is dat niet een spotter? Dan kunt Gij hem toch immers doen verstommen!' Dat gebed, deze verzuchting die niet uit de hoogte was gedaan maar uit het zuivere beginsel om Gods lieve Naam niet te laten lasteren, werd in het hemelhof gehoord en ook meteen vérhoord. Op

hetzelfde ogenblik werd het stil op de preekstoel. Die predikant kon geen woord meer uitbrengen. Zijn gedachten lieten hem los en werden verward, zodat hij voor de verbaasde gemeente enkele minuten lang geen woord meer kon spreken. Hij moest zijn gebed afbreken, en zei toen: `Mensen, neem me niet kwalijk, maar ik kan niet verder'. Meteen wees hij naar Geense en hij voegde aan zijn woorden toe: `En dat komt door die lange schipper, die daar zit!' Ongetwijfeld zullen alle kerkgangers wel in de richting van Geense hebben gekeken. Die stond op en verliet met Dingenis het kerkgebouw, zonder de preek te hebben afgewacht. Dingenis was hierdoor diep onder de indruk, meer nog toen Geense hem vertelde dat hij om het verstommen van die man had gebeden. De Heere gebruikte deze gebeurtenis mede om Dingenis verder zaligmakend onderwijs te schenken.
Hoe lang hij nog bij Geense aan boord is gebleven kon niet meer worden achterhaald. Later is hij zelf gaan varen met een eigen scheepje, maar toen dat tijdens dichte mist bij Wemeldinge tegen een pier was kapot geslagen, heeft hij nooit meer een scheepje durven nemen. Hij is toen aan de wal gegaan. In 1919 wordt zijn beroep in de archieven nog vermeld als schipper, maar twee jaar later staat hij als werkman in de boeken. Hij zal rond zijn 54e levensjaar met varen zijn gestopt. In het nageslacht wordt verteld dat hij een werkkring heeft gevonden op een scheepswerf in Rotterdam, waar hij de hele week bleef en op zaterdag naar Kruiningen ging om zondags in zijn gezin te kunnen zijn.
Toen Dingenis aan de wal kwam werken, betrok hij zoals uit de familiekring werd verteld, in de buurt van Huys ten Donck op Ridderkerk een klein huisje. Tot zijn vriendenkring behoorde Arie Burger in Bolnes. Mogelijk had Dingenis toen werk op een van de scheepswerven langs de Lek en is er misschien zelfs geen sprake geweest van een Rotterdamse werf. Hij had even-als Geense een nabij leven. Toen hij eens langs Huys ten Donck liep, kreeg hij te zien dat zijn zus Neeltje een ernstige ziekte was overkomen. Hij bestormde de hemel vanwege deze gedachte. De Heere liet hem zien dat ze wel de besmettelijke, veelal dodelijke tyfus had, maar dat Hij geen schaap uit de kooi zou halen. Toen hij in Zeeland aankwam, bleek dat Neeltje
.ij IP

inderdaad deze ziekte had. Ze mocht herstellen en heeft de hoge leeftijd van circa 88 jaar mogen bereiken.
Dingenis is door de Heere door veel stukken heengeleid, maar is daar altijd een arme man mee gebleven. Een van zijn zoons trof hem eens ineengedoken in de schuur aan. `Vader, wat is er toch?' Dingenis, al op leeftijd gekomen, zei toen: `Ik kan maar niet zijn die ik voor de Heere zou moeten zijn'. Op woensdagavond 6 augustus 1941 is Dingenis Gijssen overleden, zes weken voor zijn 75e verjaardag. Hij werd in Hansweert begraven. Hij begeerde geen steen op zijn graf, dat was hij naar zijn eigen woord niet waardig.
Zoals zovelen van Gods volk in die tijd wilde hij niet op de foto. Toch is er een, die moest worden gemaakt voor zijn persoonsbewijs (zie pag. 41).

Gebedsverhoringen
We leren Geense uit zijn eigen levensbeschrijving en uit de vele nagelaten brieven die hij aan Gods volk geschreven had, kennen als een man met een zeer nabij leven. Hij had in alles de Heere nodig, in geestelijk en tijdelijk opzicht. Steeds weer opnieuw lezen we van zijn diepe en steile afhankelijkheid van de Heere. Een uitdrukking die onder het oude volk gangbaar was, mocht ook wel op hem van toepassing zijn: `De Heere houdt Zijn volk meestal aan een kort touwtje.' Daarmee wordt aangegeven dat de kinderen des Heeren, als zij op hun plaats zijn, dichtbij hun Formeerder mogen leven.
Soms ervaren zij zo'n kort touwtje toch nog als te lang, als ingeleefd mag worden dat zij fn

Christus moeten zijn en door en uit Hem een nieuw schepsel. Geense was door genade echter klein gemaakt en ook door God - wat een kenmerk van genade! - klein gehouden. Ook hij wist uit en van zichzelf niet anders te zijn dan een hoogmoedige zelfbedoeler. Gods volk komt er meer en meer achter dat een veertje nog een zuchtje wind nodig heeft om omhoog te zweven, maar dat zij uit zichzelf al de hoogte ingaan. En ook Geense had er bevindelijk kennis aan gekregen dat hij bewaard moest worden om gist in zijn schoenen te krijgen.
Het zou zijn nagedachtenis schaden als hij in deze levensbeschrijving op een voetstuk geplaatst zou worden. Hij zou dat zeker verfoeid hebben. Geense heeft ook zélf een levensbeschrijving opgesteld. Hij had dat manuscript niet voltooid en had het weggeborgen. Later kwam hij eens de kamer binnen en trof daar zijn dochters of kleindochters aan, lezend in het schriftje met daarin zijn handgeschreven levensbeschrijving. Hij pakte het op, keek er eens in en scheurde er toen een aantal bladzijden uit... Uit de bewaard gebleven brieven van Geense komt de ootmoedige gestalte als een gave van de Heere steeds weer naar voren. Wel was het voortdurend zijn begeerte om met anderen te spreken over de wegen des Heeren. Niet om elkaar te bewieroken, maar om elkaar te mogen stichten en tot onderwijs, ja tot een hand en tot een voet te mogen zijn door het Mesech.
Het was het uitzien van Geense om, als hij ergens met zijn scheepje lag, Gods volk te mogen ontmoeten. Hij wist ze aanvankelijk niet te wonen. Toen hij eens op een zaterdag in Rotterdam met zijn schip lag en van boord

Voor overtreders gebeden!
Overdenk dat eens goed. En dan heeft Hij voor die mensen nog gebeden: Vader vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen. Wat dit zeggen wil, kan nooit uitgedrukt worden. Paulus, dat kind van God, heeft ook wel eens uitgeroepen: 0 diepte, o breedte, o lengte! Maar, lieve ziel, nu ben ik dat innige gevoel daarvan weer kwijt. Zo gaat het maar, nietwaar? Er kwam eens een oud kind van God bij me. Ik was toen nog jong en deelde vol in dat leven van vrede en blijdschap. 0, dat was alles nog zo vers. Maar dat oude kind des Heeren zei tot me: 'Jan, de hel verschrikt me niet en de hemel verkwikt me niet'. Toentertijd verstond ik niet wat die man daarmee bedoelde. Maar nu heb ik het ondervonden, al sinds dagen en weken. 0, dat is wat.
Uit: een ongedateerde brief aan een vriendin

stapte, kreeg hij een innerlijke behoefte om het volk, met wie hij enerlei spraak sprak en die een even dierbaar geloof hadden mogen ontvangen, te kunnen ontmoeten. Lopende door de straten van die grote stad, gevoelde hij geen enkele behoefte om de stad te verkennen. Ongetwijfeld heeft hij er van geweten dat de Heere veel volks in deze stad had, als weleer in Korinthe. Naar godsdienst was hij niet op zoek, maar naar zielen waar Gods vrees in woonde. Er steeg een stil gebed tot het hemelhof op, of de Heere de weg wilde wijzen.
Daar viel zijn oog op een man, die hij aansprak en zomaar vroeg: `Vriend, is hier niet een gezelschap van Gods volk?' De Heere deed hem deze man ontmoeten, want Geense hoefde niet uit te leggen wat met zijn vraag naar Gods volk bedoeld werd. Het zal zeker geen werelds uitziende man zijn geweest, aan wie Geense deze vraag stelde, maar aan zijn gelaat en gewaad herkenbaar. Het antwoord dat deze man hem gaf, was verblijdend: `U bent er geen vijf stappen van vandaan, volg mij maar.' Ze kwamen bij een gebouwtje, de man opende de deur en ging naar binnen. Geense volgde hem. Hij kwam in een kleine ruimte waarin stoelen, een paar banken en een preekstoeltje stonden. Ze liepen samen door dit zaaltje heen naar een trap naar boven. `Hier is iemand. Hoe hij hier komt, weet ik niet, God heeft hem hier gebracht', zei die man. In de bovenruimte zat het vol met Gods volk, zou Geense later merken.
Diezelfde avond werd er in het zaaltje een godsdienstoefening gehouden. De tekst die de

voorganger behandelde, was over Jakobs droom in Bethel, uit Genesis 28:16 en 17: `Gewisselijk is de HEERE aan deze plaats, en ik heb het niet geweten. En hij vreesde en zeide: Hoe vreselijk is deze plaats! Dit is
In Rotterdam kwam Geense geheel onverwacht op een gezelschap van Gods volk.
niet dan een huis Gods, en dit is de poort des hemels.' Daar mocht Geense mee instemmen, want dat ongedacht en onverwacht gevonden zaaltje was voor hem niet anders. Hij mocht de tegenwoordigheid Gods kennelijk ervaren. Toen hij weer aan boord teruggekeerd was, trof hij daar een man aan die wilde spreken over de dingen die voorbijgaan. Maar daar was bij Geense geen plek voor. De man vertrok en het was Geenses verzuchting of hij de Heere bij zich mocht houden. Hij durfde nauwelijks te gaan slapen, bang dat hij was om zijn indrukken en de tegenwoordigheid des Heeren te moeten missen. Maar ook hij moest leren dat Gods volk met een komende en gaande Jezus van doen heeft, want toen hij de volgende morgen wakker werd, was hij die zoete gemeenschap weer kwijt en bleef alleen de herinnering aan een gezegende avond in de grote havenstad over.
Ook ten aanzien van het aardse huis liet de Heere Zich niet onbetuigd. Geense was dan wel getrouwd, maar Maria bleef bij haar vader wonen om hem te helpen in de huishoudelijke taken na het overlijden van haar moeder. Jan schoof zo ongeveer dagelijks aan tafel bij zijn ouders aan om daar de maaltijden te gebruiken, voor zover hij niet aan boord was. Slapen deed hij in de woning van zijn schoonvader. Deze situatie vroeg om een oplossing, temeer daar Maria's vader het spoedig zat werd dat zijn dochter en schoonzoon in zijn boerderij bivakkeerden. Op een gegeven moment liet hij hen weten dat ze het veld moesten ruimen. Wel zou Maria voor zijn huishouding blijven zorgen. Waar het jonge echtpaar dan een onderkomen

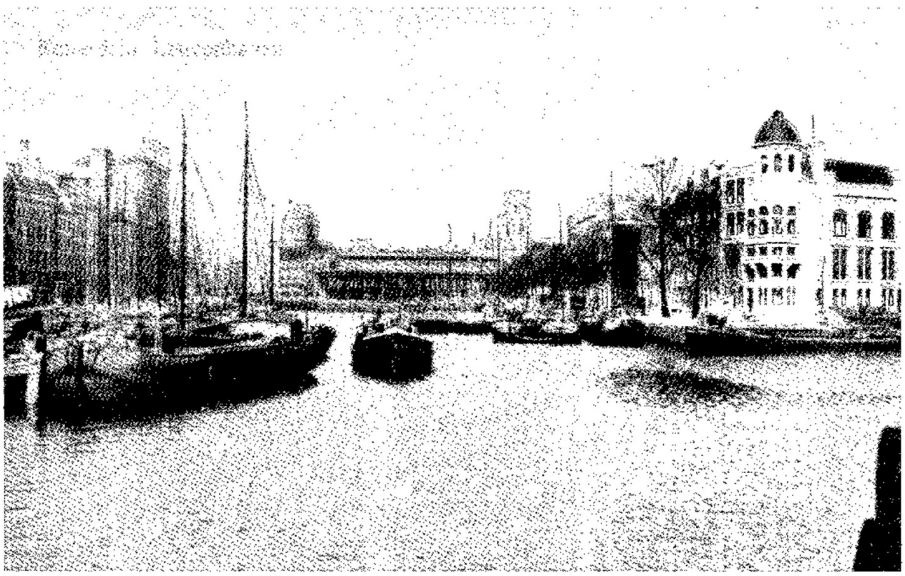

46
Gebedsverhoringen
1

Op een zaterdag kwam ik te Ellewoutsdijk om peen te laden. Ik moest 's avonds naar Hoedekenskerke om mij bij de peen-agent te melden. De agent was in de herberg en zei dat ze morgen de weegschaal en manden zouden brengen om te laden. Maar ik zei dat ik dat niet

wilde hebben, omdat het dan Gods Dag was. Toen zeiden de andere schippers en die agent, die rooms was: 'Dat is nog een geus van het jaar vijftienhonderd'. Ik kreeg vrijmoedigheid om mijn geweten vrij te maken overeenkomstig Gods Woord en ging naar boord. Toen het werkvolk 's maandags kwam om te laden, begonnen ze direct tegen mij met vloeken en lasteren, want het gezegde van zaterdag waren ze niet vergeten. Zij braken in hevige vijandschap tegen mij uit. Mijn vrouw wilde dat ik zou zwijgen, maar de Heere gaf mij vrijmoedigheid om de spotters te waarschuwen, en wat het te zeggen zou zijn als zij zo moesten sterven en voor een rechtvaardig God verschijnen. Toen ik de vracht had, moest ik 's avonds weer naar Hoedekenskerke om mijn vrachtbrief te halen. Toen ik daar in de herberg kwam, wilde de vrouw mij in den kelder verbergen omdat mijn vijanden hadden afgesproken, dat, als die Geus kwam, ze hem zouden afmaken. Maar ik zei dat ik dat niet wilde, omdat ik hier moest zijn voor mijn beroep. Toen mijn vijanden kwamen, werd ik zo versterkt in God, dat ik al die vijanden rustig kon aanzien. Hoewel zij allen om mij heen stonden om mij kwaad te doen, was er niemand die een hand uitstak en al die spotters zijn vertrokken als een hond die kwaad gedaan heeft, zodat ik alleen met de vrouw overbleef en weer vrij naar boord kon gaan. Ik werd onderweg van binnen aangevallen, dat zij mij buiten zouden opwachten en daar om het leven brengen. Maar ik heb niemand gezien en kwam behouden aan boord. 's Nachts kreeg ik te zien dat de Heere de spotters zou straffen en heb ik mijn gehele gezin wakker gemaakt om de Heere aan te lopen of Hij ze genadig mocht zijn. Maar de Heere heeft de spotters gestraft. De peen-agent was er zelfs door ontsteld en kwam nadien vertellen dat twee spotters zich in een beerput verstikt hadden en één zich had opgehangen. Zo kwam de Heere Zijn Woord te bevestigen: 'Die Mijn volk aanraakt, die raakt Mijn oogappel aan.'
zou moeten vinden, was zijn zorg niet. Hij wist terdege hoe het er in financieel opzicht met hen voorstond, maar dat deerde hem kennelijk niet. Dat ze geen geld en zelfs geen meubeltjes hadden, liet hem ook koud. Hij herhaalde korte tijd later opnieuw dat ze moesten vertrekken. Nog maar net had hij dat gezegd, of er kwam een man bij hem binnen die een huis in Waarde aanbood. Daar had zijn zoon in gewoond, die een werkkring in

Sliedrecht had gevonden. Geense zag daarin Gods trouwe zorg over hem en zijn vrouw. Wat maakte de Heere toch onverdiende bemoeienissen met hen. Hij, Die getuigen moest dat de vossen holen hebben en de vogelen des hemels nesten en Zelf niets had waarop Hij Zijn hoofd kon nederleggen, gaf ongedacht uitkomst in de huisvesting. En op welk een wijze!
Maar een huis zonder meubelen kon natuurlijk niet en geld voor huisraad was er niet. Geense en zijn vrouw hadden letterlijk niets. Ook daarin werd voorzien: het vrijgekomen huisje werd met inboedel en al opgeleverd. Tafels, stoelen, een kachel, een baktrog en een ledikant, ja tot en met het bestek en eetgerei toe waren voor hen beschikbaar. Het enige dat hun eigendom niet kon worden was een oud kabinet, een erfstuk. En voor het overige waren Geense en zijn vrouw ineens in het bezit gekomen van een compleet ingericht huis. De huur was een kwartje per week en dat was op te brengen. `De verzorging Gods is beter dan alle rijkdom der wereld. God verzorgt zelfs in de woestijn, waar niets is en waar je met geld ook niets doen kunt. Ook is het de zorg Gods aangenaam en de Heere krijgt er de eer van, die alleen Hij waardig is. De verzoening door Christus, waardoor de weldaden voor Gods uitverkorenen zijn verworven, maakt alles goed. Zo wij de liefde Gods proeven mogen in ons eten en drinken en alle goede gaven, is het bitter zelfs zoet. Want er is een Vaderlijke voorzienigheid over Zijn volk, en een Rechterlijke voorzienigheid over de wereld', schreef Geense.
De schipper van de Eben-Haëzer.
Er was overigens van de aardse vader niet veel te verwachten. Ondanks dat Maria voor zijn boeltje zorgde, stelde Van Noorden daar geen liefde tegenover. Dat bleek duidelijk uit het

volgende voorval. Van Noorden wist dat zijn dochter en haar man alleen maar gebruik van het kabinet in hun huisje mochten maken en het niet hun eigendom konden noemen. Nu had hij destijds op de keelzolder een oud en

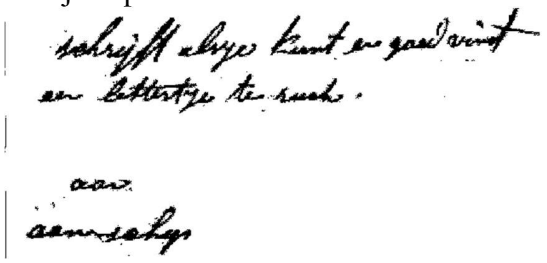

‘249
Gebedsverhoringen 49

jan Geense woonde in Waarde in het eerste huis aan de rechterzijde.

vervallen kabinet neergezet als onderkomen voor zijn kippen. Dat bood hij zijn kinderen aan. Maria knapte dat kabinet wat op, schuurde het en vroeg een timmerman om het weer stevig in elkaar te zetten. Het stond er na die behandelingen weer netjes bij en zij waren er blij mee. Maar toen Van Noorden zag hoe goed die kast was opgeknapt, kreeg hij spijt van zijn aanbod en vroeg hij er vijfentwintig gulden voor. Dat was een teleurstelling - eerst weggeven en er later op terugkomen en er geld voor vragen? Nee. Maar Van Noorden volhardde in zijn standpunt en toen hij zag dat zijn kinderen het op die manier niet wilden hebben, zette hij het kabinet op de dorsvloer te koop.

Geense klaagde zijn nood bij de Heere. Hij bad: `Lieve Vader, nu is hetgeen wij gekregen hebben, ons dieflijk ontstolen. Gij kunt het hun smartelijk ontnemen.' Ontroerend om te lezen hoe Geense God aansprak: lieve Vader. En deze Vader betoonde dit gebed te willen verhoren, want er brak een zwaar onweer los. De bliksem sloeg in de schuur. Van Noorden moest met ontzetting aanzien dat zijn schuur, de daarin aanwezige voorraad hooi en ook het kabinet een prooi werden van de vlammen, die alles verteerden. God regeert! Hoe de mens ook wikt, God beschikt! Hij nam het voor Zijn kind op. En hoewel Geense als Ledeboeriaan een afkeer zal hebben gehad van de gezangenbundel, zal hij ongetwijfeld hebben ingestemd met de versregel `Meer dan een Vader zorgdet Gij.' De waarheid van de psalmregel van Datheen: `Hij draagt zorge voor hen en voor haar goed', mocht hij naar tijd en eeuwigheid ervaren.

50
Water tot aan de lippen

Op 3 maart 1871 kregen Geense en zijn vrouw voor de eerste maal de kinderzegen, toen hun

dochtertje Jozina werd geboren, genoemd naar de moeder van Jan. Maar voor het kindje geboren was, maakte Jan nog een wonderlijke uitredding en gebedsverhoring mee.
Voor de komst van hun kindje was geld nodig, ongetwijfeld ook om kleertjes te kopen en de dokter en de baker te betalen. Dat ontbrak. Maria vroeg aan haar man of hij niet ergens tien gulden te leen wilde vragen. Maar Jan wist een beter Adres en maakte zijn nood de Heere bekend. Hij had al tegen zijn vrouw gezegd dat hij op God wilde wachten in plaats van mensenhulp in te roepen. Hij mocht onvoorwaardelijk geloven dat de Heere, Die ook van zijn stoffelijk zorgen en noden afwist, hem zou helpen. Hij zal de Zijnen immers nimmer om doen komen in dure tijd of hongersnood.
Geense verdiende zijn brood op het water, maar menigmaal is het in figuurlijke zin tot aan zijn lippen gekomen. Nooit erover, daar zorgde de Heere wel voor, Die evenals in het leven van William Huntington ook in Geenses leven Zich als de Kassier der armen openbaarde. Toen Geense op zijn knieën de Heere zijn zorgen mocht toevertrouwen, kreeg hij te geloven dat hij vijfentwintig gulden zou krijgen. Van wie? Dat bleef verborgen voor hem. En toch ook weer niet: hij zou ze van zijn hemelse Vader ontvangen. Diezelfde avond kwam het droeve bericht in de woning van de ouders van Jan, dat zijn vaders moeder Susanna Margaretha de Gruson op dinsdag 10 januari 1871 in Sint Maartensdijk was overleden. Jan weigerde in eerste instantie om daar naar toe te gaan: hij had geen reisgeld en hij zag daarnaast ook tegen de begrafenis op, omdat de familie werelds was. Grootmoeder was voor de tweede keer getrouwd. Haar eerste man, ook een Jan Geense, was op 2 augustus 1827 te Middelburg overleden, nadat ze nog maar betrekkelijk kort geleden waren getrouwd, op 24 oktober 1823. Op 4 september 1828, toen ze 24 jaar was, trad ze in het huwelijk met de twee jaar jongere schipper Adriaan van IJsseldijk. Die overleefde haar; hij stierf op 2 augustus 1876 te Sint Maartensdijk. Aangezien er nogal wat uit haar nalatenschap te verdelen viel, verwachtte Jan Geense dat het na afloop van de droeve plechtigheid vooral over aardse zaken zou gaan. De bezwaren werden door Geense senior weggepraat. Deze vond dat zoon Jan mee moest naar de begrafenis van zijn eigen grootmoeder en over het reisgeld
s

jan sprak op een begrafenis in Sint Maartensdijk met Gods volk.
hoefde Jan zich geen zorgen te maken, dat werd door zijn vader betaald.
Zo vertrokken zij samen naar Tholen en wandelden vandaar naar Sint Maartensdijk. Toen ze Scherpenisse passeerden, ging vader Geense even een vriend bezoeken, die evenals hij beurtschipper was. Jan vervolgde alleen zijn reis en hij had daar geen moeite mee. Onderweg zag hij een droge greppel en daarin knielde hij neer om in een gebed zijn omstandigheden de Heere bekend te maken.
Toen hij in Sint Maartensdijk aankwam voor de begrafenis, waren er twee mannen die aan de plechtigheid leiding zouden geven. Tot zijn vreugde merkte Jan dat deze beide mannen de Heere vreesden. Hij had er niet één van Gods volk verwacht, zodat dit hem 4f bijzonder meeviel. Ze wisselden enkele woorden en al meteen was er overeenstemming van gevoelens. Er vielen banden en Geense werd uitgenodigd om na afloop met hen mee te gaan. Dat aanbod sloeg Jan niet af, blij dat hij was om niet de gesprekken over stoffelijke zaken te hoeven aanhoren. Ze hadden met elkaar ongetwijfeld een aangenaam vervolg van deze begrafenisdag. Een slaapplaats werd geregeld bij een oom van Jan, een broer van zijn vader, die op zijn schuit wel een plekje voor zijn neef had. Die oom zal ongetwijfeld ook de begrafenis van zijn moeder hebben bijgewoond.
Halverwege de nacht kwam Jan bij zijn oom aan boord. Hij kreeg in het vooronder van het schip een plekje om te slapen. Maar dat was niet naar de

zin van Jan, die in plaats van een gerieflijk bed een strozak tot zijn beschikking kreeg. Was er nu niets beters voor hem dan dit? Te min, vond hij. Maar meteen werd hij zijn hoogmoedige karakter gewaar. De Heere liet hem zien wie hij was, dat hij een rechthebbend schepsel was in

plaats van een rechteloze. Hij haalde zijn oom uit bed en zei tegen hem: `Kom er eens uit, dat wij onze knieën buigen; deze buffel wil niet op een strozak liggen, terwijl de Heere Jezus niets had, waarop Hij Zijn hoofd kon nederleggen.' Na deze schuldbelijdenis viel Jan in een weldadige slaap. We zien uit dit voorval dat deze oom ook wel tot de waarheid zal hebben behoord. Als dat niet zo was, zou Jan hem niet gevraagd hebben om met hem de knieën te buigen. De beide mannen, met wie Jan de dag daarvoor zo aangenaam was omgegaan, kwamen hem al vroeg van boord halen en namen hem mee naar een groot gezelschap. Ook daar was het goed, zodat Jan enkele dagen bij hen bleef en als het ware niet meer op de wereld was. Hij dacht niet meer aan zijn zwangere vrouw, dacht ook aan geen wereldse zaken meer. Op dat gezelschap kreeg hij een voorsmaak van het zalige hemelleven. Tot hij de gedachte kreeg om toch maar weer eens op Waarde aan te gaan. Het was koud, eind januari en toen hij dat voornemen aan zijn vrienden bekend maakte, terwijl zij genoeglijk bij elkaar rond de kachel zaten, vroeg een van hen of Jan soms aan het een of ander gebrek had. Jan ontkende. Niet uit schaamte of vanwege hoogmoed, maar omdat hij zijn noden aan geen mensenkind wilde bekend maken, maar alleen aan zijn Vader in de hemelen. Die vriend vertelde dat hij de afgelopen zomer vijfentwintig gulden had opzij gelegd. Voor wie die bestemd waren, wist hij niet, maar het geld lag er nog steeds. `Ik heb het nu meegebracht en het is voor jou', zei hij. Toen werd de tong los gemaakt en Jan vertelde dat de Heere hem dit bedrag had toegezegd. Jan vertrok naar huis en kon het Maria in haar lofzang nazeggen dat hij met goederen vervuld was. Het was hem precies tegenovergesteld aan Naomi, die moest zeggen: `Vol toog ik weg, maar ledig heeft mij de Heere doen wederkeren.' En toen Jan thuis kwam, legde hij het geld op tafel en hij en zijn vrouw knielden er aan weerskanten naast om daar met lof Gods grote Naam te danken en Hem de eer te geven, die Hem ook alleen toekwam. Er was weer geld voor alles wat betaald moest worden rond de geboorte van hun eerste kind. En toen Jozina was geboren, kwam ds. Van Dijke uit Sint Philipsland over om hun dochtertje te dopen. Geense had verwachtingen van zijn dochter ten aanzien van de eeuwigheid. Zij was `een zuchtend zieltje', zei hij later over haar.

53

Zijn brood zeker,
zijn water gewis

Geense mocht nog vele malen andere uitreddingen meemaken. Een aantal daarvan had betrekking op zijn stellige weigering om op Gods Dag ook maar een hand uit te steken naar zijn dagelijkse arbeid. Dat nam hij zeer nauw. Zo ook die zondag toen hij in de haven van Antwerpen lag en koning Leopold I het nieuwe dok plechtig en met veel feestelijkheden in gebruik zou nemen. De autoriteiten hadden opdracht gegeven, dat alle schepen keurig op een rij moesten liggen. De vlaggen moesten in top en wanneer de koning zou voorbijkomen, moesten alle schippers met die vlag salueren. Er werd nadrukkelijk bij gezegd dat, wie aan dit bevel geen gehoor zou geven, een zware straf te wachten stond. Wat die straf zou inhouden, werd niet bekend gemaakt. Misschien een hoge boete? Een afmeerverbod voor de Antwerpse haven? Wellicht dat de gevangenis wachtte? Welke maatregel ook genomen zou worden, het zou Geense altijd geld kosten, hoe dan ook. Maar hij wenste op Gods Dag niet met de vlag de koning te begroeten. Hij was in dienst van een andere Koning en die liefdedienst had hem nog nooit verdroten. Vanuit dat nabije leven en gehoorzaamheid aan het bevel des Heeren om op Zijn Dag geen enkel niet-noodzakelijk werk te doen, weigerde hij. Hij knielde neer en maakte de Heere bekend wat hem boven het hoofd hing. `Daar de Heere en Zijn dienst meerder waarde bij mij hadden dan keizers en koningen, nam ik mijn toevlucht tot God, of Hij het maken mocht, dat ik Zijn geboden zou bewaren', schreef hij later.

Het moment brak aan waarop de koning zou passeren. Jan heeft toen alles aan boord

afgesloten en ging met zijn gezin in de roef zitten. De koning ging voorbij en niemand die opmerkte dat daar een schip lag met een schippertje dat niet wenste te buigen voor een aards koning op de Dag van zijn hemelse Koning. Als de drie jongelingen in het dal Dura zat Geense daar in stilheid en vertrouwen, waarin hij zijn sterkte mocht vinden. Ongetwijfeld zal erop gelet zijn of er toch nog schippers waren die de opdracht naast zich neergelegd hadden, maar de Heere verblindde de ogen en Geense kreeg niets over zijn gedrag te horen. Hij achtte het gebod van de Koning der koningen hoger dan een bevel van koning Leopold.
11

Jan Geense wilde op zondag niet vlaggen toen de Belgische koning voorbij reed.
Een andere keer moest hij een vracht suikerbieten laden in het Sloegebied. 't Was zaterdag en midden in de winter. Het ging vriezen en al spoedig kon Geense zijn scheepje niet meer op eigen kracht op gang krijgen vanwege de ijsvorming. Hij had een sleepboot nodig. Dat was geen probleem, er zou een sleepboot komen om hem los te trekken. Maar toen dat op zondag zou gebeuren, gaf Geense geen toestemming. `Want als de Heere een mens eens komt bedauwen met Zijn Heilige Geest, dan wil de mens enkel maar wat God wil', schreef hij later. Hij legde deze nood voor de Heere neer en begeerde van Hem of Hij Zijn almacht wilde tonen door het water laag te houden, zodat de sleepboot hem niet weg kon slepen.
Zondagochtend rond negen uur kwam de sleepboot aan. Maar voor hij bij het schip van Geense was, sloeg hij zijn schroef kapot. De vorst zette door en hield ook langdurig aan, zodat het schip ingevroren werd. "t Was of ik met mijn gezin op Nova Zembla was', zo merkte hij op. Maar stilliggen betekende géén inkomsten. En dat terwijl er wel uitgaven voor het noodzakelijke levensonderhoud voor hem en zijn gezin moesten worden gedaan. Ze moesten aan boord toch eten. Nu lag het schip dichtbij een boer, een roomse man, zoals zoveel Belgen in die tijd tot deze kerk behoorden. Maar ook die boer bleek zo'n ram van Nebajóth, die Geense al meer op zijn levenspad had gehad. Deze dienende ram bracht een grote schaal met koeken, met boter en suiker er bij. Er was weer voedsel aan boord! Het gezin zat rond die schaal aan tafel, toen Geense een vriend aan zag komen. Die man had gehoord dat er aan boord toch wel gebrek was, maar Geense wees hem op de grote, welgevulde schaal en zei dat er nog volop eten aan boord was.

0, die vaderlijke zorg des Heeren
Op zekere keer moest ik voor anker liggen te Liefkenshoek (België) omdat er geen wind

genoeg was om te zeilen. Er kwam een schipper naast mij liggen, die zei: 'Buurman, wat is je zeil toch slecht.' Ik antwoordde: ' Ja, buurman, het is niet veel meer dan vellen, en ik zie geen kans om een ander te krijgen, omdat ik nog twee honderd gulden schuld heb bij de zeilmaker.' De buurman wilde een nieuw tuig; hij kon dat betalen. Toen zei ik: 'Dan moet je het laten maken bij de zeilmaker in Middelburg, want die levert goed werk.' Die schipper heeft bij die zeilmaker een nieuw tuig laten maken. Hij maakte mij daar echter zwart en zei dat ik in Gouda een nieuw tuig in de maak had. Je kunt wel begrijpen dat het die zeilmaker geducht trof en hij zeer over mij geraakt was. Hij schreef mij direct een brief met wat hij van die schipper had vernomen en eiste dat ik binnen enkele dagen mijn schuld zou betalen. Daardoor werd ik genoodzaakt om naar de zeilmaker te gaan. Die man zei: 'Wel, Jan, dat had ik nooit van je gedacht; ik heb je toch altijd goed geholpen en nooit lastig gevallen over het geld.' Maar ik vertelde hem zoals het was, en dat ik er nog nooit over gedacht had om een nieuw tuig te laten maken. Die man geloofde mij en stelde mij voor een heel nieuw tuig voor mij te gaan meten. Maar daar had ik veel tegen, daar ik die 200 gulden niet kon betalen, wat zou er dan van komen als ik 800 gulden schuld had? Daar was nooit doen aan. Maar de woorden van de zeilmaker kregen de overhand omdat hij wist dat ik met dit zeil niet meer kon varen. Hij ging mee en nam de maat voor een heel nieuw tuig met toebehoren. Toen het tuig klaar was en ik voor de wal kwam, werd het schip opgetuigd en ik kon weer gaan varen.
Maar nu had ik 800 gulden schuld. Dat dreef mij veelmalen tot de Heere uit. Op zekere keer zei een neef in Zeeland dat hij het met zijn vrouw besproken had om voor mij een stuk grond met pannen te zetten voor oesters en dat de opbrengst voor mij was. Ik schonk daar niet veel aandacht aan. Maar toen de tijd daar was dat de oesters goed waren, kwam er een oesterkoopman bij mij aan boord, die zei dat hij die pannen wilde kopen en er 800 gulden voor geven. Ik zei: 'Mijn neef heeft dat toen wel gezegd, maar dan moet ik hem daar eerst over spreken.' Toen ik bij mijn neef kwam, zei deze dat die pannen voor mij waren, en dat de prijs van 800 gulden een goede prijs was, en dat ik dat maar doen moest. Toen stuurde ik bericht naar de zeilmaker, dat hij zijn geld kon komen halen. 0, die vaderlijke zorg des Heeren.
Zijn nood aan mensen klagen? Nee. Toen die vriend weer vertrok, kreeg Geense een postwissel van vijfentwintig gulden. De Heere zorgde aan alle kanten voor Zijn kind.
Zo arm als Geense er menigmaal door moest, toch had hij nog wat over voor vrienden die eveneens in moeilijke omstandigheden geraakt waren. Want toen het begon te dooien en Geense op eigen kracht weer kon vertrekken, vertelde een vriend hem dat hij zonder geld zat. Geense bood hem aan om met hem mee te varen; hij had vracht die hij in de Belgische plaats Bergen moest lossen en hij stelde de vrachtprijs aan die vriend beschikbaar. Zo mocht hij meehelpen om naar Christus' bevel elkanders lasten te dragen.
Zo was het leven van deze eenvoudige schipper vol van opmerkelijke uitreddingen en gebedsverhoringen. De Heere was voor hem geen land van uiterste donkerheid, maar menigmaal een helder schijnend Licht. Maar Geense moest in zichzelf de duisternis steeds weer ondervinden. Zoals de golven onder het kielzog van zijn scheepje op en neer gingen, zo was het vaak ook in zijn geestelijke leven, op en neer. Zo in de wolken en zo weer in de kolken, zo genoten en ook zo weer toegesloten. Opdat... ook deze in geestelijk opzicht zozeer beweldadigde man een aanklevend leven aan Gods genadetroon zou mogen hebben. En ook zou mogen houden.

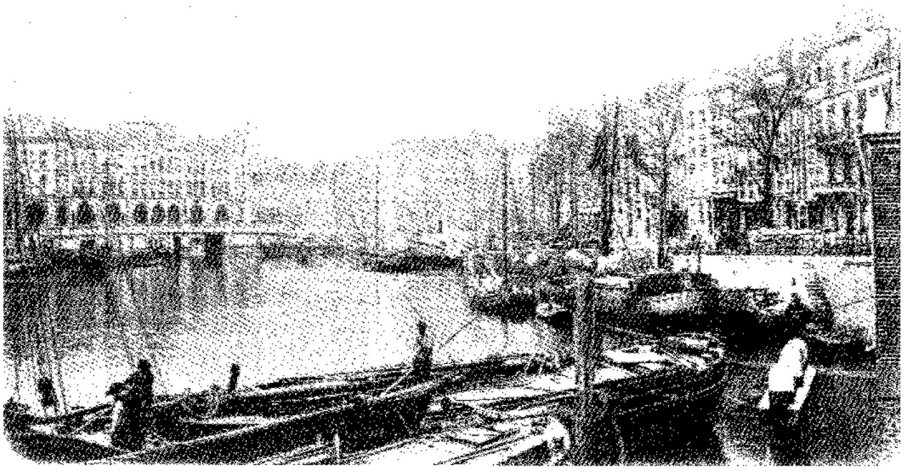

Rotterdam, waar Geense vaak te vinden was.

56
Zijn brood zeker, Zijn water gewis
1 I T,°" I. l all •. - G t[
^tiyiA "
.:. / t1 /! 1 I ..
y:
Rotterdam, waar Geense vaak te vinden was.

57

Gezinsleven

Het huwelijk van Jan Geense en Maria van Noorden kan zonder enige terughoudendheid een gelukkig huwelijk worden genoemd. Toch waren er wel spanningen - voornamelijk als er materiële zorgen waren. En die kende het gezin in overvloed. Altijd weer was er de zorg of er wel voldoende vracht werd aangeboden, of het weer gunstig was en of de vrachtprijzen meevielen. Geense had een zeilschip en was dus van de wind afhankelijk. Waaide het enige tijd niet, dan was er soms de mogelijkheid om het schip via een lijn vanaf het jaagpad voort te trekken, wat voornamelijk door zijn vrouw en later wel door een knechtje of een van de kinderen gebeurde, als die meevoeren. Ook als er een strenge winter was en de Eben-Haëzer soms wel een aantal dagen vanwege de ijsgang niet kon varen, waren er zorgen. Daarbij kwam, dat Maria ziek werd en aan de wal moest gaan wonen.

Hoewel in een van de boeken waarin ook over Geense werd geschreven staat dat hij bij zijn eerste vrouw vier dochters heeft gehad en bij zijn tweede vrouw één dochter en hij uit beide huwelijken geen zoon kreeg, hebben wij toch in het Zeeuws Archief een akte van overlijden gevonden van zijn enige zoon. Dat was Jan Jacob Geense, genoemd naar Jans vader. Dit kind

Over het sterven van zijn elf maanden oude zoontje schreef Geense aan Cornelis Stam het volgende briefje:

'Zeer geliefde vriend,

Kees, nu moet ik u melden, dat mijn arm kindje overleden is en dat wij het laatste overschot van de zonde, namelijk het vlees, tot de groeve der vertering zullen brengen, donderdagmiddag om 12 uur.

Mocht ik stille zitten en mijn neus in het stof steken omdat Hij het mij opgelegd heeft. Zo staat er geschreven: Hij zitte eenzaam en zwijge stil, al is het hartverscheurend.

Och lieve vriend, u weet alles wel; Kees, als u kan en wil zou ik wel begeren dat u het hielp

begraven. Maar de Heere regeert, doe het dan als u kunt.
Wees nu nog hartelijk gegroet van die zich noemt Uw vriend J. Geense jz.'

De werf van Wouter en Cornelis Stam te Nieuw-Lekkerland. Links de houten loods waarin Ledeboeriaanse predikanten voorgingen, rechts de woning van de 'Stammen'.

werd in Waarde geboren en overleed in Yerseke op dinsdag 4 februari 1873. Geense was toen 24 jaar. Uit het huwelijk met Maria van Noorden werd op 3 maart 1871 Jozina geboren, Pieternella (`een bekommerd zieltje', zei Geense over haar) op 12 december 1874 in Sint Maartensdijk, Janna Jacoba op 27 december 1875 en Adriana Cornelia op 5 april 1877. Hun enige zoontje was dus het tweede kind.

De akte van overlijden geeft duidelijk aan dat dit kind op dinsdag 4 februari 1873 is gestorven; toch moet de mogelijkheid opengelaten worden dat dit de datum van aangifte van overlijden betreft. De begrafenis vond namelijk op donderdag plaats. Gelet ook op het feit dat de brief aan Stam zeker enkele dagen onderweg moet zijn geweest, is het niet direct aannemelijk dat Stam nog de gelegenheid heeft kunnen vinden om bij de begrafenis aanwezig te zijn.

Zo kwam er diepe rouw en verdriet in het nog zo jonge gezin. 'Hartverscheurend', schreef Geense in de hierboven vermelde brief. Dat woordje geeft de mate van de smart weer. Het zou nog erger worden.

Op 14 januari 1879, om zeven uur in de avond, overleed zijn zozeer geliefde vrouw, Maria van Noorden, op de jonge leeftijd van 31 jaar. In een ongedateerde brief aan Kees Stam schreef Geense: `Dit is dienende om u te laten weten als er eens een brief van huis of van Waarde bij u komt, stuurt hem dan of leest hem dan eens of er groot bezwaar in is, want ik heb mijn vrouw

•:i4~s~lt.
i

Dochter Pieternella

Bij een vaart van Nolkers naar Zwartenberg moest het schip getrokken worden. Mijn vrouw en kinderen liepen op het jaagpad. De Heere bepaalde mij toen dat Hij mijn kind Pieternella, (geboren op 12 december 1874 in Sint Maartensdijk), door de dood zou wegnemen. Ik heb de boot aan de kant geduwd en Pieternella aan boord geroepen. Ik zei dat de Heere haar door de

dood zou wegnemen. Ze zei: 'Maar vader, ik ben toch gezond en kan wel werken.' Wij voeren daarna met een vracht pulp naar Alphen. Toen we 's zondags uit de kerk kwamen, heeft Pieternella kou gevat en is ziek geworden. Dat wás wat voor mij. Toen wij naar Dordrecht voeren werd het kind erg ziek en is mijn vrouw in Bleskensgraaf naar dokter De Haan gegaan. Toen ze weer terugkwamen, zei ik: 'Ik zal eerst zeggen wat ze scheelt en dan moet je maar zeggen wat de dokter gezegd heeft; de Heere heeft mij laten zien dat ze zal sterven aan de longtering.' Mijn vrouw zei dat de dokter dat ook gezegd had en dat er geen kruiden voor gewassen waren. Wij hebben daar drie maanden gelegen en ik had een zware, drukkende weg. We hadden het zo arm dat er geen eten meer was. Ik wilde mijn kind aan de wal doen. Toen ik op Waarde kwam, mocht het kind daar komen ter verzorging. Het meisje had veel te doen over de dingen der eeuwigheid. Ik moest, toen ze daar zes maanden gelegen had, een vrachtje steen gaan halen uit België. Toen kwam de Heere met deze woorden in mijn hart dat de tijd der ontbinding aanstaande was.-Ik ben toen weer teruggekeerd naar mijn kind en bevond het overeenkomstig die woorden. Ik zei dat ze ging sterven en vroeg of ze bereid was, ze kon niet meer spreken, maar stak haar hand naar boven. Toen ik buiten kwam, kreeg ik te bukken onder de majesteit Gods. Toen vielen die woorden in mijn hart: 'Geloofd zij God, met diepst ontzag.'
thuis moeten laten. Want juist verleden week over, als zij eens naar vrouw Kompenkens (deze naam komt enkele malen in de brieven van Geense voor en werd steeds anders geschreven. Omwille van eenduidigheid is deze schrijfwijze aangehouden, jm) geweest heeft, heeft zij bloed gespogen. Maar wij dachten het zal wel weer gaan, maar nu wij met een reisje cement hier liggen en op Zelzate geladen net zo als wij zaterdag op Hansweert binnenkwamen en zij aan de wal en weer aan boord kwam, in de roeiboot gaf zij weer een kucht of twee en alweer spuwen bloed en toen is zij naar de dokter toegegaan. En die zei dat zij niet mede mocht, maar haar heel stil houden en thuisblijven voor een week of vier. Nu, als de Heere dat dan nog geven mocht dat zij beter mocht worden, en ik heb gezegd: schrijf, tegen
jan hertrouwde met jannetje Vercijs.
haar, schrijft naar Kees Stam, omdat ik niet weet waar ik lossen moet.' Bezorgdheid maakte zich van Geense meester en hij gevoelde de afstand tot zijn woning in Waarde, omdat hij niet wist waar hij met zijn scheepje naar toe zou moeten met de vracht. Wel wist hij dat hij zaterdag of maandag een Amerikaanse stoomboot moest lossen. Dan zou Stam als postadres fungeren en hem waarschuwen als het hard achteruit zou gaan. `lk leg hier opt ijntje van de rijnhaven', schreef hij in onbeholpen letters uit Rotterdam. Hoeveel tijd er tussen deze brief en het overlijden van zijn vrouw zat, is niet te achterhalen, maar het staat vast dat zij niet lang daarna aan deze longziekte is bezweken.
Geense bleef als weduwnaar achter met vier kinderen, van wie de jongste ruim anderhalf jaar was. De drie andere kinderen waren respectievelijk acht, bijna vijf en bijna vier jaar. Deze kinderen hadden de dagelijkse moederzorg nodig — en die kon niet meer worden gegeven. Geense op de gol-

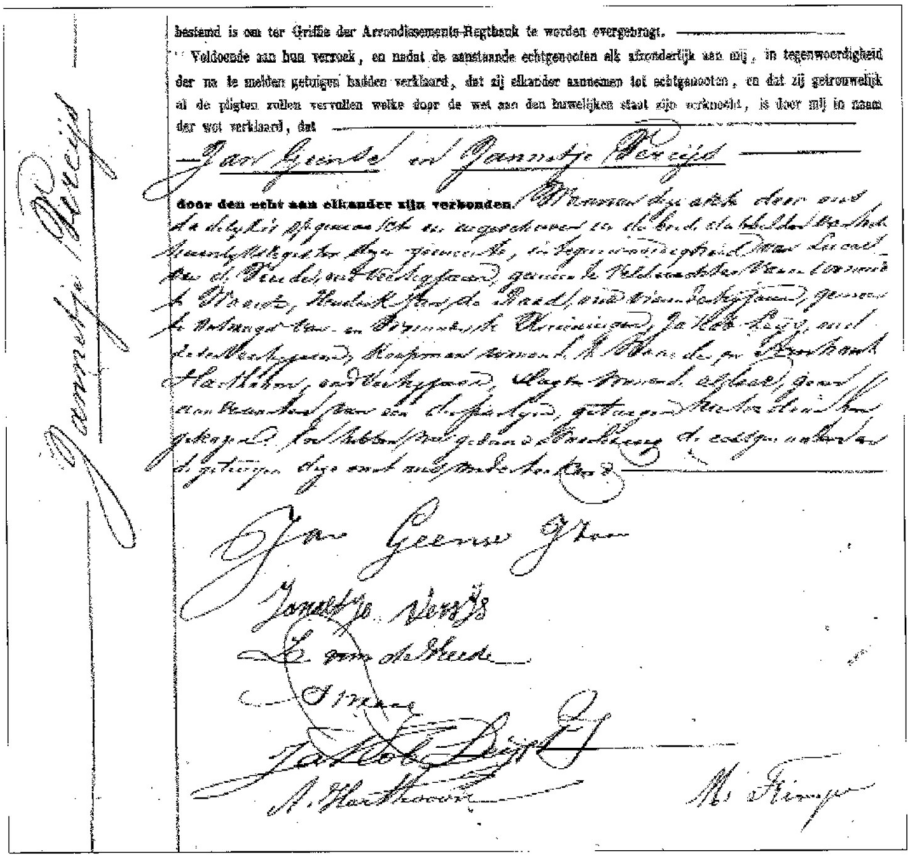
bestand is om ter Griffie der Arrondissements-Regtbank te worden overgebragt.

Voldoende aan hun verzoek, en nadat de aanstaande echtgenooten elk afzonderlijk aan mij, in tegenwoordigheid der na te melden getuigen hadden verklaard, dat zij elkander aannemen tot echtgenooten, en dat zij getrouwelijk al de pligten zullen vervullen welke door de wet aan den huwelijken staat zijn verknocht, is door mij in naam der wet verklaard, dat

door den echt aan elkander zijn verbonden.

Jannetje Vercijs

Gezinsleven
60
tja i ta CM íar g5r ~a da .- a 1 Re~CÓ7~k !a ic4 [ver.:- ra L
Frldocod, [t bun ;en rk ru 1,33 L .Je aenetu,nd? 'rhlg: t t ia; s r•Ae'r k i
Ujijïr- ter n~. 'igh=
irs r± 1: t .t get•iien h;den , Psard, del _ c'1are=r s_~rat11 1_I F.ifg,i:::el ._: m '.:t n
i,7,r,isei;k
V dc
rA5cen rillen ,e,a11 n wel:. 1 r: de R i , n r_. _ 17Y,c día t r r.m i- J.:~ïr T ir.
f'..¢
.C.r ~,:;t rr:Llaz~.3, ~t
400. den echt aikn élk ander, :lip ceghpedea
e '2 ilti e.•i.í ir. f4jká• J•ly.:n- • .,.:~::..re. ";:'~ ie r•..-, %~: `s'r ,?-1.. 7- £ .+i..r:/,gif_..; ,.c~~
._ .,..r,~!.s, 1....r.a":- .:-:' y,r;..~,_'. /~
--L ..%Je~ rJ.eYw-rua~ fam• ^=.rtl~ ~Fi, .•i.r ,x.5'9
• -i ~ •.mof
"-_ l%.~ asa.~~~~s.Aà `r ií~i-..~c..~f:•.. ~,I:s~ 7).~
Gezinsleven 61
ven, soms weken van huis, en de kinderen onverzorgd achterlaten? Hij kon dat niet aanzien. Het zal dan ook uit de nood van de omstandigheden zijn geweest dat hij al heel spoedig opnieuw in het huwelijk trad, na drie en een halve maand reeds.
In zijn acht jaar jongere dorpsgenote Jannetje Vercijs, geboren op 13 maart 1856 te Waarde,

hervond hij op 1 mei 1879 een hulpe die als tegenover hem was, zoals het huwelijksformulier luidt. Jannetjes vader Marinnis was toen al overleden; aangezien haar moeder Kornelia van de Vrede op de huwelijksakte van haar dochter als arbeidster vermeld staat, zal zij uit een eenvoudig milieu afkomstig zijn geweest. Als getuigen bij dit huwelijk traden op de veldwachter van Waarde, de veertigjarige Lucas van de Vreede, de Kruiningse gemeenteontvanger Hendrik Jan de Raad, 34 jaar, koopman Jakob Leijs (46) en Arnhout Harthoorn, de veertigjarige dorpsslager. Ambtenaar M. Trimper ondertekende als laatste dit document.
Bij Jannetje kreeg Geense in 1880 dochter Cornelia, die trouwde met schipper Esdra Kalle.
Geense blikte op 30 december 1879 vanuit zijn roefje te Zelzate in België terug op een bewogen jaar 1879. Hij deed dat in dichtvorm, waarvan dit fragment is overgenomen:
Elk ding heeft zijn bestemde tijd, Leert Salomo ons wijs,
Dies past hier dan een waardig woord
Van lof en dankbewijs.
Den Vader zij de lof en eer Die ons met drank en spijs In 't afgelopen tijdperk weer, Gevoed heeft, mild en wijs.
En toch hoe lief hier ook vergaard, Hoe innig ook bijeen,
Niet één wordt door de dood gespaard
Wij moeten allen heen.
Wat hier ook heeft begin,
God neemt het straks weer in. Wie zal de mens dan onderstand
Aan komen bieden met zijn hand? Terecht mocht ik wel klagen dat
Ik in dit tijdperk heb verloren
Een dierbaar pand, een trouwe schat,
Die ik voor mij verkoren had;

Mijn zin was zeer op haar gesteld, Nu heeft de dood haar neergeveld, Ach, ware 't nog als te voren... Maar hare tijd is gepasseerd
Zij ging, zij, die ik minde.
Ik heb een ander wel begeerd, Maar 'k was schier als de blinde. De droefheid valt mij op het hoofd: Ik had het zelf niet zo geloofd
Als ik nu zelf bevinde.
Wanneer ik denk aan haar,
Haar doen en haar manieren
Hoe deugdzaam zij was in het huis Om dat wel te versieren...
0, dan ontvalt mij soms de moed. Maar dein is 't weer: de Heere doet Dit door Zijn wijs

bestieren.
Zij is nog vaak in mijn gedachten, Bij lange dagen, lange nachten,
Doorwerkt, doorwaakt in droef geween Wanneer ik mij zo voel alleen.
Maar haar aangaande: zij is vrij Van smart en leed, zij is thans blij En ziet haar Heer' en Koning
In Zijne Hemelwoning.
Ja, zij is thans daarboven
Om hare God te loven!
Geense stuurde dit gedicht aan zijn familie, want hij ondertekende het als `uw zoon en broeder'. We zien in deze regels dat hij het gemis van Maria nog niet te boven was, ondanks dat hij opnieuw getrouwd was. Hij was het niet te boven, maar Maria was àlles te boven.
63
Belevenissen in Babel
Enkele voorvallen die Geense in Antwerpen meemaakte zijn reeds in eerdere hoofdstukken beschreven. Maar aangezien Geense met zijn scheepje regelmatig in deze stad vracht moest lossen of laden, was hij nogal eens in Antwerpen te vinden. Hij voelde er zich in het geheel niet thuis; ten diepste voelde hij zich in dit ondermaanse nergens thuis dan alleen onder de waarheid en met Gods volk. Hij behoorde door vrije genade tot hen, die een beter Vaderland zoeken en beleefde voortdurend dat hij hier maar een gast en vreemdeling was, op doorreis naar de Haven zijner begeerte. Het was Jan niet om de hemel, maar om God te doen en om in Zijn gemeenschap te mogen delen. Daarvan mocht hij op aarde de voorsmaken wel eens ontvangen.
Hij duidde in zijn brieven Antwerpen aan als `dat Babel', ook wel `Babylon' of `die afgodische stad'. Het was ook de stad, waarin het stof van zijn moeder rustte, die op 7 oktober 1898 in Antwerpen is overleden. Toch wist hij enkelen van Gods kinderen in dit Babel te wonen. Dat weten we uit zijn eigen aantekeningen.

Het gebeurde op een zondag, zoals reeds vermeld is, dat het zo hard begon te vriezen terwijl men voorgenomen had om Geenses schip te lossen, die daarvoor geen toestemming had gegeven. Hij had toen gerst voor een brouwerij gelost, en kon weer een nieuwe vracht krijgen. Die bestond uit veertig last maïs, bestemming Nijmegen. Er was nog een schipper die evenveel last kreeg. Die was voor Doesburg bestemd. Deze schipper accepteerde de vracht, maar was er niet van op de hoogte dat hij met zijn schip niet in Doesburg kon komen. In de IJssel stond maar vier voet water en de diepgang van dat schip was zes voet. Waarschijnlijk heeft Geense hem daarop opmerkzaam gemaakt, want de schipper vroeg of hij met Geense mocht ruilen. Die had immers evenveel last aangenomen voor Nijmegen, waar het schip van die

andere schipper wel zou kunnen varen omdat daar voldoende diepgang was. Dat verzoekt tot ruiling werd toegestaan. De partij maïs zou worden overgeslagen van een zeeschip in Geenses schuit. Toen hij aan de beurt was, legde hij zijn scheepje langszij van de zeeboot. De bootwerkers zagen dat het van die schipper was, die de vorige zaterdag geweigerd had om gelost te worden. Uit pure vijandschap hebben die mannen het

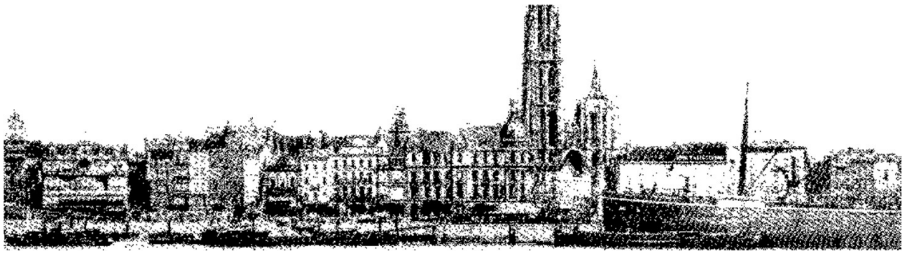

Jan was regelmatig in de haven van Antwerpen.

schip van Geense tot driemaal toe losgemaakt en een ander schip laten voorgaan.
Geense ging aan de kade liggen en kreeg gelovig deze kwestie neer te leggen voor de alwetendheid Gods. Hij smeekte de Heere, Die de wind uit Zijn schatkameren kan voortbrengen, of Hij als het ware met een oostenwind de schepen van Tarsis wilde verbreken en die schepen zou willen wegblazen. Dat gebed werd verhoord. Er is toen een harde storm losgebarsten, zodat Geense zijn vrouw en kinderen aan de wal moest brengen. Hij had daar een Godvrezende vriend, bij wie zijn gezinsleden welkom waren. Intussen wakkerde de stormwind zo geweldig aan, dat al die schippers die bij die zeeboot in Geenses plaats lagen, met hun schepen weggevlucht zijn waarbij er zelfs nog twee schepen zijn gezonken. Het was angstig weer, Geense bleef aan boord en zijn gezin zat bij die vriend, in grote benauwdheid. Van slapen kwam niets terecht vanwege het gebulder van de storm en toen heeft die vriend in het holst van de nacht een preek gelezen over de storm op zee. Toen hij de preek gelezen had, keek hij uit het raam en zag dat de wind was gaan liggen.
Geense lag met zijn schip rustig en veilig aan de wal. Toen de havenlui de volgende ochtend kwamen, zeiden ze spottend: `De "Ik ben de ezel" ligt er nog', want het schip van Geense heette Eben-Haëzer. Toen waren ze wel genoodzaakt om dit schip als eerste te laden, want alle andere schippers waren weggevlucht. Zodra het schip van Geense geladen was, begon het opnieuw te stormen. Hij ging in de haven liggen en bleef daar de volgende

dag, Gods Dag, over. De havenwerkers zullen toch wel verwonderd hebben gestaan vanwege Geense. Jona zei tegen de scheepslieden in het gevaar van de storm: `Ik weet, dat deze grote storm ulieden om mijnentwil overkomt'. Zo was het nu tot enkele malen ook in Antwerpen gegaan: de vorige week zo'n onverwachte strenge vorst en ijzelvorming, en toen zo'n zware storm. Geense wist dat er Eén is Die de zee stil zet door Zijn kracht en Die de wateren gebiedt. De volgende dag vertrok Geense met zijn gezin naar Doesburg. Daar liep zijn schip vast vanwege de lage waterstand. Zijn scheepje zou vier voet moeten kunnen hebben, maar het ging toch niet. Er lagen verscheidene kleine scheepjes die hem wel vlot wilden trekken, maar dat zou dan veertig gulden moeten kosten. Hij had al die schippers gevraagd, maar kon met de prijs niet overeenkomen. Hij zag nog wel een groot schip liggen, maar daar zou hij, naar hij dacht, wel vergeefs aankloppen. Hij meende daar geen hulp te vragen. Toen niemand hem kon helpen, ging hij ten einde raad tóch naar dat grote schip. De vrouw van de schipper kwam naar voren en Geense stelde zijn vraag. Zij ging haar man roepen en ze zei erbij, dat God sprak. Het bleek dat beiden Godvrezende mensen waren, die daar aan boord zaten, zonder geld en ook zonder eten, in erbarmelijke omstandigheden. Toen Geense daar aan

boord kwam, was die schipper juist in gebed om de nood aan de Heere bekend te maken. Toen heeft hij Geense geholpen en zijn schip vlot getrokken. Geense telde zijn geld en heeft het eerlijk met hen gedeeld.
Dikwijls was het armoe troef in het roefje bij Geense. Het schip had z'n onderhoud nodig en het gebeurde nogal eens dat er stormschade was. Vaak moest het zeil het ontgelden en zonder zeil begon een schipper, die van de wind afhankelijk was, ook niets.
Het gebeurde eens dat het zeil van Geenses schip erg gehavend was. Zo erg, dat hij er maar nauwelijks mee kon varen. En niet varen betekende dat er geen inkomsten waren. 't Zeil was zo kapot dat Geense herhaaldelijk met die zorg op zijn knieën terechtkwam en zijn nood mocht melden aan het hemelhof. Toen antwoordde de Heere hem en wees hem erop dat hij eens uit z'n luikje moest kijken. Juist op dat moment kwam er een schuitje voorbij met een zeil dat helemaal aan flarden was gestormd. Dan was dat van hem er nog wel heel wat beter aan toe. De Heere sprak tot zijn hart: "Dat schippertje is óók een kind van Mij." Toen kon Geense met zijn kapotte zeiltje weer verder.
Die Godvrezende vriend in Antwerpen, waar Geense zijn gezin tijdens die storm kon onderbrengen, was uit Tholen afkomstig. Het is voor de hand liggend, dat die man met zijn vrouw uit de schipperswereld afkomstig was en om onbekende redenen in Antwerpen was terechtgekomen. Daar had
a~e.w:a •

hij een huisje gehuurd. Geense noemde hem in zijn brieven aan Cornelis Stam steeds `de oude discipel'. Hij sprak over die man met hoge achting, ook over zijn wijsheid in geestelijke en tijdelijke zaken. In die brieven schreef hij diverse malen over deze oude vriend.
Aangrijpend was wat hij
ti.
over het sterven van die man schreef. Hij en zijn vrouw vonden in dit Babel zeer veel vijandschap vanwege de waarheid. Ze woonden boven een kroeg en hadden veel overlast van het lawaai dat de cafébezoekers met hun dansen en zingen maakten. Dat zal in de havenbuurt zijn geweest, want de schippers uit Zeeland en andere delen van ons land vonden, als zij een zondag over in Antwerpen lagen, bij die mensen een vriendelijk onderkomen. Er werd dan preek gelezen voor die schippersgezinnen en ook voor enkele mensen die vroeger rooms waren geweest. Tenminste... voor zover preeklezen mogelijk was, gelet op de herrie van het café onder deze bovenwoning.
Het gebeurde eens dat Geense, weer eens op weg naar Antwerpen, het bericht kreeg dat die oude man overleden was. Dat moet een enkel jaar na 1890 zijn geweest. Hij ging, zodra hij aangelegd was, meteen naar de woning. Wat hij daar aantrof, was erbarmelijk. De weduwe lag ziek op bed en aangezien er maar één bed in dat huis was, hadden bevriende schippers de overledene op een paar stoelen gelegd. Die mensen waren straatarm geweest en dat bleek ook nu weer, aangezien hun hele bezit aan geld niet

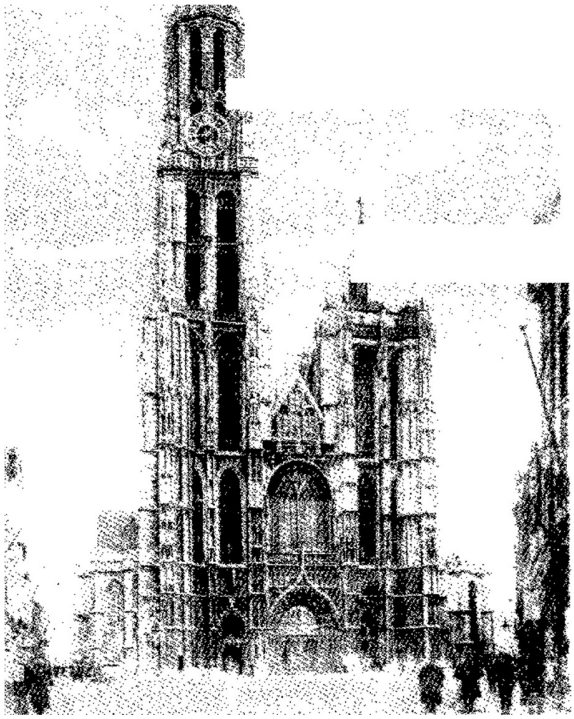
Jan sprak over Antwerpen als 'dat Babel', of ook wel 'Babylon', of 'die afgodische stad.'

Treffend is een passage uit een brief die Geense aan Stam schreef. De datum is niet meer te achterhalen, maar deze brief is een reactie op zijn vraag om enige financiële ondersteuning voor de Antwerpse weduwe. Hij schreef het volgende:
'Lieve ziel, mijn aandacht viel verleden week (terwijl ik in mijn bederf zo om een zegen mocht vragen) op de rupsennesten, die in de bomen komen in het voorjaar, als de bloesems gaan komen en wel het meest door de droogte. Deze moeten er dan uitgebrand of uitgeknipt worden; zo doet immers de eigenaar van die bomen! En o, lieve vriend, de Heere zegt ook: "Ik zal het eruit branden" en o, lieve ziel, is het nu geen tijd van grote droogte, zodat die oude rups, de natuur der zonde in ons hart en in het algemeen in al de takken, maar inzonderheid in de tak der liefde een broeinest maakt van rampzalige liefdeloosheid en van gierigheid, ook in de tak van de gemeenschap der heiligen, zowel geestelijk als natuurlijk? Lieve vriend, de natuurlijke liefde is verkoud, hoeveel meer is dit ook een bewijs, dat de rups ook daarin broeit! En nu komt de Heere met oordelen, in- of uitwendig, en Zijn Geest is er niet bij, dan brandt het niet uit. Zodoende heeft de Nabalsgeest een grote plaats ingenomen. Wie van de discipelen uit Gods Woord hebben dat ooit gedaan, arme schapen laten verloren gaan? juist hebben zij altijd alles aangewend uit innige, hartelijke betrekking om tot Gods eer zich tot alles over te geven, om voor Jezus te leven en Zijn takken te bezoeken met eerlijke mede-deelzaamheid. Als de Heere het nu eens uit mocht gaan branden, wat zou er veel pijn zijn, en als er dan weer groei kwam, is het soms branderig, maar soms heerlijker groei.'
meer was dan acht francs. Verder wat armzalig meubilair, kortom er was gebrek aan alles. Wel was er een schat aan oude schrijvers in de woning, maar daarmee kon niets betaald worden. Nu had Geense juist van een vriend een briefje van tien gulden meegekregen en dat gaf hij aan de weduwe. Onvoldoende voor een begrafenis! Toch moest die man begraven worden. Ten slotte riep men de hulp van de gemeente Antwerpen in en die zou voor de teraardebestelling zorgdragen. Van de armen begraven, het was niet anders.
In een brief aan Stam schreef Geense uitvoerig over deze droeve gebeurtenis. Hij schreef dat

vier man de overledene kwamen ophalen. `Onverschrokken spotters', noemde hij ze. Deze kerels wisten dat de oude man niet behoorde tot de in hun ogen ware en alleenzaligmakende moe-
waf++wM «

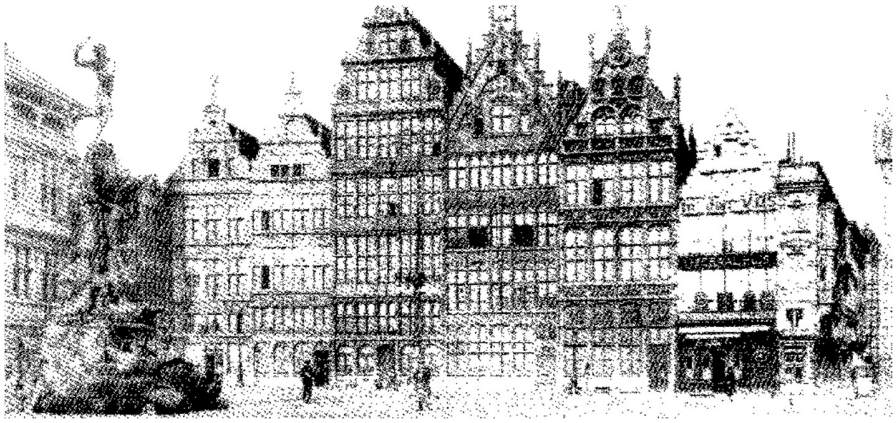

Jan Geense had een hartgrondige afkeer van het roomse Antwerpen.

derkerk, maar een ketter was. Uit pure vijandschap zouden ze bijna de kist van de trap hebben gegooid. Geense schreef dat bij deze begrafenis geen Jozef van Arimathéa aanwezig was en dat het lichaam van deze man, terwijl zijn ziel in de eeuwige gelukzaligheid was, net als de moordenaar aan het kruis geen fatsoenlijke begrafenis kreeg. Geense was met ontferming over de weduwe bewogen. Hij stelde alles in het werk om haar te helpen, vandaar de omstandige brief aan Stam, met de achterliggende vraag of er misschien van deze kant nog voor enige financiële ondersteuning gezorgd kon worden. Als er wat geld bijeengebracht zou worden, moest Stam dat maar naar ouderling Bartel Meeuwse in Krabbendijke sturen, aangezien Geense in dit dorp regelmatig kwam om zijn schip te lossen. En inderdaad werd op deze wijze wat geld voor die arme weduwe bijeengebracht. Tot blijdschap van de schipper van de Eben-Haëzer.

Ondanks dat Geense een hartgrondige afkeer had van het in die tijd nog zo door en door roomse Antwerpen, was er toch nog een spelonkje van Adullam, de woning van de weduwe. Daar troffen Gods kinderen elkaar en de schippers hebben het leeswerk op Gods dag ongetwijfeld voortgezet zolang het in die woning nog mogelijk was.

Een bijzondere ervaring in deze afgodische stad is Geense nooit meer vergeten. Toen hij daar weer eens was, liep hij door een drukke straat vol mensen. Dat zal een winkelstraat in het centrum van de stad zijn geweest. Moest Geense daar enkele noodzakelijke inkopen doen? We weten het niet.

Laps,

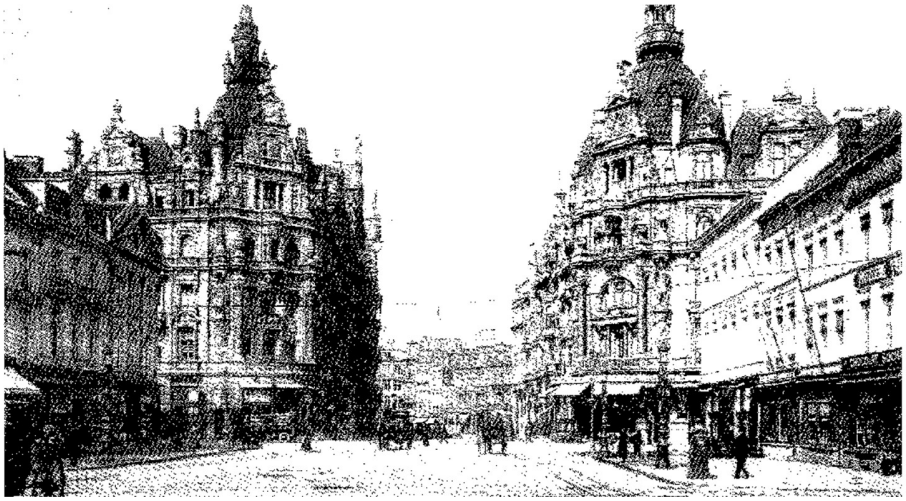

In Antwerpen tikte een vrouw op Geenses schouder en zei: 'Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn.'
Hij zal er niet voor zijn plezier gelopen hebben, want Geense zal zich op geen enkele wijze in dat drukke stadsgewoel op zijn gemak hebben gevoeld. Zoveel mensen, allemaal zielen op weg naar de eeuwigheid, die in de vele kerken in de stad voor eeuwig bedrogen werden. Het zal hem aangegrepen hebben en in verwondering doen wegzinken dat hij niet in zo'n afgodische stad uit roomse ouders was geboren. Zou er in die grote stad nog één ziel zijn die naar God schreeuwde? Zou de Heere hier toch nog een of meerderen van Zijn volk hebben? Opeens voelde hij dat er op zijn rug werd getikt. Verwonderd keek hij om. Wie van al die mensen zou hem hier kennen? Er stond een vrouw achter hem. `Man', zei ze opeens, `Die Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn!' Hij kende deze vrouw niet, had haar bij zijn weten nooit eerder ontmoet. Meteen, nog voor hij een woord kon terug zeggen, was ze verdwenen. Als het ware opgeslokt door de mensenmenigte. Hij zou anders misschien wel in die vrouw zijn geëindigd. Het was genoeg. De Heere betoonde daar in die winkelstraat van Zijn zuchtend kind af te weten. Om te eindigen in dat onbegrepene, dat God nog naar hem wilde omzien. Ook al was dat midden in Babel Die vrouw kwam door de Geest geleid, en diezelfde Geest gaf een onverwachte verzegeling: een kind Gods te zijn. Niet omdat die vrouw dat zei, maar vanwege het spreken door die Geest tot een vermoeide ziel. Zijn ziel ging uit vanwege Zijn spreken!
„: P1...

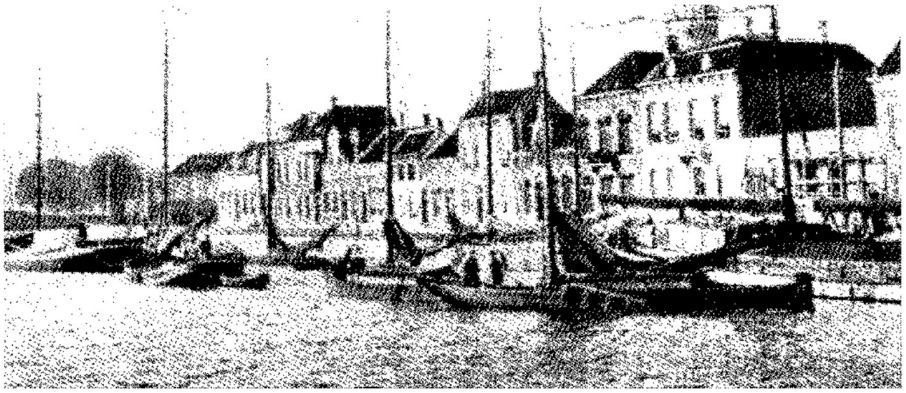

Geense bleef graag een zondag in Terneuzen, bij zijn vriend ds. Boone.
Toch bleef Geense een hartgrondige afkeer van het roomse België houden. Maar er moest

brood op de plank komen en het gebeurde nogal eens dat hij vracht aangeboden kreeg met als bestemming ons buurland. Een partij hout voor Brussel nam hij eens aan en een andere keer een vracht aardappelen voor het Belgische Bergen, in het Franssprekende gedeelte. Duizend mud, tegen een kwartje per mud. Hij was wellicht nog niet eerder in Waals- België geweest, want hij klaagde in een brief uit 1892 aan vriend Stam dat hij zich onder de Franssprekenden bevond en dat hij niets van hun taal kon verstaan. Toch nam hij enkele woordjes over, want als Stam hem wil terugschrijven kan hij de brief het beste adresseren aan "patroon Geense, bateau Eben-Haëzer, liggende te Mons (Bergen), Belgique."
Het liefst was hij met het oog ook op Gods Dag in plaatsen te vinden waar hij kon opgaan naar Gods huis. Ds. Boone diende van 1899 tot 1904 Terneuzen en daar vooral bleef Geense graag een zondag over. Dan deed hij soms ook weer wat schrijfstof op, als hij daar naar de kerk was geweest. Ook bleef hij wel in het huis van de predikant over. `Wij zijn gisteren bij Louw ter kerk geweest en 's middags bij hem gebleven', schreef hij in 1903, bijna aan het einde van zijn schippersleven gekomen. Lang niet altijd was er gelegenheid om naar Gods huis op te gaan. Een verzendadres van een van zijn brieven luidde: "Schipper Jan Geense, leggende in de roer in duitsland bij vabriek" (en dan volgt een onleesbare naam).
Het gebeurde eens op een bid- of dankdag, dat er gezelschap werd gehouden in de woning van de familie Slingerland in Lekkerkerk. In de

Geense schreef aan Stam dat ds. Boone in Terneuzen voorbereiding hield op het Heilig Avondmaal.
plaatselijke evangelisatie zou ds. C. Kramp voorgaan. Tussen de diensten was Geense op dat gezelschap aanwezig. Daar was een vrouw, die de rechtvaardigmaking met bewustheid voor haar ziel had mogen beleven. Ze kon daar helder over spreken. Zo zei ze dat de dag nadat zij deze grote weldaad van de Heere had ontvangen, er een duif op haar schouder was gaan zitten. Ze zag dat als een teken van de Heilige Geest, Die een bevestigend getuigenis aan dat werk gaf. Geense luisterde aandachtig, maar zei niets, geen ja en geen nee. Toen die vrouw uitverteld was, ging hij naar de evangelisatie om ds. Kramp te horen preken. Hij was vervuld over hetgeen die vrouw had verteld en dat bracht hem zo in de armoede, dat hij tegen iemand die bij het gezelschap aanwezig was geweest, zei: `Kun je in deze man nog een kruimel genade bekijken, na wat deze vrouw vertelde?' Kort daarna vond deze bijzondere ontmoeting in de winkelstraat van Antwerpen plaats. Daarmee betoonde de Heere eenzelfde getuigenis aan het Godswerk in het leven van Geense te willen schenken.
42 t-te-, ~f v
4/9-7`;

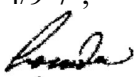

4' °fl° Øl‘ r)
" r•-' e,

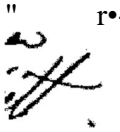

Geense kwam nogal eens voor reparatie en onderhoud aan zijn schip op de scheepswerf van Wouter en Cornelis Stam te Nieuw-Lekkerland. Die werf was in 1860 heel eenvoudig begonnen op Lekdijk B 344, later Lekdijk 252. In de begintijd bouwden de `Stammen' houten vissersschepen. Wouter vertrok in 1893 naar Oegstgeest. Zijn neef Adriaan, de vijfde zoon

van Cornelis, nam de werf over, daarbij gesteund door zijn oudere broers Pieter, Nijs, Arie en Teunis.
Tussen Geense en de gebroeders Stam is altijd een hechte vriendschapsband geweest. Geenses kinderen logeerden er soms. Ze wisten elkaar van de Heere te hebben ontvangen en er was sprake van een vrij regelmatige briefwisseling. Er was niet altijd tijd voor; het varen vergde veel inzet en de vracht diende op tijd geladen en gelost te worden. Daarbij kwam dat het varen Geense beter afging dan het schrijven, wat voor de eenvoudige mensen in die tijd vaak een hele opgaaf was. Een aantal van deze brieven is bewaard gebleven, jammergenoeg ongedateerd. Voor het schrijven van een van deze brieven kon Geense wel tijd vinden; hij lag in de haven van Zwartsluis vastgevroren. Hieruit volgt een aantal pasages, die aan de hedendaagse spelling zijn aangepast, maar verder niet zijn gewijzigd:
Zeer geachte vriend Cornelis Stam.
Ze zitten in mijn hart te redeneren: 'Je krijgt geen letter weerom', en nu ben ik toch nieuwsgierig hoe of het toch is; ik weet wel hoe zwaar het is om te schrijven. Misschien ben ik wel te voorbarig, maar het was zo in mijn hart om aan ulieden eens te schrijven en nu kom ik alweer met de pen naar u toezwemmen met het verzoek om nog eens een lettertje terug.
Wij liggen hier nog altijd rondom in het ijs, alles rijdt over het vaarwater, ik stap zo van boord op het ijs en het blijft al maar vriezen. De wolven in mijn hart zouden mij haast wel verscheuren; het is geen wonder dat de oude Jacob dacht dat zijn Jozef van de wilde beesten verscheurd was, want er zijn zoveel wilde beesten in mijn hart dat ik denk verscheurd te worden.
Vriend, mocht de Heere mij leren eenswillend te mogen wezen en geen twistend opstaan in mijn hart toelaten, want dat is dan erg.
Ik heb hier elke avond een uitstapje, dat hebben wij nog door de goedertierenheden en barmhartigheden dat wij een plaatsje hebben om te mogen wonen in dit

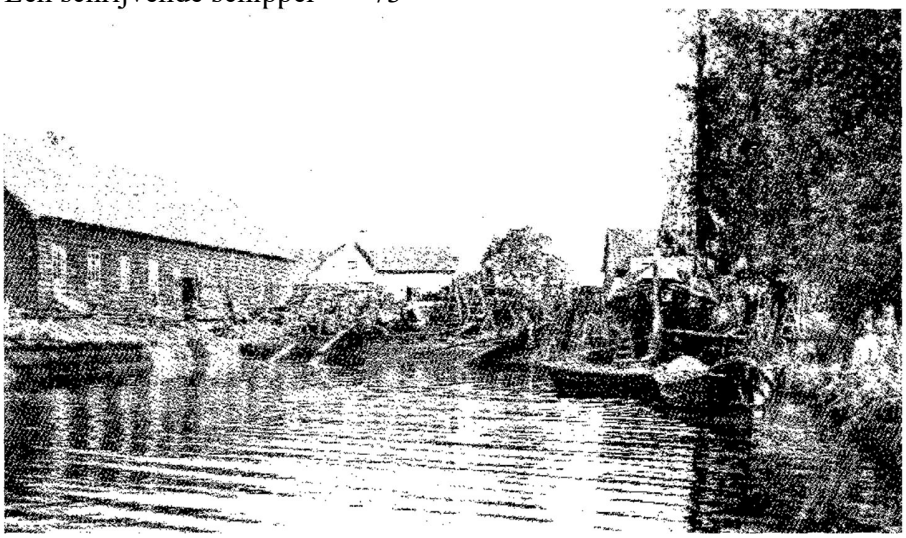

De werf van Stam. Op de helling werden houten schepen gebouwd, vooral geschikt voor de mosselvisserij. Ook het type 'hoogaars', een wat luxe visserschip, ging te water. Links de loods waarin ds. Boone eenmaal per jaar preekte.
Mesech. Dan denk ik aan David, dat lieve kind Gods, die voor Saul gevlucht was naar de koning Achis en toen in de handen viel van de broers van Goliath, want die stad heette Gad, waarnaar Goliath ook genoemd was en zijn broeders woonden daar als hovelingen. Zij zeiden: 'Is deze niet David, waarvan gezegd is "Hij heeft zijn tienduizenden verslagen?" Nu, mij

dunkt onze oude natuur met de vorst der duisternis samenspannende, weet hoe terneergeslagen een kind Gods kan zijn, wanneer hij in de handen van die bondgenoten valt, waarvan de Heere de vaten der sterkgewapenden ontroofd heeft, want het is één grote familie, de zonde, de wereld en alles te zamen, zoals dat in ons hart is.
Mocht de Heere geven, belijdende, betreurende en afstervende genade en maar leren bukken en zakken.
Lieve vriend, als de Heere ons zo mocht bewaren in alles en voor alles en wij Hem kinderlijk en ootmoedig mochten vrezen.
Wij zijn allen nog gezond en hopen en wensen dat de Heere ulieden ook nog allen te zamen besparen mocht bij dat alles. Kees, wees nu verder van mij en ons allen hartelijk gegroet en al de vrienden, ook vrouw Plomp en laat mij dan ook eens weten hoe het is en of er bij jullie ook ijs is, hier is 't erg met de tenten en kramen op 't vaarwater. Wees nogmaals gegroet van die zich noemt Uw vriend J. Geense
Jz•,
Mocht de Heere Jezus ons gedenken en verzoening over alles doen. Kees, dit is mijn adres:
Aan Jan Geense, schipper liggende te Zwartsluis bij de grote sluis aan de Gording.
af.IRr:.n Ruw ' A i ib~FR 3 W ai

Herinnering aan jan Geense.
Op 23 februari 1962 hield ds. M.A. Mieras uit Krimpen aan den IJssel een toespraak tot de zojuist in de Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland te Stavenisse bevestigde ds. J.W. Slager. Daarin riep hij Geense in herinnering. Ds. Mieras sprak: 'Het was de gewoonte dat ds. Boone jaarlijks ln een scheepsloods in Nieuw-Lekkerland het Woord des Heeren kwam verkondigen. Op zekere tijd gebeurde het, dat Jan Geense hem weer uitnodigde. Hij schreef daarbij aan ds. Boone: 'Lauw', - het woord dominee kwam er niet aan te pas vanwege de nauwe vriendschap — 'wanneer u naar Lekkerland komen mag, dan hoop ik dat God u verwaardigt om mee te brengen een weinig vaste spijze, daar er een enkele ziel is die in de praktijk van het leven een lust aan de vermaken in het Wezen Gods heeft gekregen. Een volk, op rechtsgronden verlost, die door de vlammen der hel zijn doorgegaan, gelijk in Psalm 116, in de banden des doods en in de angsten der hel. Maar die ook, op grond van een verheerlijkt recht, een geschonken Christus uit de hand des Vaders, als een gift hebben mogen ontvangen.'
Jan Geense schreef vervolgens: 'Als u nou komen mag, dat de Heere u dan verwaardige gelijktijdig mee te brengen een fles met redelijke, onvervalste melk. Want daar zullen er sommigen onder het gehoor zijn, die de borsten hebben. Zogende zielen, die nog geen vaste spijs kunnen verdragen, maar die liggen aan de borsten van een ander, gelijk wij ze in het Hooglied van Salomo zien; een kleine zuster die nog geen borsten heeft, maar die uit een Ander bediend moeten worden.'
Jan Geense schreef ten derde ook nog: 'Als u dan komen mag, hoop ik dat u in de derde plaats mee mag brengen een hart vol medelijden met een onbekeerd mens. Want daar zullen er velen onder het gehoor zijn, die geen onderscheid weten tussen hun rechter- en linkerhand, en die toch een kostelijke ziel omdragen voor de eeuwigheid.'
We lezen uit deze brief de zielsgestalte van Geense. Geen hoogbekeerd mens, maar een die gebukt gaat onder de bestrijdingen van de driehoofdige vijand. Iemand die niet éénmaal aan zijn armoede is ontdekt, maar die zijn leven lang armmakende genade heeft ontvangen.
Dat blijkt niet alleen uit de inhoud van de brieven, maar soms ook uit de ondertekening. Zo schreef hij eens een heel kort briefje aan zijn zielen- vriend ds. Boone:

Lou, als je komt preken, moet je meebrengen: Melk voor zuigelingen,

Vaste spijs voor jongelingen,
een stok voor de ouden van dagen,
En een hart vol liefde voor onbekeerden.'
En de ondertekening? Veelzeggend: Jan uit den bagger. Inderdaad, gevoerd uit modd'rig slijk, uit de drek verhoogd.
Ze waren aan elkaar gewaagd én aan elkaar verbonden, de predikant uit Sint Philipsland en Geense. En ze spraken elkaar niet naar de mond, maar wisten elkaar het nodige onderwijs te geven. Zo gebeurde het eens, dat ze samen op de dijk in Nieuw-Lekkerland liepen. Ze vertelden elkaar zo het een en ander en ds. Boone zei: `Jan, ik heb van de week gepreekt, maar het was zó warm, ik heb toch zó verschrikkelijk gezweten.' De reactie van Geense was zeer onderwijzend: `Maar 't was nog geen bloed!' Ds. Boone begreep onmiddellijk wat zijn vriend met deze woorden bedoelde, dat hij heenwees naar de lijdende Borg, Wiens zweet werd tot grote droppelen bloeds in de hof van Gethsémané.
Geense heeft een keur aan brieven nagelaten. Her en der zijn deze bewaard gebleven. Uit een aantal daarvan hebben wij reeds passages overgenomen. Helaas zijn de meeste brieven zonder plaats en datum, zodat de samenhang niet altijd duidelijk is. Opvallend is het dat Geense soms middenin een brief een gebed weergeeft. Zo citeren wij opnieuw een aantal brieven en passages daaruit, die onveranderd zijn weergegeven. Ook in deze brieven werd de spelling aangepast.
'Ik heb uw brief en het geld ontvangen in goede orde en wij zijn door 's Heeren goedheid nog allen wel en ik ben ook al weer beter. Als het wezen mag, dan wensen wij maandag hier weg te gaan als de gelegenheid het toelaat. Och mocht de Heere mij, arm schepsel, en ons allen door Zijn lieve alvermogende hand weer leiden, want och, ik gevoel dat ik het toch niet kan en och, Hij is de Heere en mocht ik zeggen: Hij doe wat goed is in Zijn ogen. Och, mocht ik Hem nodig hebben en alles uit enkel goedheid van Hem verwachten want ik ben arm en ellendig en 's mensen hulp is ijdelheid. Och lieve God, help en bestuur ons en geef dat ik mijn zielsogen maar naar het klein gebergte mocht slaan om hulp uit Zion te mogen krijgen. Och Heere, help en onderwijs! Er staat geschreven: God zal Zelf uw Leidsman wezen, mocht mij dat maar gebeuren!
Lieve vriend, terwijl ik dit schrijf, druipt mijn oog. Dat ik maar zeggen mocht, mijn oog druipt tot God om hulp uit het heiligdom te verwachten. Och, dat ik dan nog

Adrianus Stam, eigenaar van de werf, moest. niet veel van fotografie hebben. Zijn schoon-
zoon mocht hem op de foto zetten, mits in
Geense had nogal tijd om te het negatief de tekst werd opgenomen:
schrijven, wanneer hij wach 'Gedenk mijner'.
ten moest op vracht, of omdat
het soms wel een dag of langer kon duren voor zijn schip aan de beurt was om gelost te worden. Dan zat hij in het kleine roefje en schreef de ene brief na de andere — vaak gericht aan zijn `zeer geliefde vriend Cornelis Stam' op Nieuw-Lekkerland. Zo ook een brief die hij `heden donderdag Sluiskille' aan hem richtte. Daarin schreef hij over de kermis die daar gaande was.
'Deze is dienende om u te laten weten, dat wij door 's Heeren goedheid vrijdags om 8 uur te Sas van Gent zijn aangekomen. Zaterdagmiddag waren wij gelost en toen was daar juist een Leidse koopman voor aardappelen en die heb ik aangenomen naar Leiden.
Nu krijg ik vandaag (donderdag) de last in en wens dan weer af te varen als de Heere het wederom geven mocht in en door Jezus Christus om Zijns Naams wille; och Die alleen kan het weder doen.
eens zeggen mocht: Ik zal met hart en mond U loven, heffen 't ganse hart naar boven, en: ik zal God, mijn God nog loven. 0, als ik dat nog eens doen mocht, God verheerlijken en Hem als het hoogste Goed zoeken, want welgelukzalig die Hem zoekt met ingespannen krachten! 0, die inspanning van God, door Zijn genade, o, dat licht, o, die liefde, o, die goedheid: God is onze zaligheid.
0, mijn hart is te klein voor dat alles. Heere der heirscharen is Zijn Naam, Die op de wolken vaart en vliegt. Ziet, Hij komt om de aarde te richten en allen zullen Hem zien, ook die Hem doorstoken hebben, och, mijn hart is uitgebreid!
Wees nu nog hartelijk gegroet van die zich noemt Uw vriend J. Geense Jz.'

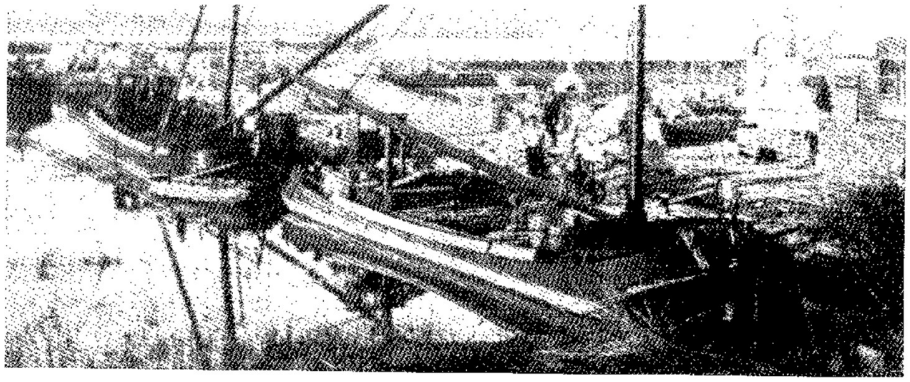

Opnieuw de werf, die in 1910 werd uitgebreid met een garage. Rechts de stenen loods die na de brand van 1948 werd gebouwd.

0, ik ben het hier in dat land van alle duisternis weder zo moe! De tong is een onbedwinglijk kwaad als het roer van het lichaam. Want het was hier ook weer alle dagen kermis en ook op de Dag des Heeren; aan dat roer kan men zien naar welke streek een mens zeilt, vlak naar de poel des verderfs, of naar de zuidelijke streek het hemelse land, want met de tong belijdt men en met hen hart gelooft men. Mocht de Heere de tong van mijn hart zo besturen, door de zalige verlichting en instorting van Zijn liefde door den Geest, dat het mijn tong gegeven werde te kunnen aanwijzen overal door mijn spreken en doen dat wij de goede streek bezeilen.

Nu, lieve ziel, de Heere Jezus heeft ons, arme stoppelen, voorspoedig hier doen komen; mocht de Heere, om Jezus Christus' en om Zijns Naams wille, ons bij vernieuwing weer over het meer brengen en ons geven een biddend en afhankelijk geloof in de almachtige en overalomtegenwoordige voorzienigheid Gods.

Och Heere, geef geloof, kracht en sterkte en doodt de wortel der zonde! Genade, o Jezus, wees Koning over mijn hart; heilig en reinig het; help, bestuur en bewaar! Geef, dat ik U vrezen mag met een kinderlijke vreze en doe verzoening over alle mijne en onze zonden, in dat alles reinigende hartebloed van dat geslachte Lam Jezus Christus, doe de reinigende kracht van dat bloed in mijne ziel ondervinden.

Doe ook de discipelen de groeten van mij en wees zelf gegroet van ons allen te zamen met uw huisgezin.

Groet vrouw Plomp en de oude Jacob; de Heere helpe ons in alles.

Uw vriend J. Geense J.zoon.'

Ook in deze brief zien we dat Geense niet verder kan komen dan een arme stoppel in zichzelf. Deze brief bevat, evenals sommige andere brieven, een gebed. We zien tevens hoe de band der liefde uit deze woorden spreekt, als hij Stam vraagt om de `discipelen', het volk waaraan hij zich zo nauw verbonden wist, te groeten. Met `de oude Jacob' wordt Jacob Oosterwijk uit Nieuw-Lekkerland bedoeld. Die was toen inderdaad een oude man (geboren 4 december 1808 te Sluipwijk, overleden 2 december 1896 te Nieuw- Lekkerland) .

Uit de volgende brief blijkt overduidelijk, hoe Geense zichzelf waarnam in zijn bestaan voor God.

'Zeer geachte vriend in Mesech,

Zie dat is wonderlijk, dat de Heere Jezus gezegd heeft tot Zijn discipelen: "Zie Ik zend u als schapen in het midden der wolven." Verwonderlijk is het, dat zij niet verscheurd of opgegeten worden.

David verloste een schaap in de sneeuwtijd uit de muil van de leeuw en van de beer. Als ook de Heere Jezus niet gezegd had: "Ik stel Mijn leven voor de schapen", en: "Ik geef hun het eeuwige leven", waren zij allen opgegeten en verscheurd geworden. Och, dat wij in onze harten druppelen van die Borgstelling mochten ondervinden.
Vriend, ik schrijf u uit mijn oud gevangenhuis; een bitter, donker woninkje: want de ingang is een open graf en slangenvergif onder de tong en niets dan stank en damp opwellende, kunnende niet verenigd zijn met des Heeren doen, zijnde gezonken en verdronken in de oude besmetting.
Dus in die ingang is niets te vinden dan in de wanden allerlei ongedierte en daarbij nog een afwijkend en afkerend aangezicht. Was het niet dat de Heere zei: "Ik zie hun wegen en zal ze genezen", dan was het zeker afgedaan.
Als echter in die woning een straal van de dag mag schijnen, dan kan luipaard en leeuwin daar liggen, maar als het nacht wordt, toont elk zijn verwoede aard. Och, dat de Heere mij mocht geven vernederd en verootmoedigd te worden en de liefde van Jezus aan mijn hart door Zijn lieve Geest mocht meedelen, want in Hem alleen is licht.
Ik ben gekluisterd en moet het oude lied maar schrijven en zingen; mocht de Heere eens een nieuw lied op de tong van mijn hart leggen, opdat ik dan met mond en pen een nieuw lied voortbrengen mocht.
En vriend, ik heb nog aan de begeerte van vrouw Kompenkens voldaan om turf

te gaan halen en zit nu hier geheel en rondom in 't ijs bevroren met de vracht in. Rondom ons staan tenten op het ijs en er zijn veel mensen op; het is een vrome plaats, er mag niets onbehoorlijks op het ijs gebeuren; de politie is er altijd bij om toe te zien; dus zedelijk zonder God. Nu evenwel was het te wensen dat het overal maar zo was, dan was het vloeken en drinken zo erg niet in Nederland.
Vriend, ik had al eens tegen mijn vrouw gezegd: ik zou al die inwendige besmetting, die stank en die damp wel op het eiland Schokland willen zetten. Het is met mij niets meer, en zie, daar ontmoet ik twee oude vrienden die meer dan 25 jaar geleden mijn ingewanden al eens verkwikt hadden. Mijn vrouw geraakte daar in huis. Ik dacht daar eens niet binnen te gaan en toen begonnen zij te vragen of wij Jan van Geene soms kenden, en zie toen openbaarde het zich dat wij dat waren en wie zij waren. Ik was geheel ontroerd, het ging mij als David met de oude Barzilai in mijn hart, nadat wij in geen 25 jaar elkaar gezien hadden; wat een blijdschap na een zo lange afwezenheid. Maar o vriend, dit is nu menselijk, maar als het nog eens mocht wezen dat na zo een lange afwezenheid de Heere Jezus, Die Zich aan mijn ziel ontdekt heeft en de liefde Gods door Zijn Geest in mijn hart uitgestort heeft, mij in ondertrouw heeft genomen, en nu zo langweg Zich aan mij als een verzoend God openbaarde en dat lieve Aangezicht deed ontmoeten, dat zou meer zijn als de ontmoeting van mensen en engelen.
Mijn vriend, de goedgunstigheid en Zijn liefde zal alle ontmoetingen overtreffen. Och, ik zou alles toeroepen: "Help zee, help walvissen, help bomen, help alles wat leeft en adem heeft."
Och, het vrije welbehagen Gods is het alleen en anders niet; och dat ik kinderlijk en ootmoedig leven en wonen mocht en meer aan alles sterven mocht en bekeerd mocht worden, naar de inwendige mens, met de begeerte in mijn hart: "Trek mij, dan zal ik U nalopen"; want er trekken er zo veel af, alles trekt. 't Is dan een wonder dat een lam onder de wolven leeft en nog leven blijft.
Vriend, ik wens u en mijzelf toe in dit Mesech, mocht het wezen dat de Heere genade in onze harten en vrede in onze consciëntie geven mocht en wij de Heere mochten vrezen. Wees nu van mij, mijn vrouw en kinderen, ook met uw kinderen hartelijke gegroet met al de vrienden,
Uw vriend J. Geense.

Vriend, schrijf ook nog een lettertje terug aan dit adres: Aan j. Geense te Zwartsluis, liggende bij de grote sluis aan de Gording.
Ik zou nog meer schrijven, ik ben nu gaan zien op mijn broodgeld en ik kwam te kort. Wie kan met zijn bezorgdheid een el tot zijn lengte toedoen? Toen viel mijn zorg weer wat weg; altijd vergetende met hoeveel broden en hoe weinig vissen de Heere Jezus gespijzigd heeft, 'k heb nog mijn oude hart dat in mijn oude, donkere woning thuis hoort.
Nogmaals gegroet en al de vrienden in dit Mesech.'
Ook uit deze brief spreekt geen bekeerde man, maar een arme, tobbende zondaar die de oude Adam in zijn hart steeds weer ontmoet en tegenkomt.

In 1904 zag Geense zich genoodzaakt om vanwege lichamelijke omstandigheden - hij leed aan de gevolgen van een dubbele breuk - aan de wal te gaan wonen. De keus viel niet op het vertrouwde Zeeland, maar op Nieuw- Lekkerland. Een oud dorp, dat vroeger Leckelant heette. De bronnen van bestaan waren veeteelt, wat landbouw, visserij, grond- en dijkwerk. Vooral de zalmvisserij bloeide nogal. Rond 1880 begon de industrialisatie. In die tijd werkten op de scheepswerven van het naburige Kinderdijk zo'n vijfhonderd mensen. In 1920 waren dat er al elfhonderd.
Geense vertrok naar Nieuw-Lekkerland, dat hij al jarenlang kende omdat hij er voor onderhoud en reparaties aan zijn schip gebruik maakte van het scheepswerfje. Deze keus was evenwel vooraf aan de Heere voorgelegd met de vraag of het wel in Gods gunst was als hij zich in het Lekdorp zou vestigen. De Heere wees hem op Nieuw-Lekkerland. Hij heeft Gods hoge goedkeuring daarover ervaren en zei: `Daar had het manna geregend', doelend op de vele kinderen des Heeren die daar woonden. Tot zijn directe buurtbewoners behoorden bekende kinderen Gods, zoals Pietje Oosterwijk, die achter het huisje van Geense woonde, Wijntje Stam, Cornelis Stam, het echtpaar Noorland-van Haarlem, Jacob Oosterwijk senior en wat verder op het dorp aan, vrouw Wildschut. Ook anderen van Gods kinderen woonden in de omgeving, zoals vrouw Van de Toren en bakker Hannes den Ouden en zijn vrouw Geertje Johanna Terlaar, die met bewustheid voor haar ziel kon zeggen dat haar zonden vergeven waren. Dit echtpaar had een dochter, Letta den Ouden, die in 1918 op 23-jarige leeftijd de eeuwige heerlijkheid mocht ingaan. Er was op Nieuw-Lekkerland een wolk van getuigen!
Geense begon een winkeltje op de dijk, huisnummer B 93. Na enkele omnummeringen werd het ten slotte Lekdijk 264. Het huisje is inmiddels afgebroken. Op dijkniveau was het winkeltje en daarachter was nog een klein slaapkamertje. Onder de dijk was een klein kamertje van ongeveer zestien vierkante meter. Het interieur was zeer sober: er stond een fornuis, voor de bedstede stonden wat stoelen, aan de muur hing een boekenkastje, er stond een tafel en een hoge stoel, die voor Geense bestemd was. Op de tafel - Geense was in het natuurlijke leven een mens als alle andere

Het huis met de twee donkere luiken (zie pijl) werd bewoond door Geense. De foto is genomen op de plaats waar rechts de ingang van de werf was.

mensen - stond een kwispedoor, want hij hield van een pruimpje. Adrietje, joe weet het, é?' zei hij dan tegen zijn dochter. En die wist het inderdaad. Dan nam ze een dotje pruimtabak voor haar vader en gaf het hem. Daar zat hij dan de hele dag op te pruimen. Kwam er bezoek, dan haalde hij de pruim uit z'n mond en deed die in een klein, blikken doosje, dat vanbinnen helemaal verroest was. Achter een gordijn was een aanrechtje. In deze bekrompen ruimte hield Geense zijn zondagse samenkomsten voor ongeveer tien personen, meest vaste bezoekers. De vrouwen met een wit tulen mutsje of de krapmuts, de mannen in stemmig zwart. Kinderen kregen een stoofje om op te zitten en na afloop van de leespreek gaf Geense hen wat lekkers, meestal een kussentje.

De leessamenkomsten hadden vooral ook een stichtelijk en samenbindend karakter. Geense zei eens na de ochtendpreek: `Nou is er vanmorgen nog geen wereldse kraai in m'n hart geweest!', zo vol was hij van hetgeen hij had gehoord en overdacht.

In de woning aan de Lekdijk ademde alles de sfeer van eenvoud. Geense zat in huis met z'n klompen aan en had een slappe, zwarte schipperspet op, die hij onder het bidden afzette. Hij droeg een ringbaardje, omdat hij vroeger veel last van angina had en de volksopvatting was dat deze ziekte ingeperkt kon worden door het dragen van een baard. Verder droeg hij een klep- broek en een schipperstrui, ook toen hij aan de wal was gekomen. In zijn

winkeltje werden kruidenierswaren en zwart sajet, lapjes en katoenen stoffen verkocht. Zijn dochter Adriana dreef het kleine, maar propvolle winkeltje. De kruidenierswaren werden los verkocht; groene zeep werd in papier verpakt, stroop werd afgewogen in kannetjes die de klanten zelf van huis meebrachten. Alleen koffie en de BZKpruimtabak werden verpakt verkocht. De klanten brachten zelf de lege zakjes van de kruidenierswaren mee, die Adriana dan weer vulde. Uit overlevering is bekend dat Geense tijdens zijn eerste Nieuw-Lekkerlandse jaren met een karretje de boer op ging om zijn waren aan de man te brengen. Hoe dan ook — het was alles zeer een- De ongetrouwde dochter Adriana werkte in

voudig. Geenses winkel.
Opnieuw deed de dood intrede in de familie- en vriendenkring. Jantje, het zoontje van Janna Kalle-Geense, werd op 8 oktober 1904 in Nieuw- Lekkerland geboren. Zo jong als hij was, had hij al enkele malen gezegd dat hij niet oud zou worden. Toen hij op een zekere avond naar zijn bedje in het schip van zijn ouders ging, zei hij: `Dag pa, dag moe! Dit zeg ik nou nooit meer, hoor!' en deze woorden herhaalde hij driemaal achter elkaar en daarbij kwam hij ook tot tweemaal toe uit z'n bed, zodat moeder Janna zei dat hij nu moest gaan slapen. De volgende ochtend bleef het stil rond Jantje. Moeder Janna herinnerde zich ineens de merkwaardige woorden van de vorige avond en ze stoof naar z'n bedje, maar hij stapte er even later gewoon weer uit. Zijn ouders lagen op dat moment in Dordrecht bij het schip van Kalle's ouders; twee door God tot God bekeerde mensen. Janna vond het wel aardig dat Jantje na z'n ontbijt naar het schip van opa en oma Kalle zou gaan. Voor het zover was, viel Jantje al spelende in het roefje van

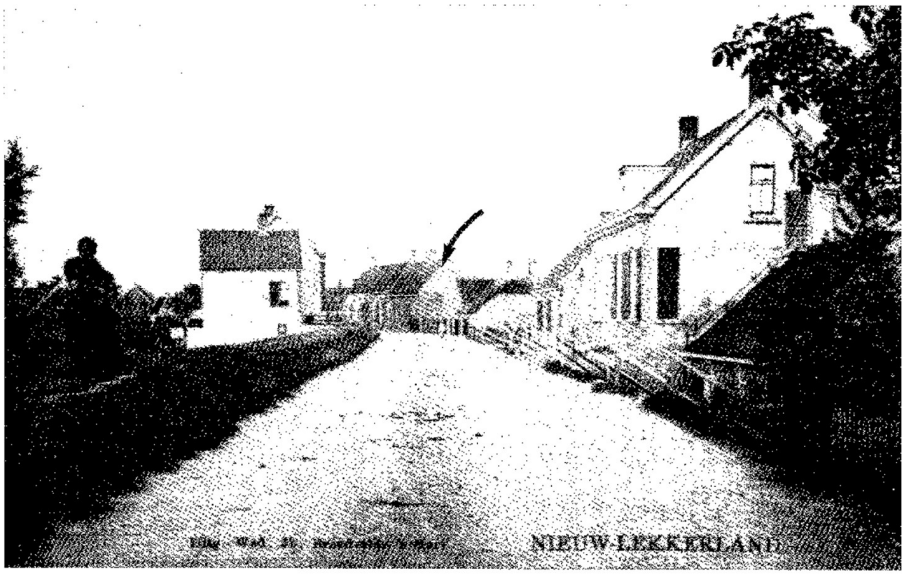

Opnieuw de woning van Geense (zie pijl). Deze opname is vanaf de andere kant van de Lekdijk.

een trapje. Dat werd onmiddellijk zijn dood. Waarschijnlijk brak het jochie z'n nekje. De diepbedroefde ouders voeren meteen naar Nieuw-Lekkerland en stuurden aan vader Geense een telegram met het smartelijke bericht. Geense ontstelde daar bijzonder van, toen hij las dat

zijn naar hem-vernoemde kleinzoontje overleden was. Hij bracht de rest van de dag biddende door, worstelende aan Gods genadetroon met de vraag of dit kindje behouden was. Daarop gaf de Heere hem te geloven dat Jantje de strijd te boven was. Maar dit geloof werd meteen bekampt door de vorst der duisternis. Toen begeerde Geense een bevestiging: of, als hij Jantje zou zien, het kind nog eenmaal zou zuchten. Weldra stond Geense aan boord van het schip van z'n dochter en schoonzoon bij het ontzielde lichaampje. Helder hoorbaar zuchtte het jochie, waarop moeder Janna dacht dat haar zoontje nog in leven was. Geense verklaarde waarom deze zucht er was gekomen, als een bevestiging op zijn geloof dat Jantje eeuwig voor Gods troon mocht zijn. Op 11 mei 1910 ontving het echtpaar Kalle-Geense weer een zoontje uit Gods hand, dat naar zijn overleden broertje werd genoemd.
Op 2 november 1905 ging het droeve bericht door Nieuw-Lekkerland en omgeving van het overlijden van Cornelis Stam, bijna 76 jaar oud. Dit sterven moet Geense erg hebben aangegrepen. Immers, meer dan dertig jaar waren zij hartelijk met elkaar bevriend en Geense heeft talloze brieven uit zijn roefje aan zijn `geliefde vriend Kees' geschreven. Zowel over materiële
mei* ~i+ p r

Zielenvriend Cornelis Stam overleed toen Geense ruim een jaar aan de wal woonde.
zaken als over de legering van zijn ziel kon hij zijn letters aan Stam kwijt. En nu werd hij als het ware van hem afgescheurd. Ongetwijfeld heeft Geense op 6 november aan zijn begrafenis leiding gegeven. Stam werd ter aarde besteld op de begraafplaats aan de Lekdijk, waar bijna dertig jaar later ook Geense zijn laatste rustplaats zou vinden.
Dominee L. Boone had, in navolging van ds. Pieter van Dijke van Sint Philipsland, de gewoonte om naar Nieuw-Lekkerland te gaan om daar dan
wad l:••.H 'dr id ilt Ren-
ttïa 7. _-r:!L•:: r;tlt tart :.. 21,1 .nr<~ 1. dniirrilan Vader.
13,.i,..a'd
CORNELIS STA 1,
11
ï":" ver-
?J'
kan den
U\:.. ..t a:aut1.
I: e..a n:eiuidd,ge 1 tule.
.■ ~T.•1
N. ,TAM. • Lij.::'.

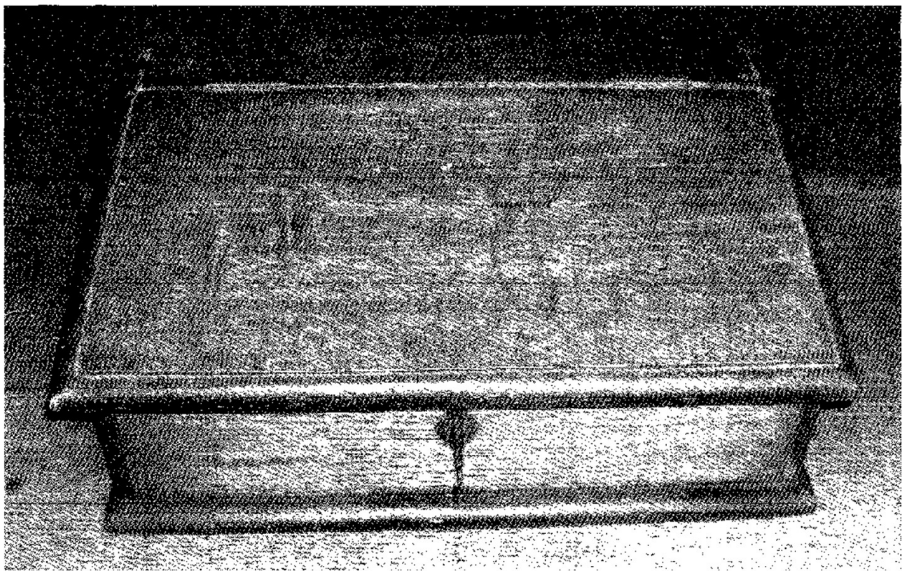

ïlfilMh7~Q%NkJWí~B.i°g~?~~~N1A'Nt+I/t fR i / :5'.
r rileG57.ó'H" ~llY/!N✓iiN.

De lessenaar waarachter ds. Boone preekte in de loods van Stam.

zondags in de grote schuur op de werf van de gebroeders W en C. Stam te preken. Dat deed hij eenmaal per jaar; hoe vaak ds. Van Dijke daar voorging is niet meer te achterhalen.

Ook ds. David Janse, de opvolger van ds. Van Dijke, kwam daar preken. Van hem is meer bewaard gebleven. Ds. Janse sprak er op zondag 20 juni 1890 over Zach. 9:11 en 12, 's middags over Zondag 29 en 's avonds over Matth. 9:9-13. Zondag 2 augustus 1891 sprak hij er opnieuw driemaal: 's morgens over Psalm 107, 's middags over Zondag 31 en 's avonds over Klaagl. 5. Op zondag 1 oktober 1893 preekte hij bij Stam over Hand. 26:14-18, 's middags over Zondag 40 en 's avonds 1 Tim. 1:15 en 16. Ook bediende hij die zondag de Heilige Doop. Zondag 13 februari 1897 sprak ds. Janse er over Klaagl. 5:19-22, 's middags over Zondag 7 en 's avonds over Matth. 15:21-28. Zondag 17 mei 1900 leidde de met zijn gezondheid kampende Ledeboeriaanse predikant er opnieuw drie diensten, die wellicht zijn laatste waren. Ds. Boone nam het dienstwerk op de werf van hem over.

De gebroeders Stam hadden grote gezinnen en men kon die families met vele anderen op zondag over de dijk zien gaan om deze schuurdienst bij te wonen. Als men dan de families Stam zag lopen, zeiden de dijkbewoners wel eens tegen elkaar: `Hoe vrolijk gaan de Stammen op...'. Die mensen kenden de berijmde Psalm 68 tenminste nog.

Aan zo'n jaarlijkse preekbeurt zat veel voorbereidend werk vast, eer men de plaats van samenkomst geschikt gemaakt had voor de zondagse bijeen-

komsten. De schuur, een grote houten loods die verbonden was aan het scheepswerfje van de gebroeders Stam, werd op zaterdag gereedgemaakt voor de godsdienstoefening. De vloer werd geschrobd en geboend, maar de teerlucht bleef onder de binten hangen. Niet lang; deze lucht werd menigmaal verdrongen door een andere geur, een aangename reuk, als de loods onder de prediking vervuld werd met de liefdegeur van de meerdere Aron. De loods werd verder in gereedheid gebracht. Er werden zogenaamde stoppingblokken neergezet, daaroverheen werden hoekijzers geplaatst en daarop werden lange planken gelegd die als zitplaats moesten fungeren. Harde, houten planken, ruw en ongeschaafd - maar dat waren de meeste bezoekers ook - , zonder rugleuning, zonder enig comfort en gerief. Daar werd niet op gelet en deze eenvoud vormde geen enkele belemmering voor de naar schatting driehonderd

mensen die uit Kinderdijk en Nieuw- Lekkerland, maar ook uit de omgeving zondags naar ds. Boone kwamen luisteren. Met roeiboten stak het volk uit Lekkerkerk en Krimpen de rivier de Lek over. Er was honger in de harten van velen en dan was de rest maar bijzaak. En het behaagde de Heere menigmaal om die geestelijke honger te stillen en Zijn volk te voeden door middel van de prediking van ds. Boone.
Van een preekstoel was geen sprake. Er werd voor een houten vlonder gezorgd, die gestut werd door twee schragen. Daarbovenop werd een lessenaar geplaatst. Een orgel was er niet Er zullen niet veel mensen zijn geweest die daaraan behoefte hadden. Als er gezongen moest worden, wachtte men op een van de broers Stam, die over een fors stemgeluid beschikte. Zodra die man inzette, vielen de hoorders in. Ds. Boone was zeer sterk gehecht aan de `oude rijm' en die werd dan ook door een aantal aanwezigen gezongen. Wie de berijming van Datheen niet bij zich had of niet uit het hoofd kende, zong gewoon mee met de woorden van de berijming van 1773. Door elkaar, zonder dissonanten. Zelfs dit door elkaar heen zingen had nog iets gewijds, iets stichtelijks. Men zong niet om de kunst, maar om de gunst. Als voorlezer fungeerde Jan Geense, die zoals eerder vermeld met bijzondere banden aan de Stammen verbonden was, en aan velen die op de ruwe planken een plekje vonden. Na afloop van de dienst werd er gecollecteerd. De opbrengst viel altijd mee; er waren penningskens der weduwen en grote gaven van enkele beter gesitueerden. Dat geld was voor de diaconie bedoeld. Natuurlijk waren er geen diakenen, geen ouderlingen, geen kerkenraad. Het was niet meer dan een groot, stichtelijk gezelschap dat daar samenkwam. Maar ds. Boone nam geen geld aan; de gehouden collecte werd na afloop van de avonddienst aan Geense meegegeven, die de armen en behoeftigen op Nieuw-Lekkerland en Kinderdijk wist te wonen en die ervoor zorgde `de aalmoezen niet te besteden dan waar het nodig is, en in alle getrouwigheid

Geense had hoge achting voor ds. Van Dijke. Toen deze predikant op 3 maart 1883 overleed, was Geense niet in de gelegenheid om zijn begrafenis bij te wonen, hoewel hij dat graag had gedaan. Wellicht lag hij toen met z'n vracht in een ander deel van ons land of in België. Cornelis Stam was wel bij de begrafenis aanwezig en op hem was Geense toch wel een beetje jaloers geweest toen hij dat hoorde. 'Die eer heeft u weer boven mij gekregen. Nu Kees, onze oude profeet zal het beste af zijn; als ik maar een klein deeltje van hem mag hebben!'
en naarstigheid de aalmoezen te verzamelen.' Bij dat uitdelen zullen de `troostelijke redenen uit Gods Woord' niet hebben ontbroken.
Na de morgensamenkomst bleven de mensen, die van ver kwamen, eten. Deze overblijvers kregen een plaatsje in het ruim van een schip dat op de Lek lag. Dan werden de aardse spijzen genuttigd, maar ongetwijfeld werd veel gesproken over de hemelse gaven en volgde er een nalezing over het gehoorde van die ochtend. Na de maaltijd keerde men weer terug naar de loods voor de middagdienst.
Het is eens gebeurd dat er een hevig onweer losbarstte tijdens het voorgaan in de schuur. Dominee Boone stond achter de lessenaar en Geense zat vooraan. Wie het eerste deel van de volgende zin sprak en wie het tweede deel, is niet meer te achterhalen, maar het staat vast dat een van beiden zei: Als God spreekt', terwijl de ander de zin afmaakte: `dan moeten wij zwijgen.' Zo waren ds. Boone en Geense op elkaar ingesteld. En de predikant zweeg tot de zwaarste slagen voorbij waren. Ook is het voorgekomen dat de bliksem in de schuur insloeg, overigens zonder schade te veroorzaken. Maar de schrik was groot. Juist in de maand augustus, wanneer ds. Boone in Nieuw-Lekkerland voorging, waren er vaak onweersbuien die, zoals men dat uitdrukte, de Lek niet over konden en zorgden voor zwaar weer op het dorp en omgeving.
Tot de kern van de bezoekers van het zondagse leesgezelschap bij Geense behoorde het

echtpaar J. Noorland en L.C. Noorland-van Haarlem, die na hun huwelijk in 1922 in de `buitenhuizen' van Nieuw-Lekkerland woonden. Twee van God bekeerde mensen, van wie de vrouw grote weldaden van de hemel had mogen ontvangen. Toen zij nog kleine kinderen thuis hadden, gingen ze op zondag om beurten naar Geense. Zo was het een keerde beurt van Noorland om thuis te blijven bij de kinderen. Hij had het zwaar die dag en was zeer bestreden door de vorst der duisternis. Toen zijn vrouw thuis-

Aantekeningen van Geense in 'Het innige Christendom' van Schortinghuis, dat hij had uitgeleend. Hij was zuinig op zijn boeken.

kwam, vroeg ze bezorgd aan haar man hoe hij het gemaakt had. `0 vrouw, 't was benauwd. De duivel liep me na en dan wees hij me op een touw!' Zijn vrouw gaf als antwoord: `0 jongen toch, ik heb het gevoeld. 'k Heb erg weinig van de preek gehoord, ik moest steeds maar aan jou denken en voor je bidden!'

Hun oudste kind was door ds. Boone in Elst bij Amerongen gedoopt, waar oefenaar Vijverberg hun huwelijk had bevestigd. De andere kinderen ontvingen het sacrament van de Heilige Doop op het werfje van de Stammen in Nieuw-Lekkerland, waar ds. Boone eenmaal per jaar de doop bediende. In Lekkerkerk stonden moderne predikanten in de Nederlandse Hervormde gemeente en de Lekkerkerkers die aan de oude waarheid wilden vasthouden, begeerden hun kinderen op de scheepswerf te laten dopen. In zulke gevallen werd doopaangifte bij Geense thuis gedaan, op zaterdagavond. Dan was ds. Boone daarbij aanwezig. Zo ook die avond, toen weer enkele doopouders de Lek waren overgestoken. Ds. Boone vroeg aan hen waarom zij hun kinderen niet in de hervormde gemeente wilden laten dopen. Hij keek de mensen aan, maar niemand had de vrijmoedigheid om een antwoord te geven. 't Bleef stil in het kleine kamertje. Toen gaf Geense, die de ligging van deze mensen kende, het antwoord. `Het loopt er niet over door welke handen het kind gedoopt wordt, maar ze zijn hier gekomen omdat ze het met de leer in hun woonplaats niet eens zijn.'

Als op zondag de preek was gelezen, deed Geense soms de 'rondvraag'. Er was een echtpaar, van wie hij wist dat de vrouw een levendgemaakte ziel was. Hij keek de man aan en vroeg of hij ook het leven der genade kende. Die man zei toen: `Ik ben een waarheidlievend mens.'

Geense bezat een aantal oude schrijvers. In een ongedateerde brief citeert hij eerst jodocus van Lodensteijn en enkele regels verder Samuël Rutherford. "O, ik las deze week wat Lodensteijn zeide: 'ik wil al mijn hemeltjes wel ruilen voor een kusje van Zijn mond'. En van Rutherford citeerde hij: "God wil van dat oude gebouwtje niet één plankje of balkje of steentje gebruiken om een nieuw gebouwtje op te richten." Die dat vat, die vat het.

Ook citeerde hij in een brief aan Cornelis Stam oefenaar Hendrik van Lis: 'lk heb vanavond een preekje in die Godzalige Van Lis gelezen over die woorden: "0, mijn God, ik zoek U in den dageraad." Kees! Zouden we dan niet onder de grond moeten kruipen? Ik meen van ja!' Meer niet, en Geense vroeg niet verder.

Toen keek hij een andere vrouw aan en stelde in zijn onvervalste Zeeuwse dialect, dat hij altijd is blijven spreken, de vraag: `Joe bin toch gerechtvaerdigd, é?'

Ze gaf geen antwoord, ze miste op dat moment de vrijmoedigheid daartoe. Geense drong niet verder aan en vroeg ook niets meer. Dan voelde hij dat zwijgen goud was. Soms gaf hij

mensen een advies: `Werkje maar dood, vijf schoften 's daags!' Het gebeurde ook regelmatig dat Geense na het zondagse preeklezen, als er niet veel te praten viel, uit zijn leven ging vertellen. Dat maakte zodanige indruk dat daaraan zelfs nu nog, na zeventig jaar, herinneringen zijn overgebleven.
Ouderling H. Bas (1900-1994) van de Gereformeerde Gemeente in Nederland te Alblasserdam had de gewoonte om kernachtige uitspraken van het oude volk in een schrift te noteren. Van wat Geense zei, vermeldde hij: `Bekeerd en onbekeerd rijden allen mee in de wagen van Gods voorzienigheid.'
Geense ging, zoals eerder vermeld, dus niet naar de kerk, maar las op zondag oude schrijvers voor een gezelschap en toen hij dat niet meer kon, deden anderen dat voor hem. Op de tafel stond een busje, waarin de bezoekers van dit gezelschap hun gaven konden doen, en de opbrengst was bestemd voor de armen en behoeftigen. En Geense wist waar die gaven nodig waren. Van twee weduwen is bekend dat zij jarenlang ondersteuning ontvingen, zonder dat zij wisten van wie deze kwam. Dat gebeurde steeds opnieuw, tot het moment waarop Geense overleed. Daaruit begrepen ze dat het geld door hem was toegezonden.
In de Hervormde Kerk voelde Geense zich niet thuis, evenmin in de
si c

Gereformeerde Kerk, hoewel ds. P. van Schaik
(1841-1916) een recht-
zinnig predikant was, die Nieuw-Lekkerland diende van 1890 tot zijn emeritaat in 1911. Geense stemde in geestelijk opzicht met hem overeen, maar was het oneens met de Kuyperiaanse opvattingen. Toch behield de Hervormde Kerk een plaats in zijn hart; jaarlijks stelde hij een bepaald bedrag aan de kerk beschikbaar. Deze kerk had voor hem recht van bestaan. De hervormde dominee Gerard Alers, die de gemeente diende van 1921 tot 1930
De rechtzinnige hervormde ds. G. Alers miste heel was een rechtzinnige
wat kerkgangers als ds. Boone op de werf preekte. prediker, maar toch
gingen de meesten van Gods volk daar niet naar toe. Onder zijn opvolger ds. Johannis van Dorssen (1933-1947) was de rechtzinnigheid nauwelijks meer te vinden. Deze predikant was zeer vijandig. Hij kon via het balkon van de slaapkamer van zijn pastorie in de kerk kijken. In de oorlogsjaren werden door de weeks sprekers uitgenodigd, zoals de predikanten P Zandt, H.A. Leenmans en de godsdienstonderwijzers W. van Leeuwen uit Schoonrewoerd en H.J. Schoonderbeek uit Ede. Ds. Van Dorssen zag dat met lede ogen aan en zei op een zondag nadat er weer zo'n dienst was gehouden: `Er zaten van de week wel zo'n 300 man in de kerk, maar dat waren allemaal van die hokeldebokelmannetjes met een bekering van drie eeuwen geleden.'

+ie,+[figiffi,

Een wonderlijke
ontmoeting

Het gebeurde rond 1911 eens dat ds. Boone weer bij de Stammen zou voorgaan. Willem Huibrecht Blaak, ouderling in de Oud Gereformeerde Gemeente van Nieuw Beijerland, behoorde tot de nauwe vriendenkring van ds. Boone. Deze had al verscheidene malen sterk er bij hem op aangedrongen dat hij hem eens zou vergezellen. Maar Blaak miste de vrijmoedigheid. Stellig zou hij dan ook Jan Geense ontmoeten, want die stelde zijn woning beschikbaar als logeeradres. Jan Geense! Van die man ging zo'n roep uit onder Gods volk, dat Blaak het niet aandurfde om naar dit eenvoudige, oud geoefende kind des Heeren te gaan. Een man met zo'n nabij leven. En dat terwijl Blaak zichzelf zag als `veel te gering en te ongelijkvormig om onder het oog van zo'n man te durven komen'.

Toch gaf Blaak zijn tegenstand op. Dat gebeurde toen ds. Boone weer naar Nieuw-Lekkerland zou gaan om te preken. Hij vroeg opnieuw of Blaak met hem mee wilde gaan. Deze keer kon Blaak dit verzoek niet langer naast zich neerleggen. Hij gaf zich gewonnen. Van samen reizen kon geen sprake zijn; Boone en Blaak zouden elkaar pas in Nieuw-Lekkerland ontmoeten. Blaak vertrok van huis en stapte aan de Oosterkade in Rotterdam aan boord van de boot die hem naar Nieuw-Lekkerland zou varen. Hij reisde niet alleen - een grote groep binnenpraters vergezelde hem. `Man, wat ben je toch begonnen? Kun je niet beter rechtsomkeer maken en de volgende boot terug nemen?' Hij voelde zich steeds meer bezwaard worden, zodat hij er later van zei dat de boot aan hem alleen al vracht genoeg had.

Toch bleef hij aan boord. De kerktoren van Nieuw-Lekkerland kwam al in zicht. Even later stond Blaak aan de wal en ging naar het huis van Geense. In de veronderstelling daar ook ds. Boone aan te treffen, ging hij naar binnen. Géén dominee. Het kamertje was goed gevuld:

Geense - op z'n klompen - en zijn vrouw waren er en hun getrouwde dochters met hun echtgenoten. Deze eerste ontmoeting viel Blaak bepaald niet mee.
Geense zat nors voor zich uit te kijken. Van een hartelijke ontvangst was allerminst sprake. `Wie bent u en waar komt u vandaan?' klonk het zo onvriendelijk mogelijk. Blaak stelde zich voor en zei dat hij uit Nieuw Beijerland kwam. `U kunt daar gaan zitten', klonk het en hij kreeg een stoel

aangeboden. Het was rond vijf uur in de middag. Van een gesprek was geen sprake. Geense deed of Blaak lucht was en presteerde het om tot half zeven geen woord tot zijn bezoeker te richten. Inmiddels was het avondeten klaar, dat uit een eenvoudige broodmaaltijd bestond. Geense ging voor in gebed. Toen de laatste boterham op was, zat daar een zeer bevreesde Blaak, die er niet aan moest denken dat Geense hem zou vragen om te danken voor het voedsel. Maar dat gebeurde niet; Geense ging zelf voor in dankgebed. `Wat was ik blij, want die man had de zaken, ik slechts woorden; hij kwam aan het gewicht naar mijn schatting, doch het mijne werd te licht bevonden', overdacht Blaak in stilte. Hij was diep onder de indruk van de wijze waarop hij Geense had horen bidden en danken. Als een kind tot zijn vader, zo had Geense gesproken.
Zo langzamerhand brak de tijd aan waarop de volgende boot zou arriveren. Daar zou ds. Boone mee aankomen. Geense stond op van zijn stoel, zei tegen z'n vrouw dat hij Louw zou gaan ophalen en trok de deur achter zich dicht, Blaak bij de andere huisgenoten achterlatend. Na enige tijd ging de deur weer open. Daar stonden Geense en de dominee. `Ken je die man?' was het eerste dat Geense vroeg, terwijl hij op Blaak wees. Daarop volgde een bevestigend antwoord. Maar het ijs brak niet, er kwam geen gesprek op gang. Blaak werd alsmaar benauwder. Hij beraamde het plan om maandagochtend meteen weer naar de boot te gaan en geen voet meer op NieuwLekkerlandse bodem te zetten.
Voor de zondag was er voor onderkomen gezorgd, Blaak zou bij de gebroeders Stam logeren. Daar aangekomen, ging hij van narigheid meteen naar

...t 14.1 4 Ni 4111*1 aha =GIF 4

Willem Blaak - hier met echtgenote - had een gezegend verblijf bij Geense.

bed. De eerste boot die maandagochtend zou vertrekken, was voor hem, dacht hij. Die nacht sliep Blaak maar weinig. Zondagochtend, aan het ontbijt, had hij maar één wens: dat het die hele zondag kerk zou zijn, een dienst die om half tien zou beginnen en tot 's avonds tien uur, als het bedtijd was, zou duren. Dat hij alleen maar naar het Woord des Heeren zou hoeven te luisteren en verder niets meer. Natuurlijk zou dat niet gebeuren, dat begreep Blaak zelf ook wel. Maar hij was er zo beroerd aan toen dat hij er als een
berg tegenop zag om de Ds. Boone — naast hem zijn vrouw — was een groot
tijd tussen de diensten zielenvriend van Geense.
met die stugge Geense
opgescheept te moeten zitten. Daar moest hij niet aan denken. 't Was voor hem een ruisende kuil en een put vol modderig slijk, waarin hij zou verzinken.

Na de ochtendmaaltijd konden de dominee en Geense ieder ogenblik binnenkomen om met elkaar naar de loods te gaan voor de kerkdienst. Blaak bedacht dat hij zou moeten eindigen terwijl ds. Boone en Geense al in de kamer waren. Zodra zij maar even klaar met eten waren, wees hij erop dat het tijd was om te danken. Zoals hij verwacht had, werd dat aan hem gevraagd. Hij weigerde dat niet, maar haastte zich om te voorkomen dat Boone en Geense er getuigen van zouden zijn. Meteen na het `amen' stapte de dominee binnen, gevolgd door Geense. `Heb je goed geslapen?' werd aan Blaak gevraagd. Die durfde er niet voor uit te komen dat hij nauwelijks een oog had dichtgedaan en antwoordde dat hij best geslapen had. Wat kon hij de dichter nazeggen: `Verlos mij Heere, van 's mensen overlast.' Mensenvrees had de overhand op hem.

Na de morgendienst ging een gezelschap van wel 70 mensen naar een

schip dat in de haven lag. Het verste hoekje was voor Blaak. Er werd gesproken over God en Goddelijke zaken, maar Blaak bleef in z'n hoekje zitten. Tot Geense ineens vroeg: `Waar zit je, Blaak?' Maar Blaak bleef zitten waar hij zat, toen Geense hem vroeg om wat meer naar voren te komen. Hij kon vanwege het groot aantal mensen zich ook nauwelijks verplaatsen. Zo ging de dag voorbij en Blaak verlangde op dat moment maar één ding: een goede nachtrust en maandagochtend zo vroeg mogelijk weg.

Maar het liep anders dan Blaak had gedacht. Die nacht kwam van slapen niet veel terecht. Er was een legioen bestrijders dat hem wijsmaakte dat het nu voor al die mensen wel openbaar gekomen was dat hij niets van God bezat.

Zo brak de maandagochtend aan. Toch bracht Blaak zijn voornemen niet ten uitvoer. Hij had namelijk beloofd om voordat hij naar de boot zou gaan, eerst Geense te zullen groeten. Van die belofte had hij intussen spijt als haren op zijn hoofd. Honderdmaal liever zou hij het niet gedaan hebben, zo schreef hij later. Maar om het niet te doen was óók moed nodig. Blaak trok de stoute schoenen aan en liep naar Geenses huisje. Toen hij stil naar binnen ging - in die tijd waren de deuren gewoonlijk niet op slot - zag hij dat ds. Boone en Geense elk voor een stoel op hun knieën lagen en in gebed waren. Geense droeg hun noden op aan de troon der genade. Stil bleef Blaak luisteren; de kinderlijke vrijmoedigheid, nederigheid en diepe ootmoed troffen hem. `Wat had die man een rechte kennis van zijn geestelijke armoede. Ik ging mij bij hem afmeten en zette mijzelf zo ver achteruit, dat ik nog nooit één woordje tot eer van God gesproken had', zo zou Blaak het later zelf verwoorden.

Blaak bleef stil staan luisteren, tot het `Amen' werd uitgesproken. Ds. Boone stond op van de

grond, Geense eveneens. Hij zag Blaak staan en zei dat hij de boot die binnenkort zou vertrekken, moest laten gaan en dat hij pas met de volgende mocht vertrekken. De mannen gingen zitten en Geense stelde wat vragen aan Blaak. Die kreeg op dat ogenblik een heilige vrijmoedigheid. Hij voelde dat de Heere met Zijn Geest zijn hart vervulde. De banden braken en Blaaks ziel werd vervuld met blijdschap. Het kamertje werd vervuld met de lieflijke reuk van de heilige zalfolie en Blaak ontving de woorden van de zaken en de zaken van de woorden. Hij begon waar God begonnen was en eindigde daar waar God hem tot dat ogenblik toe had willen onderwijzen. Geense hoorde vertellen Wie God voor Blaak geworden was en wie Blaak voor God geworden was. Tranen biggelden over zijn wangen toen hij dat vrijmachtige en soevereine werk des Heeren hoorde uitstallen en de zielen smolten ineen vanwege het zuivere genadewerk Gods. Hij vroeg Blaak met klem om ook de volgende boot te laten vertrekken. Hij wilde zo lang mogelijk nog Blaak bij zich houden en ging met hem nog

•

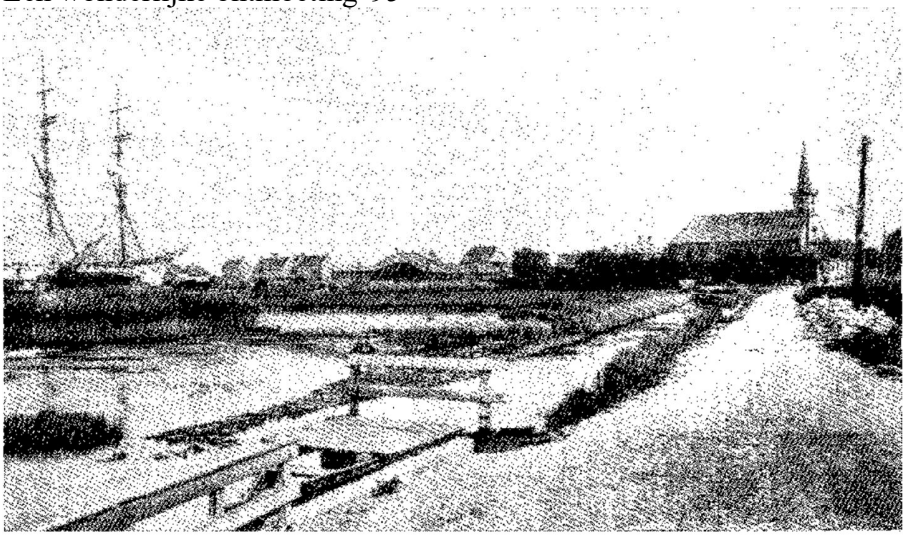

Vanaf deze dijk voer Blaak weer naar huis.

elders op bezoek. Over het verdere van deze dag was Blaak niet bij machte iets aan het papier toe te vertrouwen. Hij was boven het stof verheven. Ten slotte was het toch tijd geworden om naar de boot te gaan. Geense bracht hem naar de waterkant en daar namen zij afscheid van elkaar. Maar niet nadat Blaak Geense plechtig had moeten beloven om hem veel op te komen zoeken. Hij voegde daaraan toe dat Blaak in zijn hart gevallen was. God had een band gelegd die de eeuwigheid verduurt. Wat was dat bezoek aan Geense, dat zo stug en bijna grimmig was begonnen, Blaak toch bijzonder meegevallen. Ze namen hartelijk afscheid van elkaar en scheidden als broeders en als zonen van hetzelfde huis, die elkander nader verstonden dan de band van aardse min. Blaak reisde zijn terugweg met blijdschap! Dit was het begin van een broederlijke verbondenheid bij God vandaan, die meer dan twintig jaar geduurd heeft. Menigmaal gaf de Heere een helder getuigenis dat zij elkaars zorgen en noden in dit moeitevolle leven droegen en alzo de wet van Christus vervulden. De aardse band duurde tot het sterven van Geense. Toen was Blaak een van degenen die een paar uur voor zijn dood hem nog mocht ontmoeten en bij het afscheid nemen moest Blaak beloven Geense mede te begraven.

Geense was een thuislezer, maar niet onkerkelijk. Hij dreef dat standpunt niet door, zoals een aantal van zijn vrienden met wie hij overigens eens- geestes was. Hij woonde, zoals vermeld, regelmatig kerkdiensten bij als hij vroeger met zijn schip in de buurt van de zuivere prediking gelegen was. Waar de bevindelijke waarheid gehoord kon worden, kon men hem vinden. Vaak was dit een vraag voor zijn vrienden, die op het standpunt stonden dat er geen bediening des Geestes meer te vinden was in de gevestigde kerken. Dat standpunt nam hij niet van hen over. Toch bleven de vriendschapsbanden. Hij had zijn zielenvrienden onder drie categorieën: het volk dat een geregeld kerkelijk leven kende en ingeschreven was in de ledenadministratie, vrienden die zo nu en dan eens naar de kerk gingen, meest door de weeks, en de derde categorie bestond uit mensen die altijd thuis over de oudvaders gebogen zaten en in geen enkele kerk kwamen. Toen Geense trouwde, werd naar zijn begeerte het huwelijk kerkelijk bevestigd in de ledeboeriaanse gemeente te Krabbendijke. Daar werd zijn hart nog het meeste verklaard. Geense was en bleef Ledeboeriaan, met zijn ledeboeriaanse opvattingen. Zo was hij bijvoorbeeld een tegenstander van het laten maken van zijn portret, hoewel dat standpunt niet door alle Ledeboerianen werd ingenomen; van ds. Van Dijke en ds. Boone zijn portretten in omloop. In het naslagwerk De Vereniging van 1907 staan 22 ledeboeriaanse gemeenten vermeld die zich met de Kruisgemeenten verenigden tot de Gereformeerde Gemeenten, waar portretten van 21 van de 39 afgevaardigden zijn opgenomen. Daaruit blijkt dat het bezwaar tegen foto's niet door een ieder werd gedeeld. Soms werd een foto in het geheim gemaakt, zoals van de ledeboeriaanse ouderling Jacob Corré uit Aagtekerke. Vaak ook behoorden de Ledeboerianen tot de kleine luijden en daar kwam nooit een fotograaf aan te pas. Van Ledeboerianen uit de drie Boone-gemeenten in het zojuist genoemde boek werden vijf foto's afgedrukt. Dat Geense daartoe geen vrijmoedigheid had kwam niet uit wetticisme voort, maar uit de tere vreze Gods die hem bevreesd deed zijn voor alles waarin mogelijk verkeerdheid kon zitten.
Geense had, zoals bekend, bijzondere banden aan enkele van Gods knechten, zoals aan de predikanten Van Dijke, Bakker en Boone. Als ds. Van Dijke in Krabbendijke voorging en Geense onder zijn gehoor zat, dan wenste hij

Het rechterdeel van het eerste pand, een deur en een raam, vormde de winkel. Geense woonde beneden en hield daar ook gezelschappen.

wel dat het zondag zou blijven. Dan werd zijn hongerige ziel verzadigd of... nog hongeriger gemaakt. Dan had hij op zulke ogenblikken wel genoeg áán God, maar nooit genoeg ván God en begeerde hij in het gebed of de Heere `die lieve knecht' weer eens naar Krabbendijke wilde sturen. Wat was hij verheugd als hij vanaf de preekstoel hoorde dat ds. Van Dijke naar Krabbendijke moest komen omdat er daar waren die bedelden aan Gods genadetroon, `Ik heb dat in mijn binnenkamer gevoeld', zei hij dan.

Geense verhaalde in zijn levensgeschiedenis dat hij eens een dienst bezocht in Alphen aan den Rijn en in Terneuzen en dat hij ook onder het gehoor van ds. H.H. Middel in Wolfaartsdijk was, ruim een half jaar voor deze op 28 december 1882 aldaar het tijdelijke met het eeuwige zou verwis-

selen.

Ook in zijn persoonlijke contacten was Geense niet kerkistisch. In december 1890 was hij eens in Arnemuiden met zijn schip. De anderhalf uur lopen om ds. A. Janse in Middelburg te ontmoeten, had hij er graag voor over. Ook had hij wel contact met ds. G.H. Kersten. Wederkerig was er grote achting voor elkaars geestelijke leven en er bestond een band van broederlijke liefde. Eens hoorde ds. Kersten hem uit zijn leven vertellen. Later zei ds. Kersten over hem: `Geense is een christen die evenals een boom geheel

met vruchten is beladen.' Het sterkste komt de hartelijke verbondenheid uit in een bijzonder voorval. Ds. Kersten moest eens ergens preken, maar

400*i%ti

werd onder de dienst bij-

.

zonder aangevallen door de vorst der duisternis.

{ J Hij gevoelde zichzelf ook

rf geheel in het donker

7/4' staan. Diezelfde avond
dJ
r ~_ kreeg Geense, die in zijn
„~r1 N,r~Yff `' huisje zat, te gevoelen
r1' j dat een van zijn broe-
f'1
een prediker van
'• het woord van vrije gena-
de, zich in benauwdheid
1)1r
bevond, besloten was en niet kon uitkomen. `O
'<. } God, één van Uw knech-
ten is in nood, wilt U hem uithelpen?' Op datzelfde
Ds. Kersten noemde Geense: Een christen die ogenblik moest de satan
evenals een boom met vruchten is beladen. zijn prooi loslaten en
© J. Mastenbroek werd ds. Kersten uit de
bezwaardheid gered. De gemeenschap der heiligen overstijgt immers de kerkmuren!
Tegen zijn gewoonte in - ds. Kersten was geen warme pleitbezorger van bekerings- en levensgeschiedenissen, die hij nauwelijks recenseerde in De Saambinder of van een inleidend woord voorzag - schreef ds. Kersten in de na Geenses dood verschenen levensschets een woord vooraf. Pleun Kleijn voorzag het van een naschrift. Geense hanteerde in zijn boekje echter geen consequente chronologische volgorde.
Naar dit boekje was veel vraag. Een herdruk, kort na verschijning, werd echter uit de familiekring van Geenses eerste vrouw tegengehouden. Geense had namelijk de handelwijze van zijn vrouws vader met het aan hem beloofde kabinet nogal uitvoerig beschreven en daar sprak volgens de familie Van Noorden geen liefde uit. In 1975 verzorgde De West-Friese Boekhandel te Ede een ongewijzigde heruitgave en in 1995 voorzag uitgeverij Den Hertog te Houten in de voortdurende vraag naar dit boekje door

een aangevulde en in hoofdstukken verdeelde uitgave op de markt te brengen.
De kerkelijke verdeeldheid, die door zijn zielenvriend Pleun Kleijn wel de `Korinthebreuk' werd genoemd, gaf hem smart, maar maakte hem ook voorzichtig in zijn oordeel. Toen op 3 april 1930 de predikanten D.C. en J. Overduin het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten verlieten en een eigen kerkverbandje stichtten, gaf dat volop gespreksstof. In die tijd kreeg Geense een man op bezoek die met hem over deze kwestie sprak. Die man stak het niet onder stoelen of banken dat hij de houding van de gebroeders Overduin veroordeelde en stelde zich geheel achter de opvattingen van ds. Kersten. Geense hoorde deze man aan en hij was het in zeker opzicht ook wel met hem eens. Toen dezelfde dag buurman T. Oosterwijk (een kleinzoon van `de oude Jacob' Oosterwijk, van wie een bundel brieven in druk is verschenen) Geense bezocht, hoorde deze man het een en ander van wat Geense die middag had vernomen. Toen Oosterwijk was vertrokken en Geense naar bed wilde gaan, voelde hij dat zijn gebed verhinderd werd. Hij kreeg te zien dat dominee Daan Overduin een gezalfde knecht des Heeren was en het had hem geen pas gegeven iets ten nadele van deze man door te vertellen. De vreze des Heeren lag bij hem zo teer en woog hem zo zwaar, dat hij zijn schuld in dit opzicht tegenover de Heere beleed. Hij voelde wel, dat hij er niet mee klaar was door zijn onbedachtzaamheid alleen tegenover de Heere te belijden; zijn mond had iets onbedachtzaams laten ontglippen en dat had hij niet mogen doen. De volgende ochtend ging Geense heel vroeg uit de veren om Oosterwijk, nog voor deze naar zijn werk zou gaan, te

zeggen dat hij de woorden van de avond daarvoor moest terugnemen. Deze gestalte maakte hij meermalen mee. In een brief aan Cornelis Stam gedateerd 10 februari 1891 schreef hij: `Och Kees, mijn hart is zo hard, al een hele tijd, och, ik mis die hartelijke lieve toegang tot de lieve Troon der Genade. Eén zonde verstopt al de luchtpijpen des geloofs en dan kan het reine water niet afdalen in de ziel voordat die pijpen schoongemaakt of doorgestoken worden door hartelijke belijdenis en hartelijk berouw. Och, dat de Heere mij nog eens op dat plekje mocht brengen, waar Hij Zich laat vinden en dat die geestelijke pijn dan maar in mijn hart mocht gegeven worden.'
Het gebeurde eens dat Geense bezoek had toen er een vrouw binnenkwam. Zij bezocht Geense regelmatig en ze kenden elkaars zielsgestalten. De bezoeker vertelde dat in Zeist ene dominee Van Oordt was gekomen en dat er al spoedig mensen op de fiets naar de kerk kwamen. Die vrouw liet zich ontvallen: Dat zou bij dominee Roelofsen niet gebeurd zijn!' Ze kende

Nogmaals de winkel van Geense.

dominee Roelofsen namelijk nog van vroeger en had veel met hem op. Geense keek haar bestraffend aan en zei: `Doe eerst de balk uit je eigen oog en daarna de splinter uit het oog van een ander!' Die vrouw ging weer naar huis en dacht: nu zeg ik bijna nooit wat en nu ik wat zeg, krijg ik zoiets te horen. Ze nam zich voor om maar eens een poosje niet naar Geense toe te gaan, er lag duidelijk iets tussen hen in. Toen kwam ze voor God in de schuld terecht. Ze ging naar Geense om het goed te maken. Nu had Geense altijd een geldbusje op tafel staan, waaruit hij behoeftige mensen regelmatig wat toestopte. Daar deed die vrouw eerst wat in, omdat ze voelde dat ze voor haar schuld moest offeren. Geense zag dat schuldoffertje en voelde aan uit welke gestalte ze dat deed. Die vrouw heeft niets hoeven te zeggen en ook niets goed te maken, omdat ze voor Geense niet in de schuld hoefde te komen. Geense zei alleen maar tegen haar: `Zo, bin jie d'r 6k weer?' Meer niet. Toen viel het weer vlak tussen hen.

Mens en
preeklezer Geense

De plaatselijke bevolking had veel eerbied en achting voor Geense. Als hij met warm zomerweer op de dijk voor zijn huisje zat - en dat gebeurde sporadisch - staken de kinderen voor ze zijn woning naderden de straat over en nadat zij het huisje waren gepasseerd, liepen ze weer verder aan de kant van Geenses woning. Zoveel ontzag hadden zelfs de jonge kinderen voor hem.

Ook op andere manier bleek het ontzag dat er van deze man uitging. In het dorp was er toen Geense er woonde, nog nooit enige uitvoering van welke publieke vermakelijkheid dan ook geweest. Vaak werden pogingen ondernomen, die altijd strandden. Steeds kwam er wat tussen. De oorzaak? Omdat Geense dan op zijn knieën was terechtgekomen om de Heere te smeken of hij het dorp wilde bewaren voor ijdelheid. Niet óm zijn gebed, maar óp zijn noodgeschrei deed de Heere grote wonderen. Omdat Zijn eer eraan verbonden was.

Van tijd tot tijd kwam er een draaiorgel uit Dordrecht door het dorp. Dat speelde geestelijke- en vaderlandse liederen. Voor Geenses huisje op de dijk was een kleine dijkverbreding. Merkwaardigerwijs keerde het orgel daar dan, zodat men niet de woning van Geense passeerde. Het gebeurde eens dat kinderen aan de orgeldraaier vroegen waarom hij juist daar altijd omkeerde. Zij zagen immers graag het orgel door het dorp gaan. Dan was het antwoord van de orgelman dat hij ook niet wist wat hem bewoog om juist voor hij de woning van Geense zou bereiken, om te keren. Hetzelfde vond plaats als er een reizende groep met een poppenkast op het dorp verscheen. Ook dan ging men zijn huisje niet voorbij. En Geense liet zich niet zien, zwaaide niet met z'n armen, stond niet te roepen, sprak die mensen niet aan, kortom - Geense deed alleen zijn binnenkamerwerk. En de Heere verhoorde op wonderlijke wijze.

De Nieuw-Lekkerlanders hadden veel respect voor Geense. Eens dreigde een burgemeestersvacature. In die tijd deed de bevolking een voordracht en daarop stond maar één naam, die van godsdienstonderwijzer Jan Vroegindeweij. Hij had namens de Antirevolutionaire partij zitting in de

gemeenteraad van Middelharnis. Er moest een aantal handtekeningen worden verzameld en enkele inwoners gingen met een lijst rond, waarop men kon aangeven of men de voordracht wel of niet steunde.

Er stond al een groot aantal handtekeningen op deze lijst, toen ook Geense werd benaderd. Die hoorde de mannen hun verhaal doen, bekeek de lijst eens en schudde zijn hoofd. `Nee, daar doe ik niet aan mee, om die arme man z'n ziel te laten verwoesten', zei hij. Op zo'n reactie had niemand gerekend. Wat gebeurde?

De handtekeningenlijst werd verscheurd. Het ging niet door, want de Lekkerlanders wisten het: als Geense ergens op tegen was, had het geen zin om ermee door te gaan.

Het Oranjehuis stond in eer en aanzien bij de meeste mensen. Maar als het om oranjefeesten ging, kon Gods volk daar niet aan meedoen. Geense stak geen vlag uit, en toonde zich afkerig van alle vermaak. Hij nam bij zulke gelegenheden een zak met lekkernijen mee en deelde die dan uit als hij zijn kennissen langs ging. Een moeder die bij haar dochtertje een oranje strik in het haar deed, werd door hem gewaarschuwd om niet aan ijdele dingen mee te doen, gelet op wat ze bij de doop beloofd had.

Schipper Esdra Kalle (3 augustus 1881-15 mei 1948), die met Geenses dochter Cornelia (13 maart 1880-31 oktober 1965) getrouwd was, had tien kinderen. Hij bezat twee schepen en vervoerde vooral grint voor de firma Van Nieuwpoort. Nu konden de eigenaar van dit bedrijf

en zijn vrouw geen

•

De winkel van Geense in later dagen. Het pand kreeg in 1939 een bestemming als kapperswinkel, wat het bleef tot de sloop in 1993.

Schipper Esdra Kalle was getrouwd met Geenses dochter Cornelia.
kinderen krijgen. Op een dag zei Van Nieuwpoort tegen Kalle: `Es, jij hebt zoveel kinderen, wij niet één. Zou jij je dochter Jannetje niet aan ons willen afstaan? Dan hebben we wat aanspraak in huis.' Toen Geense daarvan hoorde, zei hij: `Nee, als jullie Jannetje van boord zouden willen doen, dan komt ze maar naar ons.'

Zo gebeurde het, dat Dannetje, die officieel Adriana heette en op 8 april 1907 in Nieuw-Lekkerland geboren was, bij haar opa en halftante Adriana in huis kwam en daar ook een deel van haar opvoeding kreeg. Ze bezocht in Nieuw-Lekkerland de school. Toen ze op 25 september 1930 met Pieter Pieters Haringsma trouwde, gebeurde dat uit het huisje van Geense vandaan. Zij was altijd zo vol van wat ze van haar opa wist, dat ze vanaf haar jonge jaren niet

anders wist dan dat zij precies eender als opa Geense bekeerd moest worden. Ze had ook veel achting voor hem. Toen dominee Boone aan boord van het ouderlijk schip het huwelijk zou bevestigen, zag Geense dat zij een wit kraagje op haar zwarte trouwjurk had. Dat was niet naar de zin van Geense. Zijn kleindochter aarzelde geen ogenblik en haalde het kraagje eraf, zoveel respect had ze voor haar grootvader. Overigens was Geense niet al te wettisch voor z'n kleindochter, want ze mocht gerust schaatsen.
Geense had door het hele land zijn vrienden. Onder hen nam Bartel Meeuwse uit Krabbendijke een grote plaats in. Het gebeurde eens dat er
Tin

Een van de kleindochters van Geense was eens bij haar grootvader. 'Moet dat nu weer, opa?' vroeg ze aan Geense toen hij die dag voor de derde keer op zijn knieën ging. 'Ja kind, wij gaan hier drie keer op een dag op onze knieën', zei hij. Die gewoonte had hij al heel lang en hij week daar niet van af.
gezelschap werd gehouden waarbij ook Geense aanwezig was. Daar kreeg hij vrijmoedigheid om te vertellen dat hij met een Drie-enig God verzoend was geworden. Meeuwse zat stil en aandachtig te luisteren en werd met een heilige jaloersheid vervuld toen hij over deze zaken hoorde spreken. Hij werd er heilig werkzaam mee aan de troon van Gods genade. Het was ongeveer een half jaar later, toen de Heere deze weldaad ook aan zijn ziel toepaste, terwijl Meeuwse op het land aan het ploegen was.
Ook ouderling Jacob van der Velde (1837-1912) van de Gereformeerde Gemeente te Tholen behoorde tot Geenses vriendenkring, evenals schipper Willem de Korte uit Oude Tonge (1856-1927). De Korte was in maatschappelijk opzicht aan Geense gelijk; beiden waren een arme schipper op een klein en oud zeilscheepje, beiden kenden bijzondere uitreddingen. Ook in geestelijke zin leken ze op elkaar. Ze waren beiden op jonge leeftijd door God tot God bekeerd en waren geoefend in de genade. In een brief aan Stam schreef Geense: Allerliefste Heere Jezus, wees mij arme, zondige mens genadig. De wereld zegt dat Jezus een Vriend van tollenaren en zondaren was. Mocht ik het ook eens zien en ondervinden, dat wens ik u en mijzelve, en ons allen tesamen toe. Heere, vergeef toch alles. Ik heb hier Willem de Korte ook bij me en Willem van Utrecht voor gezelschap.' Zo zochten deze mannen elkaar op, als ze met hun scheepjes bij elkaar in de buurt lagen.
Op een andere keer gebeurde het, dat God hem eerlijk maakte. Hij zag op de dijk een boer naar hem toekomen die een potje hutspot bij hem bracht. Geen 'peen en uien', zoals wij dat kennen, maar een pot met van alles van de slacht, zoals karbonade, spek voor in de zuurkool, worst en wat mergpij - pen en bot voor in de soep. Geense nam dat dankbaar aan en de boer vertrok weer. Even later kwam er wéér een boer en ook die man had hutspot bij zich. 't Was in de slachtmaand, en dan deed men er royaal worst en spek bij. Geense had geen bezwaar tegen twee maaltjes en zei tegen Adriana dat ze dat eerste potje maar snel weg moest zetten, zodat die tweede boer niet zou zien dat hij zojuist al een maaltje hutspot had gekregen. Maar deze boer ging niet meteen weg, hij bleef zitten en ging met Geense in een

geestelijk gesprek. Toen kreeg Geense `een klap voor z'n hart' en zei tegen Adriana: `Lang dat potje maar weer' en hij bekende daarmee zijn onoprechtheid.

't Was niet de eerste keer dat hij last kreeg van zijn karakter en dat hij zich schaamde niet eerlijk te zijn uitgekomen voor de 'h'rt" ere Gods. Het kwam eens voor dat Geense een rekening van de Lekkerlandse dorpsdokter had ontvangen. Die moest vereffend worden. Geen- se ging de nota persoon-
lijk betalen en belde aan
bij het deftige dokters-
huis. Toen hij op de
stoep stond, vroeg de
arts of hij een kopje kof-
fie wilde drinken met hem en zijn vrouw. Geense stond in zo'n hoog aanzien bij de Lekkerlanders dat de huisarts ook zijn vrouw eens met die man wilde laten kennismaken. Even later zat Geense, die allerminst op zo'n uitnodiging had gerekend maar die deze ook niet wilde afslaan, in de deftige kamer. Wat onwennig, wellicht. Hij werd goed ontvangen, er was koffie met een koek en de gesprekken begonnen vlot. Nu was Geense als zoveel lede-
boerianen gewend om voor een kop koffie of thee een `plichtje te doen', zoals men dat toen uitdrukte: een zegen te vragen. Maar hoe zouden dokter Slot en z'n vrouw dat wel vinden? Natuurlijk waren die dat helemaal niet gewend; misschien werd bidden en danken bij de maaltijd ook wel achterwege gelaten. Toch kon hij niet anders meer, nadat het gesprek verflauwde, om met deze tere gewoonte open en eerlijk voor de dag te komen. Geense zei opeens tegen het doktersechtpaar: `0 dokter, wat zijn we toch huichelaars!' Daar begreep de dokter niets van; hij dacht dat Geense ook hem bedoelde omdat hij in z'n Bevelandse dialect in de meervoudsvorm sprak. `Ik ben toch geen huichelaar?' vroeg de dokter verwonderd, zonder boos te

Kee Mudde was een zielsvriendin van Geense; haar man staat naast haar.

egrpuifirql

Geenses dochter Janna Jacoba was getrouwd met Pieter Kalle. De kinderen zijn: jan, Abraham, Cornelis en Cornelia (vinr).

worden. Toen legde Geense het aan hem en zijn vrouw uit. dat het zijn gewoonte was om thuis bij een kopje drinken een gebedje te doen en dat hij uit mensenvrees het nagelaten had. Alsnog vroeg hij toen om een zegen en daarbij ging hij hardop voor in gebed. Ongetwijfeld heeft hij in zijn bidden ook het artsenechtpaar aan de troon der genade opgedragen.

Op een van de gezelschappen bij Geense was een bezoeker die zei: 'Ik roep wat keren: "`Heere Jezus, ontferm U mijner, ontferm U mijner.— Geense

reageerde direct met de opmerking: `Maar dan moet Hij wél voorbijgaan!' Op een andere dag was er in Geenses gezin wat voorgevallen. Onverwacht kwamen er enkelen van Gods kinderen op bezoek. Toen zei hij: `Nee, dat kan zo niet, we moeten eerst schuld belijden' en dan ging hij met zijn bezoekers op de knieën. Pas daarna kon het gesprek beginnen.

Ook is het gebeurd dat hij op een dag thuis zat en een schaduw voorbij zijn raam zag gaan. De persoon die voorbijging herkende hij niet, maar hij werd in de dadelijkheid bepaald bij de woorden van de Heere Jezus over Nathanaël: `Zie, waarlijk een Israëliet, in welken geen bedrog is.' De man die zijn woning passeerde, was de bekende ouderling J. Vermeulen Hz. (1882-1970) die de Gereformeerde Gemeente in Nederland te Alblasserdam ruim 41 jaar in

het ambt heeft mogen dienen.
Geense had geestelijke voelhorens en kon wat hij hoorde, goed opluisteren. Hij was geen harde man, zeker niet. Wel rechtdoorzee. Op zekere dag kreeg hij bezoek van Janus Nobel uit Nieuw-Beijerland. Nobel kwam vaak bij Geense en dan spraken ze over het werk Gods. Zo ook deze keer, toen Nobel vertelde hoe hij de rechtvaardigmaking had beleefd. Geense luisterde aandachtig, maar zei geen woord. Toen kwam Bertus Vercouteren, een oude Zeeuwse vriend, binnen en Geense vroeg aan Nobel: `Janus, vertel 't nog eens'. Nobel zei: `Ik heb het toch net al verteld?' `Geeft niet', zei Geense, `Bertus heeft het nog niet gehoord.' Nobel ging weer aan het vertellen. Toen hij uitverteld was, werd het tijd voor hem om op te stappen. Toen zei Geense tegen Vercouteren: `Heb je 't gehoord? Hij sprong over het recht heen. Maar 't geeft niet, de Heere zal het hem wel leren.' Dat is ook gebeurd, toen Nobel al in de tachtig was.

Aangeland in de begeerde haven

Aan het einde van zijn leven kreeg Geense te zien en te geloven dat er een oorlog over ons land zou komen. Aan zijn vrienden gaf hij allerlei dingen, zoals lakens, wol en meters textiel. Hij zei: `Dit geef ik mee voor een tijd dat men dit hard nodig zal hebben. Bewaar dit nou maar, want het zal niet lang duren of je kunt het heel goed gebruiken!' Hij werd als het ware met een profetisch vergezicht bedeeld. Deze opmerkelijke uitspraken zouden na zijn dood in droeve vervulling gaan. Toen hij in Nieuw-Lekkerland woonde, stond hij eens op de dijk vlakbij zijn huis over het water te turen. Toen een bekeerde vrouw hem zag staan, vroeg zij aan hem: Sta je wat naar de scheepjes te kijken?' Dat deed Jan graag, zijn hart bleef in natuurlijk opzicht bij het water. Het antwoord was: `Nee, ik zie wat anders, ik zie grote en zware wolken van oordelen over Nederland komen. Er komt een tijd, dat de vrucht uit de moederschoot levend weggedaan wordt. Ze zullen met mensenhanden moedwillig het ongeboren leven vernietigen. Wat de beesten nog niet doen, dat zullen dan mensen doen!'
Ook kort na de eerste wereldoorlog deed hij opmerkelijke uitspraken. Zo zei hij te geloven dat er een tijd zou aanbreken dat er in ons land veel huizen leeg zouden staan, terwijl de bewoners er dan niet meer zouden zijn. Die tijd brak aan, toen de duivelse machten uit het buurland verraderlijk de grenzen van Nederland passeerden en op lafhartige en meedogenloze wijze het oude volk van de beloften de gaskamers injoegen en hun huizen onbewoond waren. Geense heeft dat niet meer hoeven meemaken, hij werd weggeraapt voor de dag des kwaads en heeft dit vreselijke oordeel over land en volk niet beleefd. Ook dát had hij geloofd. `En nu profeteer

ik weer niet, maar ik geloof zo zeker als ik hier op mijn stoel zit, dat ik het niet behoef te beleven, maar als men een jaar of vijftien verder is, dat de Heere een derde deel van de wereld zal verdoen.'
Ook zag hij een tijd naderen waarin zeer veel mensen zouden sterven aan de kanker. En dat als gevolg van de toepassing van kunstmest. Daar moest Geense niets van hebben. Vaak had hij kunstmest vervoerd. `Dat spul brandt een gat in je broek als je een korrel morst', zei hij. `Dat kan dan toch nooit goed voor het gewas zijn? Dat gaat in de grond, dat komt in de melk,

in de boter, in het vlees, in het graan, het komt overal in. Het is een gistingsproces en dat vormt in ons lichaam gezwellen. En als de mensen niet van de kanker sterven, dan vallen ze zo maar dood!' Vaak zei hij tegen de enkele kinderen die het zondagse preek- lezen bijwoonden: `M'n kind, m'n kind, julder zulle wat meemaêke!' Geense kende ogenblikken in zijn leven, waarop hij verlangde om met ziel en lichaam God groot te kunnen maken. Als hij zijn laatste adem zou uitblazen, zou zijn ziel van
stonden aan tot Chris- Geenses dochter Cornelia, de vrouw van Esdra
tus, haar Hoofd, opgeno- Kalle.
men worden. Ook zou
zijn vlees, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, wederom met zijn ziel verenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig worden (naar Zondag 22 van de Heidelbergse Catechismus). Daarvan was Geense overtuigd. Maar hoe lang zou zijn stof nog in zijn slaapstede rusten voor de morgen der opstanding zou aanbreken? Hij kon daar niet inkomen en het was een heilgeheim voor hem. Dit overdenkende, viel hij op een avond in slaap. Lange nachten maakte Geense niet; hij was zijn leven lang een hardwerkende man geweest die zichzelf nauwelijks voldoende rust gunde. En ook zijn leven aan boord was verre van `stil en gerust'. De volgende ochtend was Geense niet vroeg uit de veren. Dochter Adriana ging ten slotte maar eens bij haar vader kijken; misschien vertrouwde ze het niet dat het zolang stil bleef. Geense was nog vast in slaap, toen zijn dochter riep: `Vader, het is al negen uur!' Geense ontwaakte en zei verwonderd: Al negen uur? Ik slaap nog maar nèt!' Hij was voor zijn gevoel nog maar heel kort geleden in bed gestapt. Daaruit gaf de Heere hem onderwijs aangaande zijn overdenkingen. De tijd zal eenmaal ophouden, want er zal in de eeuwige heerlijkheid geen tijd meer zijn.

lk denk heden aan een nog in leven zijnd oud christen van ruim tachtig jaren, die vanaf zijn achttiende jaar grote en vele bemoeienissen des Heeren heeft beleefd. Hij vertelde mij, dat hij vóór het uitbreken van de oorlog op een graf stond te spreken en toen het ongenoegen Gods zo laag op de aarde zag komen. (Niet, dat hij wilde profeteren; daarvan is hij afgekeerd, omdat daarin zo vaak gedwaald wordt.) En is dat ongenoegen Gods niet openbaar geworden? En nu, zeide hij, profeteer ik weer niet, maar ik geloof zo zeker als ik hier op mijn stoel zit, dat ik het niet behoef te beleven, maar als men een jaar of vijftien verder is, dat de Heere een derde deel van de wereld zal verdoen en er huizen genoeg ledig zullen staan.
Uit: Pleun Kleijn over Geense in: Een overdenking over de toestand van Land en Kerk in een brief aan mijne Vrienden.
Overlijdensakte
Heden den-
i
negentienhonderd drie"en dertig verschenen voor mij Ambtenaar van den burgerlij stand der emeente Nieuwiekkertand:
oud e ✓ , jaren,
, wonende te!?
oud _ jaren,
wonende te die verklaarden, dat op den
a r 4i. - ! dezes jaars,
dee ....~.....middags' ..middags te deze gemeente ie overleden
a .rom w r 1: ~r? .~.. a•, .41-e_.,_ ~
Waarvan akte, welke ia voorgelezen.

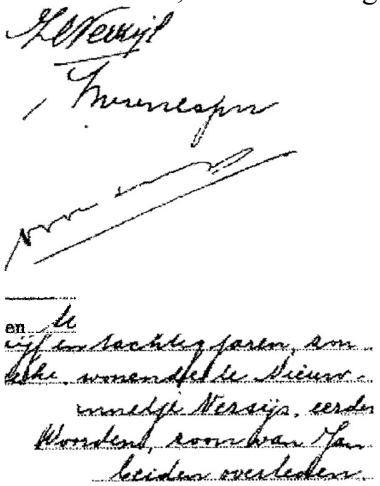

en
Aangeland in de begeerde haven

Schoenmaker Johannis van Meerkerk las de preken in de morgensamenkomst toen Geense dit werk niet meer kon volhouden.

Geense kende de verdorvenheden van zijn adamitische bestaan. Soms ondertekende hij zijn brieven met `den alles bedorven hebbende Adamswortel'. Van dat oude bestaan had hij veel last. `Een groot oorlogsschip kan mijn vlees niet laaien', zei hij nogal eens, ziende op zijn aanklevende en inwonende verdorvenheden. Aan het einde van zijn leven zei hij wel te weten dat zijn zonden vergeven waren en dat hij de kwitantie daarvan wel in zijn hart had ontvangen, maar toch... die was door alles wat er nadien weer was gebeurd zo bevuild en beduimeld geworden dat hij zich afvroeg of het handschrift daarop nog wel te lezen zou zijn als hij die kwitantie moest laten zien. Dat was ontdekkende genade, waaruit we kunnen zien dat Geense na alle ontvangen weldaden toch ook een dagelijkse bekering nodig had in de weg van heiligmaking.

111

In de zondagse bijeenkomsten las Geense tot hij rond 1930 - hij was toen al 82 jaar - dat niet meer kon volhouden. Schoenmaker Johannis van Meerkerk las dan in de morgensamenkomst, 's middags deed vrouw L. Noorland-van Haarlem dat. Geense deed dan het gebed voor en na de leespreek. Zijn gedachten waren nog zo helder als glas, hij heeft geen dementie meegemaakt en zijn optreden was nog zoals altijd: soms een

-".

. 174111111111111

e. tot zich te nemen, in de
rtstondig geduldig gedragen
Vader. Behuwd-. Groot- en

5N zEENSE

Om overtuigd houdende van Uwe deelneming, verrocken wij U beleefd a.s. Donderdag 10.30 uur bij de laatste eer tegenwoordig te zijn. Uiterlijk 11.30 uur vertrek van het Sterfhuis: Scheepswerf van Gebrs. Stam, silver.

[redacted]

beetje impulsief. Geense reikte vrouw Noorland, die goed oude druk kon lezen, een boek aan uit het kleine boekenkastje dat aan de wand hing, om daaruit voor te lezen. Ze wilde weten wie de schrijver was en keek naar de titelbladzijde. Meteen legde Geense zijn hand eroverheen en zei: `Dat doet niet mee, Lena, anders gaan we mensen verheerlijken.'

Na de dood van Geense bleef het groepje nog ongeveer een jaar samenkomen in Geenses huisje. Daarna viel het uiteen; sommigen gingen een uur lopen naar de op Tweede Kerstdag 1928 in Alblasserdam geïnstitueerde Gereformeerde Gemeente aan de Kerkstraat.

De Heere kwam eens bij Petrus in huis en Petrus was er bij en zijn vrouws moeder lag met koorts te bed en zij zeiden het tegen Dien dierbaren Voorbidder. Hij genas haar! Och, waren wij tezamen ook nog eens zo gelukkig, dat Hij geestelijk ook nog eens zo bij ons in huis mocht komen. Zij heeft ook iedere dag koorts; zij heeft wel wat van God geleerd, maar nu is dat oude Jericho weer opgebouwd; die het vatten kan, vatte het.

Uit: Geense in een brief over dochter Janna.

Op 20 mei 1932 overleed Geenses derde dochter, Janna Jacoba, die getrouwd was met Piet Kalle. Zij was ernstig ziek, ze had een longaandoening en kon aan boord van het schip van haar man niet blijven. In 1932 was het waladres in Rotterdam, maar ze kon in het huis van haar vader in Nieuw- Lekkerland verzorgd worden. Niet voor langere tijd; het was er te klein en te benauwd voor haar. Toen bood Alida Verhaar, een boerin die naast Geense woonde, Janna aan om bij haar te komen. Dat gebeurde. Janna, die een gerechtvaardigde vrouw was, bracht daar haar laatste levensdagen door. Spoedig werd het duidelijk dat ze niet lang meer op aarde zou hoeven te zijn. Een enkele dag daarna zag Geenses dochter Adriana dat haar zuster stervende was. Ze ging naar haar vader en vroeg of hij met haar mee wilde gaan om van zijn stervende dochter afscheid te kunnen nemen. De reactie van Geense was wat wonderlijk: `M'n kind, m'n kind.' Meer zei hij niet, maar hij bleef zitten. Adriana kwam even later met dezelfde vraag opnieuw bij haar vader. Ook toen sprak hij dezelfde woorden en ging opnieuw niet mee. De derde keer zei Adriana: `Vader, Janna gaat nu sterven, ze wil afscheid van u nemen.' Toen stond Geense op en ging naar zijn dochter toe. Waarom hij bleef zitten? Hij kon zijn dochter, die in de genade zijn zuster was, niet loslaten en hij voelde wel dat, als hij naar haar zou toegaan, ze zou heengaan. Niet dat hij haar de eeuwige zaligheid misgunde, o nee. Maar hij voelde de aardse banden. Geense naderde zijn dochter en zag dat het af zou lopen. Ze was nog bij haar volle bewustzijn. `Hoe is het, m'n kind?' klonk het met door verdriet gesmoorde stem. `De Koning gaet maar in en uut, maer mien plekje en joe plekje staen nog open', klonk van haar stervende lippen. Ze zei nog dat ze haar zoontje Jantje, die op vijfjarige leeftijd de eeuwige heerlijkheid was ingegaan, en schoonmoeder Kalle Boven al had gezien met de palmtakken van overwinning in de handen. Na deze woorden klonk nog een zucht, en Janna was voor eeuwig alle strijd, moeite en aanvechting te boven.

Hoewel Geense wist wat er in zijn leven was gebeurd, nam dat zijn grote

Rouwkoets die gebruikt is bij de begrafenis van Geense.

opzien tegen de dood niet weg. De dood was niet zijn grootste vijand - integendeel. Meermalen zal hij het Datheen hebben nagezongen:

`0 Heer, wanneer komt die dag, Dat ik toch bij U zal wezen,
En zien Uw aanschijn geprezen.'

Maar ook voor hem was de dood wel de laatste vijand. Wél met God verzoend, maar nog niet met de dood verzoend. Het kon hem bij tijden en ogenblikken - maar niet altijd! - zo benauwen als hij dacht aan wat hem nog te wachten stond. Meermalen zei hij het ds. J.R. van Oordt na, dat hij bevreesd was in zijn laatste uren nog honden te moeten horen blaffen die hij nog nooit had horen blaffen. Het bezette hem dikwijls, maar hij mocht ook deze vrees bij de Heere kwijtraken, als hij in zijn gebed vroeg of het God behagen mocht, hem in zijn slaap weg te nemen. Dat hij de koning der verschrikking niet met bewustheid hoefde te naderen. Het behaagde de Heere dat gebed te verhoren, zoals Hij Zijn gunstgenoot en keurling zo menigmaal had willen verhoren, zowel in uitwendige als in inwendige omstandigheden. Geense kreeg op 27 september 1933 een hersenbloeding. Daaruit mocht hij weer bijkomen; hij besefte ten volle wat er met hem gebeurd was. Maar niet alleen dat - hij mocht de weg die de Heere verder met hem gaan zou, goedkeuren en onvoorwaardelijk daarmee aan Gods

kant terechtkomen, stil berustend in Zijn beleid. Hij was zo met Gods wil verenigd, dat het goed was als de Heere hem uit dit leven zou wegnemen. Zou hij weer mogen herstellen? Ook dat was
goed. 't Was alles goed
wat God deed; de Heere
kon geen kwaad meer bij ; r
hem doen. Geense was geheel eenswillend gemaakt met Gods wil en weg. Daar mocht hij ruim over spreken. Hij mocht het de dichter van Psalm 23 wel nazeggen: Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vrezen, want Gij zijt met mij; Uw stok en Uw staf, die vertroosten mij.' Toch voelde hij dat hij
losgemaakt werd van alles wat van deze aarde was. Ook van zijn beide kinderen: de bij hem inwonende, ongetrouwde dochter Adriana en Cornelia, de echtgenote van Esdra Kalle. Dinsdag 3 oktober werd Geense opnieuw door een hersenbloeding getroffen. Vanaf dat ogenblik ging het hard achteruit. De Heere beloofde hem: `Vrede laat Ik u, Mijn vrede geef Ik u; niet gelijkerwijs de wereld hem geeft, geef Ik hem u.'

Enkelen van Gods kinderen bezochten hem nog. Onder hen was ook oefenaar Blaak. `Een paar uur voor zijn dood mocht ik hem nog op zijn sterfbed ontmoeten. Toen wij afscheid namen, moest ik hem beloven hem mee te helpen begraven, wat ik met wederzijdse instemming, onder beding van 's Heeren genade, beloofd heb.'
Zaterdagmiddag 7 oktober ging hij slapen, niet vermoedend dat zijn laatste slaap op aarde was begonnen. Om zeven uur in de ochtend van zondag 8 oktober nam de Heere deze oude pelgrim op in Zijn eeuwige heerlijkheid. Toen mocht hij gaan doen wat hij nog nooit eerder had kunnen doen,

Kee Mudde werd gewaar dat Geense het nieuwe Jeruzalem binnenging.
© J. Mastenbroek

ondanks zijn begeerte daartoe: volmaakt het Lam, Dat hem kocht van voor de grondlegging der wereld, eeuwig en store- loos alle lof, eer en aanbidding toebrengen. Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.
Op hetzelfde moment als waarop Geense afreisde, zag Kee Mudde (Cornelia Mudde-Bravenboer (18701962) uit Lekkerkerk), een zeer geoefende vrouw in
de genade en een van de Op de 'Cornelia', eigendom van Esdra Kalle,
bekenden onder Gods werd een rouwsamenkomst gehouden.
volk, dat haar zielenvriend
Geense was afgelost van zijn post en door de poort het nieuwe Jeruzalem binnen ging. De Heere gaf aan deze vrouw getuigenis van het sterven van Zijn kind.
Maandag 9 oktober stapte de 64-jarige begrafenisondernemer Hendrik Verzijl de deur van het Gemeentehuis aan de Lekdijk binnen om het overlijden van Jan Geense aan te geven. Ambtenaar Willem van Essen noteerde deze aangifte in het daarvoor bestemde register. Daarna werd alles geregeld wat er te regelen viel om de overledene op stichtelijke wijze te begraven. Geense had zelf de wens te kennen gegeven hoe zijn begrafenis diende te verlopen. Er werden veel belangstellenden verwacht. De begrafenis, die werd vastgesteld op donderdag 12 oktober, kon niet vanuit de kleine en zeer eenvoudige woning plaatsvinden. De scheepswerf van de gebroeders Stam werd beschikbaar gesteld om daarvandaan naar de oude begraafplaats aan de Lekdijk te vertrekken.
Verzijl liet de rouwkaarten drukken; het overlijdensbericht was uit naam van de familie ondertekend door Geenses dochter Adriana. Daarop was vermeld dat Geense weduwnaar was van Jannetje van Zeist. Met sommige zaken nam men het in die tijd niet zo nauw; in de levensbeschrijving, die in 1934 in brochurevorm verscheen bij N.V. Drukkerij "De Banier" te Rotterdam, staat dat zijn echtgenote Jannetje Zeist heette. Beide namen zijn onjuist; zoals reeds vermeld was de naam van zijn tweede vrouw

mk, nr-..,

Zij, aan wie de schuldvergevende genade vroeg geschonken wordt, zijn dikwijls aan vele beproevingen onderworpen, tot hun nut en mede tot profijt van de huisgenoten en erfgenamen Gods. Dit is ook uitgekomen in het leven van Jan Geense. Hij is in het tijdelijke en in het geestelijke aan vele beproevingen onderworpen geweest. Dikwijls scheen verlossing onmogelijk, maar de Heere bewees dat bij Hem alle dingen mogelijk zijn. In dat alles moest zijn ziel een verbergend God aankleven. Dit deed hem meermalen zeggen, hoewel zijn staat voor de eeuwigheid vast lag in God, dat er geen geloofsverzekering is dan in de geloofsvereniging en gemeenschap met God. De bewijzen Zijner liefde en gunst schenken de ziel rust, en vertroosten in het bitterste leed.
Hij had vele Jobs-vrienden, die zijn lijden niet verstonden, terwijl vele mond- en praatchristenen hem dikwijls veroordeelden. Van die laatsten is ons land vol; die mensen zijn met God begonnen in plaats dat de Heere met hén begon. Zij zijn als Jona's wonderboom in één nacht groot geworden, en zij zijn vljanden van het waarachtige leven. Zij openbaarden als zodanig ook hun afkeer van het leven dat Jan Geense door genade beoefenen mocht en waarin hij niet van de ene weldaad in de andere weldaad kon stappen. Voor elke weldaad moest hij weer ziende gemaakt worden. Hlj heeft uit zijn staatsverzekering niet kunnen leven, wat soms vrienden van hem scheldde. Maar het is van enkelen van die vrienden mij van nabij bekend dat zij een bang sterfbed hadden, waarop zij moesten bekennen dat zij met hun verzekering en gaven de poort des hemels niet konden binnengaan.
Uit: Pleun Kleijn in het naschrift van: Uit genade zalig geworden.
Jannetje Vercijs. Zij overleed op 22 mei 1917 aan de gevreesde ziekte, die twee jaar eerder bij haar was geconstateerd.
Toen ook het echtpaar Noorland een rouwkaart ontving, weenden zij beiden bij het lezen van de kaart. `Er is een grote in Israël gevallen', zei Noorland door zijn tranen heen. Zwijgend werd de kaart op het theeblad gelegd en die heeft daar tot na de begrafenis gelegen.
De begrafenis werd door honderden mensen bijgewoond. Eerst was er een bijeenkomst voor de familie van de overledene, aan boord van twee schepen die afgemeerd waren achter het werfje van de gebroeders Stam. Beide schepen waren eigendom van Geenses schoonzoon Esdra Kalle. De naam van een van deze schepen was `Cornelia', genoemd naar zijn vrouw. Voorafgaand aan de rouwsamenkomst werd met behulp van een giek de

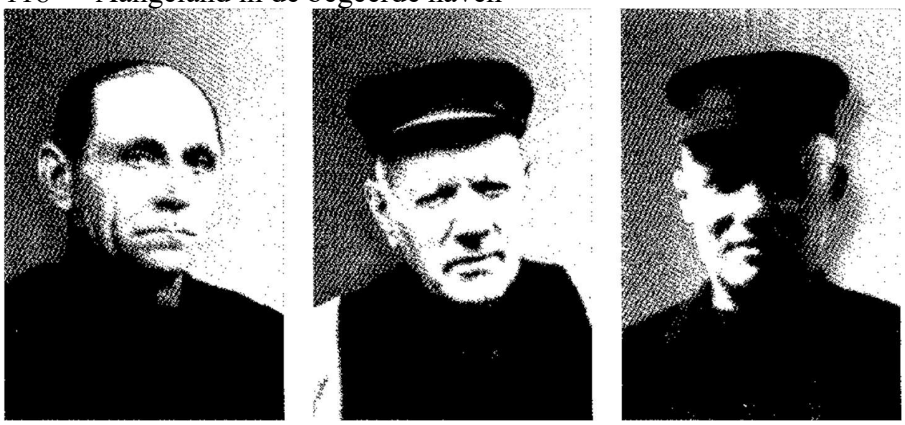
W.H. Blaak, Pl. Kleijn en J. Vijverberg (vinr) spraken op het graf.
kist met het lichaam van Geense aan boord van een van beide schepen gehesen. Na de

familiebijeenkomst - het is onbekend wie daar het woord hebben gevoerd - werd de droeve stoet geformeerd. Het was een plechtig moment, dat door honderden ogen werd gezien, toen de kist in de met twee paarden bespannen rouwkoets werd gezet. Zwijgend volgde men vier aan vier de zeer indrukwekkende rouwstoet naar de Oude Algemene Begraafplaats aan de Lekdijk. Het ging er bij deze eersteklas begrafenis zeer eerbiedig en plechtig aan toe. Ook de natuur moest meewerken; het was bijzonder fraai herfstweer.
Uit een verslag in De Banier: `Aan de geopende groeve werd eerst het woord gevoerd door W. Blaak te St. Philipsland, daarna door Pl. Kleyne van Rotterdam en tenslotte door Vijverberg van Rhenen. Zij wezen op het groote voorrecht dat Geense was te beurt gevallen. Geense was niet een bijzonder mensch. Ook hij behoorde tot de gevallenen in Adam. Maar wèl bijzonder heeft de Heere Zijne genade in hem willen verheerlijken, tot eer en prijs van Zijn driemaal heiligen Naam. Na de gehouden toespraken verlieten allen het kerkhof.'
De schattingen van het aantal aanwezigen lopen uiteen van 500 tot 800,
Barneveld, 11 Oct. 1933.
Geachte familie Geense.
Hierbij wil ik u van harten condoleeren met het overlijden van uw Geliefde vader en grootvader. Wat hem betreft ziet jesaja 57 vers 1 en 2 na. Ik kan onmogelijk tegenwoordig zijn. Wat ulieden betreft ge zult hem veel missen, moge God u om Christus wil genadig zijn.
Ontvangt samen mijn hart. groeten, Ds. J. Fraanje

Bericht in De Banier (r) en de Schoonhovensche Courant d.d. 13 okt. 1933.
anders dan bij Stefanus, over wie Gods Woord zegt dat slechts enige godvruchtige mannen zijn lichaam ten grave droegen. Het zijn er op de Lekkerlandse dodenakker zeer velen geweest, hoewel Geense zeker niet zal hebben begeerd dat hij in het middelpunt zou staan. Dat er toch zovelen waren die met rouw in hun hart naar deze droevige plechtigheid kwamen, was een duidelijk bewijs van de grote plaats die hij had in de harten van zijn vrienden.
Het graf van Geense, nummer 56 Oost, bestaat nog, maar de grafzerk is in 2000 verwijderd en in stukken geslagen, nadat men uit de verre familiekring had aangegeven geen prijs te stellen op voortzetting van het onderhoud van de grafsteen. De grafbedekking bestond uit een eenvoudige stenen zerk met daarop de namen en geboorte- en overlijdensdata van Jannetje Geense-Versijs (in plaats van Vercijs) en J. Geense. Onder Geenses naam staat: `In de Hope des eeuwige levens'. Aan het hoofdeinde was een staand steentje, waarop de naam en de geboorte- en overlijdensdata stonden van Adriana Geense. Vergeefs zoekt men nu zijn laatste rustplaats; naar het woord van de dichter van Psalm 103: `...en haar plaats kent haar niet meer'.

JAN UEENIL
-Lakkeriand. Donde!
ier Ast stoffelijk overschot ■an
heer Jan Geenae, dis Zondag og stil
egen leef .i)d was ovarledtst; ter wis bedekt. D* heer G. wee .n ieren oefenaar- b;; de oud-gereformeerde gemeente .an als loadan..g barode en ver beaamd, roodst een groot e4n141 belaagstelienuen verwacht werd. Reeds vroeg wardei bezoekers met auto's en bus aan aangevoerd en tot aan • Let vertrek naar de begraaf-niaa:ï bleef de stoom van geloofsgen„o-

ten aanhouden. Ongeveer btlí) personen volgden de infiba.ar. _aan de gkeve voerden drie sprekers het woord, L. al en den overledene schetsten ais ~ach sn als geloorige.
Groot wei ook de belangstelling langs dia weg en bij bet. kerkhof.
werd h
den
jar
Begrafenis Jan Beense
--ieteren heef[ce .téra._rz+rbesl;..11ir,g p_'r~at~ telled ven den 1;; don lande con
• zc bekesr3en .i ar_ 0 e ecc e; linteb ~r.T renti hebbend :e h7iEn.líS-7; c?;6.crLa i;i, Oa be! .11:.rInIkk." k. rzooll "2.11 rrlen
e■:,:1_.rl€ne had de lamïl -dtelvet:k?m,,. p: e.a`.s een tµ:^t:?,l -dn."'liec_-..,.=epen,
O!;! rnklii half ec, .nif volgde de tureot.,
..a ngre:ie",de wzn fnm• ilie1eden en vr[E:neen d!'. Io.ov, 'k 111 II P.., e.. g-Cpe!!iie groeve werd he, v;c:ord novt,,,.r.r door W. ;?sk te
daar.:[; .- -r T'. revue ?•t . Rotter•d?1* ent te,ic t.tn ;'_t•or Vijver_ berg tal; f ha;, n, :Zij Wegen op liet.
, PUt• w.orrecht dat Cieense 4; i1:1 te
~e.el;c!',. Gernse was hiel: €en .;ij-
•r
1 n 1,: mensen. Otik bij "r,•(.1-,c,-5..e t<,
c=. gevallenen in Adam. Maar „e1 bij-
▪ ginder heeft• de 1I:7rre Zijneg :;^.de 1i+ hp!n vuilleen_ verheerlijken; `.oi eer en prijs 'aan Zijn dries; :.. e hr•lligre~ 1^'l..m
J. de ge ;,den ?! 1 veLe?._ -. eI iele _à
alen het kerkhof. Maar bei/M.9/1g 7i'are.l er ruilra 200 Irie' ne h:'.i enme ek1 nou
0;11 rí e'rl 6',"11 :1',!;r:RC eer 1.e
s r:;,;;,?rin. Na nee verlater an li' gat
de farni e den gen: ne isrhappe_d. _.-__ mn,a1h:1ti goh•,',._.. Ai_dee:r ri^!:í !:17'idegrelee:lel, (laf. I i. '."cnc rp :!]-.. R -atr:r., vee.--r br1eve11
✓ir'r-.n voorgelezen. `lgi_lindeed 'weren net: ;, T; ,.ti g te
Zc__ r .. C_r1C i, iïi-_t'.7.,11: r'rr ;tje een
.ar.eni eliikc• blijven. Kerk en ?';nc: tillen een bidder rceill'iert de trilmm® h:: ,,re!,da keek een ;rveí• meer. rail le
• .;raapt ti; .r den dag dec k'waade,
dein 1'.:j t, er leiefwrlrad eeg rtarr.cn en waarvan hij zoo menigmaal apra1e,
120 Aangeland in de begeerde haven

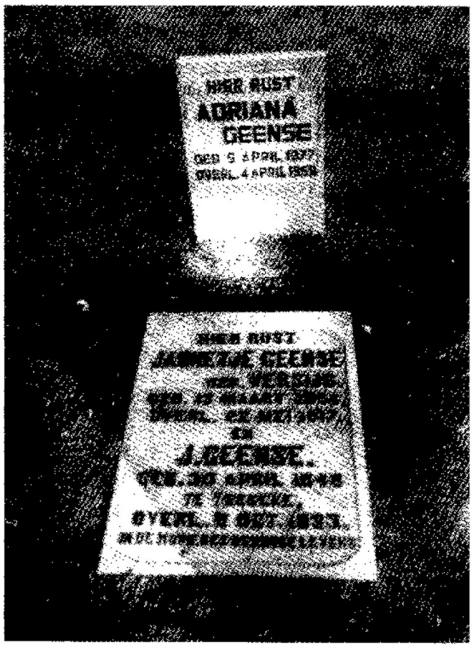

Wt%R RIJST -:':r
~AHA 's
GEEN
afleM R433T
IME CE€1113'g Isock. «E 411,,,
ter;ior, C»
t2
tra.» . i. 3CIAC
ni ~Ut,l
ig Aw4%-.

De grafstenen zijn helaas in 2000 verwijderd.

Zo was het leven en zo was het sterven van Jan Geense, de schipper van de Eben-Haëzer. Zijn naam leeft nog voort; hij spreekt nog nadat hij gestorven is. Een enkele hoogbejaarde is nog in leven die hem persoonlijk heeft gekend, maar het overgrote deel van zijn vrienden is al lang niet meer in het land der levenden. Het gaat ook niet over de naam Geense, maar `Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen', of, zoals Geense menigmaal uit zijn hart zal hebben gezongen:

Heerlijk geloofd werde Zijn Name Tot in der eeuwigheid;
De landen moeten vol zijn t'zame Van Zijne heerlijkheid
(Psalm 72:11).

De oude begraafplaats aan de Lekdijk. Links naast de grote boom ligt het graf van Jan Geense, zijn tweede vrouw en zijn dochter Adriana.

Enkele brieven en brieffragmenten

Hierna volgen enkele brieven die Geense aan Cornelis Stam geschreven heeft. Een aantal daarvan is in een later, duidelijk handschrift overgeschreven. De fotokopieën van de originele, door Geense zelf geschreven brieven, zijn onduidelijk en soms slechts fragmentarisch leesbaar. Geense was een eenvoudige, ongeletterde man die het met alles zeer nauw nam, behalve met het gebruik van de Nederlandse taal. Hij kende niet het verschil tussen ou en au, tussen ei en ij en tussen g en ch. Daarbij komt dat hij in het Zeeuwse dialect schreef, de letter g voor de h gebruikte en andersom, of zelfs de letter h wegliet: Answeert in plaats van Hansweert. We hebben omwille van de authenticiteit de zinnen ongewijzigd gelaten of door ons toegevoegde woorden tussen haakjes geplaatst. De interpunctie is door ons aangebracht.

Eerste brief

Ik begin mij genoodzaakt te gevoelen om een berichtje aan u en ulieden te schrijven, eensdeels omdat wij natuurlijk beide (vriendschap) hebben en dat begint mij gedurig weer op te wellen en niet zonder reden van mijn kant.

Ik ben hier naar toe gesleept en lig hier met het nieuwe jaar te Dordt binnen in de Voorhaven af te wachten wat de Heere geven of schenken zal. Kees, ik dacht nog eens in het begin van het nieuwe jaar wat dat lieve kind Gods, Jeremia, uitdrukte, en het was niet zonder reden en ook was het niet zonder kennis die hij deelachtig was: `Het zijn de goedertierenheden des Heeren, dat wij niet vernield zijn en dat Zijn barmhartigheden geen einde genomen hebben', en dat zou dat kind Gods ter harte nemen.

Och, dat ik arm, afgezakt, om- en omdolend schepsel dat nu eens ter harte mocht nemen en ulieden ook.

Want dat veronderstelt eerst geestelijke kennis aan God, want als wij gaan zien - ik tenminste - op al die goedertierenheen in 't gemeen, die die lieve hand mij, zondige stoppel, geeft. Dan zouden wij verwonderd moeten staan. En als wij dan gaan overdenken dat de Heere Jezus naar Zijn menselijke natuur met Zijn twaalf discipelen nog geen stater had om de schatting

te betalen nietwaar, daar Hij toch naar Zijn eeuwige Godheid zeggen kon: Alles is Mijne, het vee op duizend bergen!'
Wat een lieve, zalige kennis Jeremia had van Zijn gunst en zalige gemeenschap, kun je uit zijn mond horen: `Heere, Gij hebt gezegd: vreest niet.' Dat was zijn grond om Gods goedertierenheid ter harte te nemen, want (ik)
geloof niet, dat een mens zonder kennisse Gods ooit Gods goedheid ter harte kan of zal nemen zonder dadelijke invloeden van of bewijzen van Zijn Godheid.
Och Kees, hier zouden wij o zo veel op kunnen noemen, want de ellenden en tegenspoeden, zoveel als elk kind Gods om moet dragen, zijn in den grond nog goedertierenheden. Kees, ik gevoelde zondag er nog iets van toen ik las in een boek over de Naam Gods. 0, die Naam, alles van de mens weg en alleen die eeuwige Naam Gods, 't is een verbondsliefde. Is het geen wonder, dat de Heere dit aan zondige aardmollen, zo onrein, en zo bedorven en zo vol van de aarde, met zulke onreine lippen, handen, tong en mond, toestaat daarover te mogen spreken, ja te bidden in die Naam?
O wonder, o wonder, de tollenaars en zondaars naderen tot Hem, en ziet, Hij ontvangt ze in Zijn huis. 0, als ik aan dat plekje denk en aan dat woord: `Hij ontvangt ze en eet met hen!'
0, wie ooit iets ondervonden heeft van die zalige ontmoeting of ontdekking van dat zalige, lieve Wezen, aan en in zijn ziel, dat Avondmaal houden van de Heere met zo een ziel, o man, dat is het waar ik nu in mijn afgeweken stand het gemis van gevoel; ik ben nu zo ver van dat lieve, zalige (Wezen) dat ik het niet kan zeggen. Ik heb toen gevoeld en ondervonden Gods verbondsliefde, maar ben nu een arme worm, met zonden in de hand, zonden in mijn hart, uit- en inwendig (de) aarde gelijk en het hartelijke ben ik kwijt; er zijn zonden in mijn leven, in mijn bidden, ja ik kon wel een heel register opnoemen. Heere, mocht ik het alles voor Uw voeten neerleggen, bekennen en betreuren, en dat ik dan weer eens zo gelukkig mocht zijn, om niet te kunnen of te mogen rusten voordat ik, arme stoppel, weer eens bij vernieuwing vergeving en Zijn gunst mocht ontvangen, en mij door die lieve Heere Jezus aan het liefdehart Gods mocht ontdekt worden, och, dat is het alleen.
Och, dat mijn voeten gericht mochten worden om het pad van Zijn geboden te lopen, dan zouden het voeten der hinden zijn.
Nu Kees, dat al die weldaden en goedertierenheden van ons ter harte mochten genomen worden; de algemene goedertierenheden, zowel politieke en maatschappelijke, als die welke op ons familieleven betrekking hebben. De Heere had toch alles weg kunnen nemen en dat heeft Hij nog niet gedaan, ook heeft Hij nog geen oorlog, pest of allerlei ellenden ons doen overkomen wegens de roepende zonden, want die zijn groot.

Nu, de Heere geve, dat wij eens met Jacob zeggen en gevoelen mochten, geringer te zijn dan al die weldaden. Ieder mens heeft wel een staf - van Gods voorzienigheid - maar niet elkeen heeft die woorden die Jacob kreeg uit Gods lieve mond: `Ik zal gewisselijk wel bij u doen.' Jacob had dus kennis aan de Gever en de weldaden beide.
Ook ik mocht om allerlei redenen mijn knieën wel buigen voor de Heere, hoewel het nu donker is. Hierover dacht ik, terwijl ik zou beginnen te schrijven, maar hierin verhinderd werd door de komst van een levendig kind Gods - dat is ook een zeldzaamheid. Ik overdacht hoe ik van Sittim af tot Gilgal gekomen was, door vóór- en tegenspoed.

Mocht de lieve God mij geven verenigd te worden met Zijn weg en (dat) ik achteraan mocht komen en eronder blijven. Wat zijn er oorzaken om onze knieën te buigen voor den Vader van den Heere Jezus Christus, voor mij, arme worm, vooral. Dat de lieve Ontfermer in Zijn lieve gunst nog eens op mij, arme afgezworven worm, mocht zien en aan mijn ziel betuigen: `Om Sions wil zal ik niet zwijgen en om Jeruzalems wil zal ik niet stil zijn.'
O wonder, vrije opzoekende liefde, niets in of om de mens, alleen soeverein vrij welbehagen! 0 Heere, leer mij meer van Uw zalige gunst in mijn hart ondervinden, o lieve Heere, zeg nog eens: `Vreest niet'.
Alles is dan weggevlogen en de Heere neemt het hart in. 0 Heere, doe het, o lieve Heere Jezus, doe verzoening over datgene dat er in dit briefje kan zijn.
Kees, wil je het lezen? De Heere geve er u genade toe om dit broddelwerk te lezen, ik zou moeten beginnen over dat alles te zoeken en te vragen: zit er het arme schepsel onder? 0 mocht de Heere Jezus mijn biddende en dankende Hogepriester zijn voor tijd en eeuwigheid, dat is het grootste wonder, dat God zo laag heeft willen bukken! Kees lieve, ik moet maar uitscheiden.
Kees, wil je nu hier, als de Heere wil, nog naar toe komen, ik heb nog wat geld voor u, ik lig hier aan de Mattenkade te Dordrecht. De Heere doe wat goed is, och Heere geef dat in de grond van mijn ziel te verstaan en te beleven, dat wens ik mezelf en u allemaal. Wees verder gegroet van die zich noemt uw vriend, J. Geense.
Tweede brief
Ik was blijde dat ik een briefje ontving en daarin vernam de toestand van ulieden alle te zamen in uw familiebetrekking en van de geestelijke familie, dat die leden ook lijdende waren.
Het raakte mijn hart als ik het las en ik mocht toen zo alles den Heere hartelijk opdragen, ik gevoelde, als één lid lijdt, dan lijden al de leden mede, dat gevoelde ik innig.

Dus wat een nuttigheid lag er nog in uw brief met al de bezwaren; het bracht mij tot medegevoel, toen ik dat las van uw zuster en de oude vader en vrouw Plomp en (ik) heb ons allen te zamen den Heere opgedragen.
De oude man wordt zeer oud; en oude kinderen Gods te verliezen is veel te verliezen; het zijn steunsels en bidders voor land en volk en voor personen. Naar het oordeel van ons hart is het altijd ontijdig, maar bij God nooit ontijdig; als wij maar bereid gemaakt mochten worden om te leren sterven.
Wat is dat toch een eeuwig geluk, een oud kind Gods te mogen wezen en van jongs af bekeerd te mogen zijn gelijk de oude man; hij zal toch zeker ingaan als hij uitgaat.
Nu, dat de Heere mij een innige, hartelijke indruk in mijn hart mocht geven om te mogen zoeken wel te leven en wel te sterven en (dat) Gods inzettingen, Zijn Woord en Zijn gebod, door Goddelijke genade in Jezus Christus in mijn hart mochten geschreven zijn.
Het Woord Gods blijft tot in der eeuwigheid, zowel het ene als het andere, zowel de belofte als de bedreiging. Och, dat ik niets anders mocht zoeken dan gelijk geschreven is: "Zoekt den Heere en Zijne wonderwerken" en dat die zalige goede Geest mij op een effen baan mocht brengen en mijn voet zetten op dien effen weg, want dan zou ik lopen.
Maar och, hoe sleept mijn zielevoet en daarom ook mijn lichaamsvoet! 0, dat al de genegenheden mijner ziel nog eens opgewekt en levendig brandende zonder ophouden

mochten gemaakt worden, om den Heere Jezus te mogen zoeken.
Ik weet het bij ondervinding in mijn hart: voor Hem is het maar een wenk. Als Hij een woordje ten goede tot onze ziel spreekt, dan is het dadelijk licht. 0, als mij dat nog eens mocht overkomen, dan liepen de oevers van mijn klein verstand geheel over.
Als de Heere den goeden wijn van den trouwdag nog eens ten laatste voortbracht en ik daar nog eens van drinken mocht, hoewel ik het niet weet, maar mocht ik er maar gedurig naar verlangen, Heere Jezus werk dat toch in mijn hart tot heil onzer ziel.
Och, schaamte en schande mocht ons wel bedekken vanwege de weinige vreze Gods, de weinige liefde en hoogachting Gods; mochten wij ook de indrukkeloosheid betreuren, bewenen en beklagen met een innig gevoel des harten en belijdenis voor den Heere!
Was dat maar mijn werk hier op aarde, om alles te verlaten dat zondig is en dat wij datgene, dat wij niet liefhebben mogen ook niet teveel bekijken, want er staat geschreven: "Hebt de wereld niet lief, noch al hetgene dat in de wereld is" en daar is alles immers in begrepen, hoe meer wij het willen zien, hoe meer wij het te betomen hebben, en er ligt geen nuttigheid in want het is alles overtrokken met vergif en bedrog.

Lelies zijn onder de doornen; och dat ik door die lieve genade van God in de praktijk des levens mij als een lelie onder de doornen mocht vertonen! Maar ik zie niets als doornen buiten en binnen.
Nu lieve vriend, mochten wij elk een geschreven en gelezen brief van Jezus Christus in onze harten ontvangen, door Zijn Woord en lieve Geest, dat zou voor ons de beste en gezegendste brief zijn, nietwaar, en wat een heerlijke vrucht zou dat nalaten.
En nu vat ik weer de pen op om u mede te delen dat ik een brief van vrouw Kompenkens heb ontvangen waarin ik lees dat haar man twee keren een soort beroerte heeft gehad, maar nu weer beter is; ik moet u en uw gezin van haar en haar huisgezin allen te zamen de hartelijke groeten doen, ook vrouw Plomp, Martijntje (van der Velden, jm), den ouden Jacob (Oosterwijk, jm) en al de vrienden.
Mochten wij al te zamen een vrucht van de gemeenschap der heiligen in ons hart en wandel en in de praktijk des levens openbaren.
De Heere heeft ons weer een reisje naar Breda gegeven en wij zullen waarschijnlijk morgen laden als de Heere wil en wij leven, en mocht Hij ons dan te Breda brengen; och Heere bewaar en bespaar. Ik zie er bezwaard tegen aan om af te komen want ik ben een mens van kleine moed. Nu, wees nog van mij en ons allen te zamen hartelijk gegroet van die zich noemt uw vriend J. Geense Jz.
Als mijn vader daar bij u of in de omgeving is en u hem ziet, doe hem dan de groeten van ons en meld hem dat alles nog wel is. Mocht de Heere al onze nooddruft vervullen naar Zijn rijkdom uit loutere goedheid in Jezus Christus.
Derde brief
Geachte vriend Kees Stam,
Ik moet u de treurige tijding melden als dat mijn broer Kees heden, vandaag om half drie, overleden is en zijn vrouw op den zelfden dag bevallen. Dus Kees wat een roepstemmen: Bereid je huis want je zult sterven, en dat eeuwig. Zo geleefd, zo gestorven. Nu Kees, vader is niet thuis, moeder is niet thuis. Mochten de levenden het in het harte leggen. Het is beter te gaan in 't huis klaaghuis dan in `t huis der maaltijden', zegt Salomo. Maar o Kees, daar achteraan komt: Het is de mens gezet te sterven, maar daarna het oordeel. Nou Kees, hier(bij) laat ik het, de Heere geve sterkte om `t lichaam ter aarde te bestellen zaterdag te Vlissingen, na hartelijke groet, J. Geense Jz. 12 Juni. (Deze broer Cornelis was op 23-jarige leeftijd gehuwd met Laurina van Fraassen, 24 jaar. De huwelijksvoltrekking vond te Waarde plaats op

zaterdag 26 maart 1881, jm).

EEN1GE GEDICHTEN
JAN GEENSE 3Z.
ALSMEDE EE1dIGE NAGELAT • c NEVEN, yygyKE 14-1) AAN ZIJN V' Tl !'1:E
TE ROTTERDAM GESCISRE
nry fe aenJ~.:
UIT GENADE ZALIG
GEWORDEN
KORTE LEVENSSCHETS VAN
JAN GEENSE
GEEOREN 30 APRIL 1458 TB yERSEKE
OVERLEDEN] OCTORER 1933 TE
NIEUW.LEKKERLAND
D
1{ENf311.JET
A.rrt rle .1CIn ini..1 afie vare .De Nrrti4+" nrr+raldnraN! 34-40, Rot l r,1 m (W).
DIT GENADE
Z. 11.11G GEWORDEN
tic. fcvr.~s:~a•:~ P.riv;"y, -i JAN LEENSI:
niet crn t..-.,.n:.l van os. rt6RSTEN
PRIJS 4.6 GENT
Vierde brief
Een passage uit een van zijn brieven luidt als volgt:
Mocht de Heere u en mij en ons allen eens een zegen geven. Die zegen zoals Jezus zegende Zijn discipelen. En een wolk nam Hem weg uit haar ogen, evenwel, zij waren gezegend. Och, dat kunnen wij niet missen. Nu, bij mij zijn zovele wolken tussen Hem gekomen. Een wolk van vlees en bloed, een wolk van aardsgezindheid, een wolk van bederf en besmetting, een wolk van wellust, teveel om te noemen. Zodat die nu beletten om Hem (te) zien (...) Die mijn ziel liefheeft. Ze zegt niet: Die mijn vlees liefheeft, maar mijn ziel. 0, mocht de Heere mijner, u en ons gedenken in den Hemel en hier op aarde, om te geven berouw en leed en boetvaardigheid en iets van die achteraan wenende liefde, Maria's gestalte.
Vijfde brief
Geachte vriend Stam,
Ik moet nog direct komen laden, zand. Als de Heere wil en wij mogen leven, hoop ik dinsdag of woens(dag) daar te zijn om weer te laden. Ik heb bij Ruben (hoogstwaarschijnlijk ds. M. Ruben 1840-1910, jm) de groeten gebracht van vrouw Plomp en alles is daar ook goed. Mocht die dierbare Verlosser ons, arme stoppeltjes, onder Zijn opzicht nemen. Wees nu van ons tesamen gegroet met uw huisgezin, en zeg het eens tegen Bram Kalle als ge wilt en komt u eens een reglementboekje te Rotterdam voor ons kopen, want ik heb nu vijf gulden boete (gekregen) en Bram ook, die staat er ook op van toen als we daar verleden jaar buiten de Lek gelegen hebben en dat reglementboekje, (daar) moet ook Rijn en Lek en de Noord in staan.

Zesde brief
Aan mijn Vriendin,
Ik kreeg heden te overdenken de onvergelijkelijke waardij van het dierbare verbondsbloed van den Heere Jezus. Dat bloed reinigt van alle zonden hen, die van eeuwigheid zijn uitverkoren. Ja, wel hebben zij alles verzondigd en zijn dagelijks alles verzondigende stofwormen, maar Gods Raad met hen wordt uitgevoerd. 0, ik dacht zo terwijl ik mij waste: mocht ik ook nog eens gewassen en gereinigd worden. Och, mocht ik eens een klein blijkje van dien dierbaren Heere Jezus, Die de voeten gewassen heeft van Zijn discipelen, ontvangen. Die Hij liefgehad heeft, heeft Hij liefgehad tot den einde toe. 0, reinig mij van den verborgen mens des harten en wees Gij Koning over mijn harte, o Heere. En wees mij nabij, mij, arme stoppel. 0, dat we nog eens een groetje van dat lieve Lam mochten krijgen.
Wees nu hartelijk gegroet van uw vriend J. Geense en kinderen.
Zevende brief
Zeer geachte Vriendinnen,
U beiden zij de zegen des Heeren toegewenst. Mochten wij allen tezamen met dien lieven zegen in Christus nog eens bedeeld worden. 0, welk een vreugde zou dat in mijn ziel wezen, als de Heere nog eens horen wilde het gekerm en gezucht van een arme en ellendige als ik, die alles verzondigd heb en alles doorgebracht wat die grote, lieve God in Christus medegedeeld heeft. 0, dan zullen al de stromen vrolijk zingen!
Maar ik ben maar harteloos, biddeloos en gevoelloos, wandelend in `t land van afval.
Toen de Heere Zich in mijn ziel openbaarde, eerst als Richter en toen in Christus als vergevend en verzoenend, dewijl voldaan was aan de rechtvaardigheid en de vloek der wet, o zielen, toen dacht ik niet meer te zondigen. Want toen mocht ik in Zijn lieve gemeenschap leven en ik was wel op aarde en toch lééfde ik niet op aarde. 0, die zoete gemeenschap met Jezus! Ik zong toen: Mijn liefste is mijn en God is mijn lieve Vader.
0 zielen - nu ben ik uitgeteerd en uitgemergeld om mijn afwijkingen en mijn zwerven. Alles is verzondigd. Och, wat zou ik blij zijn nog eens derwaarts weer geleid te worden om Zijn sterkte en Zijn eer nog eens te zien. Een uitlating van Hem is meer dan het leven zelve hier is. Ik ben Jan Bederf en Jan Besmetting en Jan Verdroogd. Maar het Lam Dat geslacht is, heeft allesvervullende kracht.
Nu blijft er niets anders over dan Christus' werk: Zijn bloed, Zijn lijden, Zijn sterven. 0, dat lieve, dierbare Lam. Gedenk Heere nog eens aan mij, alles doorgebracht hebbende. Lieve Heere Jezus, Gij kunt alleen al de schatkamertjes vervullen. Zij kunnen niet vervuld worden met praten, maar alleen

met Uw komst. 0 Heere, gedenk mijner naar Uw welbehagen.
Ik heb nog iets bijzonders in een boek gelezen. In Jeruzalem moeten straten zijn met opmerkenswaardige namen. Daar heeft de schrijver een straatje genaamd 'De Rechte' ontmoet, en dat was een zeer nauw straatje, en ook een straat die genoemd werd de Christenstraat en ook nog een die heet Praatstraat. Ik moet daaraan veel denken.
En nu zal ik maar eindigen, want het is bezoedeld met eigen vernis dat niet deugt.
Weest nu gegroet van mij, den alles bedorven hebbenden Adamswortel, die zich noemt
J. Geense.

Achtste brief
Een laatste passage uit een van de brieven luidt als volgt:
Geachte vriend, wij zijn door 's Heeren goedheid hier op Terneuzen mogen komen, zonder ongelukken. Mocht de Heere mij verder willen (gedenken) alleen om die geliefde Schootzoon Die alleen alles verworven heeft voor arme druppeltjes. Och, dat die Middelaar mij, arm stoppeltje, mocht gedachtig wezen. Wees van mij en ons alle tesamen de hartelijke groetenissen en doe Bram Kalle met zijn gezin ook de groeten.
De ondertekening varieert nogal, al naar gelang hoe het bij Geense vanbinnen gesteld was. Zo schreef hij eens: `Nu lieve ziel, ik zal maar eindigen, want mijn naam is zoals mijn doen: Jan op de Hoogte, wonende bij de achter- of stadsgracht, de moddersingel'. En een andere keer eindigde hij zijn brief met: `Gegroet van die zich noemt de allerellendigste en ondankbare zondaar.'

Geraadpleegde literatuur:
Bel, A,. e.a., De vereniging van 1907. Houten, 1984.
Dam, J. van, Komt, luistert toe. Delen 1 en 2, St. Philipsland, 1981, 1983.
Geense, Jan, Uit genade zalig geworden. Rotterdam 1934.
Geense Jz., Jan, Eenige gedichten alsmede eenige nagelaten brieven welke hij aan zijn vriendinnen te Rotterdam geschreven heeft. Rotterdam, zj.
Goud, M.J. en J.P. Sinke, Vergeet Zijn grote daden niet. Krabbendijke, 1983.
G. Janse, e.a., Nieuw-Lekkerlandse winkels en bedrijven in vroeger jaren, Nieuw-Lekkerland, zj.
Kleijn, Pl., Een overdenking over den toestand van Land en kerk in een brief aan mijne vrienden. Nieuw-Beijerland, 1933.
Maren, drs. A. van en C. van Rijswijk, In de Kerkstraat. Alblasserdam, 2005. Vermeulen, J.M., Toen hij 't ambt ontvangen zou. Zwijndrecht, 1984.